

EUROPÉEN DU PREMIER ROMAN ■ 21-24 AVRIL 2016

EUROPEAN FIRST NOVEL FESTIVAL ■ 21-24 APRIL 2016 ■ FESTIVAL

EURÓPAI ELSŐKÖNYVESEK FESZTIVÁLJA ■ 2016. ÁPRILIS 21-24.

EUROPEAN FIRST NOVEL FESTIVAL

“First novels”, while they do not represent a genre in themselves, offer an as yet unexplored “raw material”. These authors are as yet unknown as writers, and this allows the texts to be approached without prejudice. The yearly parade of first novels is thus an opportunity to clear an emotional and critical path, without signposts. A real dialogue about books can begin with authors who have not been idolised. By their presence, these burgeoning literary talents, bring literature closer to life, and the mystery of writing provides a basis for many exciting and significant encounters. It is also true that in France, for instance, the term “first novel” is an accepted label of standard categorization, used in library catalogues or publisher’s brochures. It is as though book publishers are conscious of their image as the discoverers of new talents; at a minimum they fear passing over that rare pearl, the writer prodigy. The diversity of the publishing market, together with European publishing policy, offer an exciting perspective for encounters and dialogues in a country whose literature is being translated into more and more languages. The launch in Budapest of a regular European Festival of First Novels, provided a chance for today’s young European literary talents, and also to their publishers, to communicate – and also provides an opportunity for possible new translations and publications.

EURÓPAI ELSŐKÖNYVESEK FESZTIVÁLJA

Ha nem is alkotnak külön irodalmi műfajt, az „első regényeknek” megvan az a közös sajátosságuk, hogy az olvasó számára még idegen és felderítetlen terepet jelentenek. Szerzőik íróként egyelőre ismeretlenek: nyugodtan koncentrálhatunk tehát az általuk létrehozott szövegekre, és csakis ezekre. Ily módon igazi párbeszéd alakulhat ki az olvasó és a jelenlevő szerző, illetve műve között. Bontakozó irodalmi tehetségükkel és megjelenésükkel ezek a még nem futtatott írók közelebb hozzák az élethez az irodalmat, az írás rejtélyeit; ez sok érdekes és jelentős találkozásnak lehet az alapja. Az is igaz persze, hogy például Franciaországban az „első regény” olyan bevett címke, amellyel gyakorta találkozunk a könyvtári katalógusokban és a kiadói prospektusok oldalain. Úgy tűnik, a könyvkiadók nagy súlyt fektetnek arra, hogy imázsuk része legyen az új tehetségek felfedezése és kiadása, de legalább is igyekeznek nem elszalasztani azt a lehetőséget, amit egy östehetség megjelenése jelent az irodalomban. A könyvkiadói piac sokszínűsége és gazdagsága valamint az európai könyvkiadási politika érdekes perspektívát nyújt a különböző találkozásokra és párbeszédre egy olyan országban, melynek irodalmát egyre több nyelvre fordítják le külföldön. Az európai elsőkönyves szerzők találkozója a Budapesti Nemzetközi Könyvfesztiválon alkalmat kínál az ismerkedésre a mai Európa fiatal irodalmi tehetségeinek egymással, a közönséggel és persze a kiadókkal is, megnyitja az újabb nyelveken való megjelenés és hasonló további találkozók lehetőségeit.

**Európai Elsőkönyvesek Fesztiválja a 23. Budapesti Nemzetközi Könyvfesztiválon /
European First Novel Festival at the 23rd International Book Festival Budapest**

Millenáris 1024 Budapest, Kis Rókus u. 16–20.
www.bookfestival.hu

Nyitva tartás / Business hours:

- 2016. április 21. 12.00–19.00
- 2016. április 22. és 24. 10.00–19.00
- 2016. április 23. 10.00–20.00

PROGRAMOK / PROGRAMS

PÓDIUMBESZÉLGETÉSEK AZ ELSŐKÖNYVES SZERZŐKKEL / FIRST NOVELISTS' PODIUM DISCUSSIONS

Április 23. szombat / Saturday, April 23

Millenáris D épület / building, Lázár Ervin terem / hall

I. panel ■ 13.30–15.00 / 1:30 p.m. – 3.00 p.m.

Házigazda / Hosted by ■ Forgách, András

Résztvevők / Participants ■ Dino Bauk (Szlovénia / Slovenia) ■ Viktorie Hanišová (Csehország / Czech Republic) ■ Aram Kebedjian (Franciaország / France) ■ Velina Minkoff (Bulgária / Bulgaria) ■ Richard Schuberth (Ausztria / Austria) ■ Nataša Skazlić (Horvátország / Croatia) ■ Kris Van Steenberge (Belgium) ■ Olivier Willemsen (Hollandia / The Netherlands) ■ Gabriela Ybarra (Spanyolország / Spain)

II. panel 15.00–16.30 / 3:00 p.m. – 4.30 p.m.

Házigazda / Hosted by ■ Gács, Anna

Résztvevők / Participants ■ Peter Balko (Szlovákia / Slovakia) ■ Dagny Gioulami (Svájc / Switzerland) ■ Juan S. Guse (Németország / Germany) ■ Weronika Murek (Lengyelország / Poland) ■ Morten Pape (Dánia / Denmark) ■ Djaimilia Pereira de Almeida (Portugália / Portugal) ■ Nadia Terranova (Olaszország / Italy) ■ Benedek Totth (Magyarország / Hungary) ■ Saara Turunen (Finnország / Finland)

KÜLSŐ HELYSZÍNEEN ZAJLÓ PROGRAMOK / OFF SITE PROGRAMS

Április 21. csütörtök / Thursday, April 21

11.00 / 11.00 a.m. – 4.00 / 16.00 p.m.

Petőfi Irodalmi Múzeum / Petőfi Literary Museum (1053 Budapest, Károlyi u. 16.)

Közép-európai irodalmi tanácskozás a Szépirok Társasága és az Európai Kulturális Alapítvány szervezésében / Cross Border Literature: ELIT Budapest 2016 – one day literary workshop with European Union Literary Award winning authors, European First Novelists and the Hungarian Belletrist Society

Április 22. péntek / Friday, April 22

EURÓPAI ÍRÓTALÁLKOZÓ / EUROPEAN WRITERS MEETING

Európa Pont, Millenáris, 1024 Budapest, Lövház u. 35.

Panelbeszélgetések a Budapesti Nemzetközi Könyvfesztivál külföldi íróvendégeivel / Panel discussions on European topics with some international writers of the Budapest International Book Festival

1. panel ■ 10.00–11.30 (About the Guest of Honour Country) ■ **Slovakia in the Visegrad region, Slovakia in Europe**

■ Pavel Vilikovsky ■ Martin Bútora ■ Martin. M. Šimecka ■ Miroslava Vallová ■ Katarína Kucbelová

(moderátor / chair ■ Julia Sherwood)

2. panel ■ 11.300–13.00 ■ **European Union Literary Award winning authors – The role of literary prizes and projects in crossing language barriers**

■ Kristian Bang Foss (Denmark) ■ Jana Beňová (Slovakia) ■ Uglješa Šajtinac (Serbia) ■ Faruk Šehić (Bosnia) ■ Pavol Rankov (Slovakia) ■ Viktor Horvath (Hungary)

(moderátor/ chair ■ Benedek Totth)

3. panel ■ (14.00–15.30) ■ **The growing East-West, North-South divide**

■ David Wagner ■ Jochen Schmidt (Germany) ■ Szczepan Twardoch (Poland) ■ Martin Pollack (Austria) ■ Kris Van Steenberge (Belgium) ■ Aram Kebedjian (France) ■ Dino Bauk (Slovenia) ■ Viktorie Hanišová (Czech Republic) ■ Nadia Terranova (Italy)

(moderátor/ chair ■ Barna, Imre)

4. panel ■ 15.30–16.40 ■ **On the Road. Young writers, migrants, hybrids, expats all over Europe**

■ Morten Pape (Denmark) ■ Djaimilia Pereira de Almeida (Portugal) ■ Juan S. Guse (Germany) ■ Zuska Kepplová (Slovakia) ■ Velina Minkoff (Bulgaria) ■ Gabriela Ybarra (Spain) ■ Nataša Skazlić (Croatia) ■ Petra Soukupová (Czech Republic) ■ Weronika Murek (Poland) ■ Olivier Willemsen (Holland)

(moderátor/ chair ■ Csordás, Gábor)

6	PETER BALKO
16	DINO BAUK
23	VIKTORIE HANIŠOVÁ
29	DAGNY GIOULAMI
38	JUAN S. GUSE
45	ARAM KEBABDJIAN
53	VELINA MINKOFF
60	WERONIKA MUREK
71	MORTEN PAPE
77	DJAIMILIA PEREIRA DE ALMEIDA
83	RICHARD SCHUBERTH
91	NATAŠA SKAZLIĆ
98	NADIA TERRANOVA
104	TOTTH, BENEDEK
109	SAARA TURUNEN
116	KRIS VAN STEENBERGE
122	OLIVIER WILLEMSEN
129	GABRIELA YBARRA

PETER BALKO

A blend of the harsh and the tender, of fantasy and raw reality, of historical and family events connected by the magical name of the town Lučenec - Lošonc, a place where nationalities, cultures, fates, relationships, and the past and the present all overlap. Everything is written in a style both disarmingly boyish yet adult in its reflection and perception. Balko's writing is precise, radiant yet mysterious.

Peter Balko (1988) A graduate of Film and Drama Studies in Bratislava, he won the main prize in the *Poviedka 2012* short story competition. His debut novel is set in his birthplace, Lučenec, where he organizes the Medzihmla literary festival. He was a finalist in the Anasoft Litera 2015 competition and won The Readers' Prize.

Durvaság és gyengédség, fantázia és valóság, történelmi és családi események elegye, amelyet Losonc-Lučenec városka varázslatos neve kapcsol össze, egy olyan helyé, ahol átfedik egymást és keverednek egymással a nemzetiségek, kultúrák, sorsok és viszonyok, a múlt és a jelen. Mindez lefegyverzően kamaszos hangon, mégis felnőttésszel és reflektáltsággal. Ez a kettősség olyan feszültséget teremt, ami rabul ejti az olvasót, akárcsak a leírások pontos, sugárzó, mégis titokzatos volta.

Peter Balko (1988) a pozsonyi film- és színháztudományi akadémia növendékeként megnyerte 2012-ben a *Poviedka* novella-pályázatot. Részt vett egy film és egy költészeti antológia elkészítésében társalkotóként. Losoncon egy irodalmi fesztivál, a Medzihmla szervezője. Losoncról írott első kötetével bejutott az Anasoft Litera döntőjébe és elnyerte a közönség díját.

KK BAGALA, SLOVAKIA

V TEDY V LOŠONCI. VIA LOŠONC

„Dom musíš postaviť holými rukami, inak sa skôr či neskôr prepadne do seba. Vysadíš pár stromov, pomiluješ ženu, pozveš priateľov na domáce víno, vyrobíš hojdačku pre dcéry a povieš si, že život je krásny.“ To hovoril môj starký každú nedeľu, keď ležal vo vani, počul Koósa Jánosa a potápal sa. Raz vydržal pod vodou celým dvanásť minút, vynoril sa až vtedy, keď sa starká rozplakala a začala hľadať kapce do hrobu.

Jano Krajčí bol najväčším stramákom v Lošonci. Mal krásne veľké ruky, v zadnom vrecku nohavíc hrebeň a keď ho niekto našťval, kopol ho do guli. Nechodil do krčmy, nechodil do kostola. Tvrdil, že opiť sa môže aj doma a jedine, čomu veri, je láska.

Keď sa v roku 1938 Prvou viedenskou arbitrážou Lošonc pričlenil k Felvideku, mal starký päť rokov. Spoločne s otcom sa presťahovali k starým rodičom do Mýtnej, ktorá ležala na slovenskej strane barikády. V dvojgeneračnom dome s dlhou verandou a záhradou, siahajúcou až po strašidelný les, žilo viac zvierat než ľudí. Vsetci spávali na zemi vo vlhkej izbici s masívnou hlinenou pecou. Jediný, kto mal privilégium spať na mäkkom sene v kuchyni, bola koza Františka. Múdra briadka a prenikavý pohľad jej zabezpečili pozíciu rodinnej aristokratky, ktorá čítala maďarskú poéziu a používala latrínu.

O necelý rok, keď zápach vojny a rozkladajúcich sa tiel prenikol do každého domu, odišla Františka na večnosť. Skupinka dedičanov ju vylákala na lúku nad Mýtnou, kde ju ukameňovali a zjedli. Surovú a neoplakanú. Hrozivému činu sa z diaľky prizeral aj starký. Tváre dedičanov s krvavými ústami a nepričetnými pohľadmi mu ešte dlhé roky po vojne kradli spánok i pokoj v duši. To, čo z Františky zostalo, odniesol do domu a pochoval na záhrade. Na drevený kríž vyryl meno, nastokol púpavový veniec a na hrobček položil zbierku básni Sándora Petőfiho A Szeptember szerelem, Františkina obľúbená.

Starkého mama a brat Laco podpísali maďarizačnú listinu a ostali v Lošonci. Starký ich pravidelne navštevoval. Najmä vtedy, keď sa situácia upokojila, nikto na nikoho nestrielal, susedia si nepodrezávali kohúty, Nemci nezasypávali studne, ani nehádzali nahých vojakov do masových hrobov. Janík alebo János, ako ho známi prezývali, chodil do Lošonca väčšinou v lete, niekedy aj na celé dva mesiace.

Písal sa horúci august 1941 a Lošonc zažíval najväčšie horúčavy vo svojich pokrivených dejinách. Požiare sa šíрили ako epidémia a premenili na prach všetko, čo im stálo v ceste. Slnečnicové a kukuričné polia, ktoré obvykle vysokými hlavami lemovali smutné mesto, boli vysušené a pravidelne sa vznecovali. V korytách riek ležali zhnité ryby a uhory, kopce sa menili na vyprahnuté stepi a lesy boli plné mŕtvych stromov so sklonenými korunami. Všade panoval hlad a nepokoj, voda v studniach smrdela ako pazuchy partizánov a medzi ľuďmi sa šírila zvláštna choroba, ktorá vstúpila do dejín Slovenska ako modrý mor.

Maďarski úradníci vedeli, že Lošonc potrebuje záračný životabudič, a tak priamo v oku vojnového hurikánu a zúriacej epidémie zorganizovali legendárny futbalový zápas medzi maďarským Debrecinom a rakúskym Grazom.

Zvesti o zápase zápasov, v ktorom si zahrá aj samotný Mátyás Popó, Pelého otec a držiteľ zlatej klobásy za najlepšieho hráča v histórii Uhorska, prezývaný Fecske, sa rozniesli ďaleko za hranice Lošonca a lístky sa vypredali do piatich grgov. Bolo jasné, že kapacita starého štadióna,

uprostred ktorého vyrastal priamo na ihrisku obrovský platan, nebude postačujúca. Preto na hlavné námestie nanosili tisícky trávnatých stvorcov a naokolo vystavali kaskádovité tribúny, bufety i kaviarničky. Do mesiaca a do dňa vyrástol uprostred Lošonca nový štadión, ktorý bol svojou kapacitou najväčší vo Felvidéku. Dostal priznanečnú meno Újvilág, Nový svet.

Toho pamätného dňa sa na štadióne údajne zišlo až stojiadentisíc ľudí. Diváci na sebe sedeli alebo si stáli na hlavách, viseli na lampách, pochodovali na chodúľoch a niekoľko lénnych pánov pozorovalo zápas z miniatúrnej vzducholode. Keď hráči vybehli na ihrisko, štadión zaburácal ako spitá siréna, ktorá vytvorila zvukovú vlnu valiucu sa celou zemeguľou. Povráva sa, že výkrik počul vo svojej pracovni aj americký prezident Theodore Roosevelt, ktorý sa tak naľakal, že si vriacim čajom obaril rozkrok. Odvtedy kráčal obkročmo ako džokej.

Diváci, ktorí uzreli zápas na vlastné oči, sa jednohlasne zhodli na tom, že išlo o najväčší a najkrajší moment v dejinách moderného futbalu. Debrecin deklasoval Graz 7:1 a Mátyás Popó vsietil všetkých osem gólov. Bola to oslava športu i znovuzrodenia Lošonca, ktorý zo svojich ubolených ramien oprášil modrý mor a posilnený pokračoval v strastiplnej ceste. Keď sa starý prizeral umeniu legendárnej Lastovičky, ktorá stihla popri premyslených prihrávkach, nadľudskom vedení lopty a smrtiacich strelách žmurknúť na každú peknú ženu v hľadisku a hrebeňom si začesať ulízané vlasy, prisahal na svoju rodinu i Františkin hrob, že sa stane najlepším futbalistom v Lošonci.

Vojna sa skončila, mesto i ľudia sa spamätávali z maďarskej lobotómie a učili sa odznova chodiť, rozprávať i myslieť. Z Parného mlyna, ktorý kedysi zásoboval pšenickou celé Slovensko, stúpal dym ešte niekoľko dlhých mesiacov. Starý sa s otcom presťahoval naspäť do Lošonca, kde sa život pomaly vracal do starých koláji i puklin. Starý nezabudol na svoju prísahu a do niekoľkých rokov to dotiahol z dorasteneckého tímu až medzi starých a skúsených matadorov, ktorí hrali i chlástali prvú ligu, vyplňovali žuvací tabak, vlasy si začesávali dozadu a odhalené hrude pri tréningoch mali vypracované, chlpaté a spotené. V Lošonci ich všetky ženy milovali ako padlých kráľov a púšťali do svojich spálni, keď manželia odišli na nočnú.

Starý hrával v obrane, bol rýchly, vysoký a spoľahlivý. Mal v sebe nefutbalovú pokoru a keď to bolo potrebné, bol ostrý ako nedeľný guláš. Po tom, čo v zápase proti obávanej Hajnáčke zlomil nohy obom hrotovým útočníkom a následne ich vlastnoručne ošetril, prijali ho starí matadori medzi seba a publikum z neho spravilo svojho miláčika. Odvtedy ho nikto nenazval inak ako Favágó.

Starý dodnes so zatajeným dychom spomína na pamätné derby medzi Lošoncom a Opatovou, kde hrával v útoku jeho starší brat Laco. Zápas mal definitívne rozhodnúť o futbalovom monarchovi južnej zeme. Hľadisko bolo preplnené, medzi divákmi kolovali pagáče, fľaše domácej i elektrizujúce vzrušenie a za futbalového chuligána bol považovaný každý, kto si neoblekol bielu košeľu.

Tezne pred koncom zápasu nacentroval Béla Tarr, najrýchlejšie opatovské krídlo a jediný celiatik na ihrisku, pred lošonckú bránu a za loptou vyštartovali obaja bratia Krajčiovci. Brankár neváhal a vletel medzi nich s laktami ostrejšími než bradavky mladej cigánky. Starkému zlomil nos a vybil tri predné zuby, Lacovi rozdrvil sánku. Ani jeden z nich zápas nedohral.

Lošonc zvíťazil nad Opatovou 2:1.

Keď sa súboj skončil a hráčov, tackajúcich sa do šatne, obštúpili zástupy novinárov a roztúžených vdov, tiché dievča s dlhými gastanovými vlasmi vběhlo na ihrisko a pozbie-

ralo všetky starkého zuby. Vtedy ešte nikto nemohol tušiť, že to bol počiatok najväčšej lošonckej lásky všetkých čias.

Pár dni po pamätnom derby sa konala vo vychýrenej kaviarni Szűsz veľká tancovačka. Na ulici predávali grilovanú kukuricu, pred bránami podniku sa črtal dlhočizný rad vyobliekaných občanov a v sále, ktorú vyplnili vysoké okná a stropy s ornamentálnymi fasádami, rozpaľoval lýtka i rázporky vychýrený cigánsky primáš Dany Rudy. Architekt Ottó Jabak vdýchol miestu secesný život i tajné katakomby vedúce do komnát, v ktorých sa zabávali ťažki páni s ľahkými dámami. Po zábradliach točitých schodísk sa spúšťali obnažené divy, chlapi sa hompáľali na kryštálových lustroch a riečky rozliatej pijatiky sa spájali do rozbúreného oceánu južanskej zhýralosti. Na tancovačke nechýbal ani starký. Aj so zlomeným nosom a bez predných zubov bol najkrajším chlapom na parkete.

Keď sa pri bare strhla potýčka, bol prvý, kto zakročil. O pár sekúnd už stál na promenade oproti vychrtlému chlapikovi s krivou hubou a zaťatými päsťami, obklopený skandujúcimi opilcami. Ani si nepotreboval rozopnúť manžety, ani vyhrnúť rukávy cerstvo opratej košeľe a ani zložiť krátku kravatu s Malevičovým motívom, aby chlapika uzemnil tvrdým pravým hákom. Potom si zapáľil Spartu bez filtra ako lošoncký James Dean a odpadlíka odniesol na ramene do nemocnice. O pár dní vyšiel v lošonckom periodiku Timravín hrtan článok o tom, ako miestny futbalista zložil jedinou ranou boxera Kornela „Talpu“ Szabóa, salgótarjánskeho šampióna v ľahkej váhe.

Keď sa starký vrátil na tancovačku, našiel tam vyše dvesto pripitých chlapov a jediné dievča. Všetky ostatné boli preč, po večierke a pod ochrannými krídlami svojich otcov, starších bratov či násilníckych manželov. Mladá žena v dlhých bielych satach k nemu nesmelo podišla a podala mu zakrvavenú vreckovku, v ktorej našiel svoje vybité zuby. Mala pekné meno, ktoré Drevorubač nikdy predtým nepočul.

Moja starká, Liana Krajciová, rodená Skuhrová, má dnes sedemdesiatšesť rokov.

Môj starký, Jano Krajčí, má dnes osemdesiatjeden rokov.

ONCE IN LOŠONC

“You have to build a house with your own bare hands otherwise it will fall in on you sooner or later. Plant a few trees, make love to your wife, invite some friends round for homemade wine, make a swing for your daughters and tell yourself that life is beautiful.” That is what my granddad used to say every Sunday when he was lying in the bath, listening to Koós János and going underwater. One day he stuck it out underwater for a full twelve minutes, carrying on until Grandma burst into tears and started looking for his coffin boots.

Jano Krajčí was the handsomest man in Lošonc. He had beautiful large hands, a comb in the back pocket of his trousers and when someone annoyed him he would kick them in the balls. He did not go to the pub nor to church. He said that he could get drunk at home and that the only thing he believed in was love.

When in 1938, the first Vienna Arbitration awarded Lošonc to Hungary, Granddad was five years old. Together with his father, he moved to his grandparents' in Mýtina, which lay on the Slovak side of the barricade. In a two-generation house with a long verandah and

garden going right back to a haunted forest, there lived more animals than people. They all slept together on the ground in a damp little room with a huge clay stove. The only one who had the privilege of sleeping on the soft hay in the kitchen was the goat, Františka. Her intelligent beard and piercing glare gave her the position of the family aristocrat who read Hungarian poetry and used the latrine.

Less than a year later, when the stink of war and decomposing bodies had penetrated into every home, Františka passed into eternity. A group of villagers had lured her into the meadow above Mýtina where they then stoned her to death and ate her, raw and unmourned. Grandad was one of those to witness the dreadful scene from afar. For years afterwards the bloody mouths and bloodthirsty expressions on the faces of the villagers deprived him of sleep and inner peace. He took what was left of Františka home and buried it in the garden. He then carved her name into a wooden cross, hung it with a wreath of dandelions and placed alongside it Františka's favourite collection of the poems of Sandor Petöfi, *A Szeptember szerelem*.

Grandad's mother and brother, Laco, both signed the Magyarization charter and stayed in Lošonc, where Grandad visited them regularly. This was especially when the situation had calmed down, no-one was shooting anyone, neighbours weren't slitting the throats of each other's cocks and the Germans were neither poisoning wells nor throwing naked soldiers into mass graves. Janik, or János as his friends called him, usually went to Lošonc in summer, sometimes for the whole two months.

In the sizzling August of 1941, Lošonc experienced the highest temperatures in its chequered history. Fires spread like an epidemic and turned everything that stood in their way into dust. The corn and sunflower fields, the high heads of which usually formed a graceful ruff around the sad town, were withered and inflammable. Decaying fish and eels accumulated in dried-up river beds, hills changed into dusty steppes and forests were full of dead trees with bowing crowns. Hunger and unrest was everywhere, the water in wells stank like the claws of partisans and a strange disease spread among people which was to become known in Slovak history as the 'blue plague'.

Hungarian officials knew that Lošonc needed a miraculous new lease of life and so in the very eye of the war hurricane and galloping epidemic, they organized the legendary football match between the Hungarian team, Debrecin and the Austrian team, Graz.

News of the match in which the great Mátyás Popó (nicknamed *Fecske*), father of Pelé and holder of the Golden Sausage award for the greatest player in the history of Hungary, would be playing, spread far beyond the limits of Lošonc and tickets were sold in no time. It was obvious that the capacity of the old stadium, in the middle of which a huge sycamore tree stood, would be insufficient. Thousands of pieces of turf were thus carried to the main square in the town and cascading tribunes, snack bars and coffee kiosks erected roundabout. Within a month and a day a new stadium had been built in the middle of Lošonc with the largest capacity of any in Upper Hungary. It was appropriately named *Újvilág* – the New World.

On that memorable day, there were reputedly one hundred and one thousand people crammed into the stadium. People sat on each other's knees or stood on each other's heads, hung from lamp-posts and perched on stilts; some of the local landed gentry even followed the match from a miniature airship. When the players ran out on to the pitch, the stadium roared like a drunken siren, sending out a wave of sound which rippled around the whole

world. It was said that when the American president, Theodore Roosevelt, heard the roar, he was so startled he spilt boiling tea on his groin. After which he always walked around bow-legged like a jockey.

Those who saw the match with their own eyes were unanimous in saying that it was the greatest match in the history of modern football. Debrecin thrashed Graz 7:1, with Mátyás Popò scoring all eight goals. It was a celebration of sport and of Lošonc's rebirth; the town had shaken off the depredations of the blue plague and, now rejuvenated, could continue in its struggle for survival. When Grandad witnessed the artistry of the legendary Swallow, his ingenious passes, superhuman ball control and lethal shots together with his success in winking at every pretty woman in the crowd and combing back his brylcreemed hair, he vowed both on his family and Františka's grave that he would become the best footballer in Lošonc.

The war ended and the town and its people started to recover from the Hungarian lobotomy as they learned to walk, speak and think again. Smoke once again started to issue from the steam mill which had once supplied the whole of Slovakia with wheat. Grandad and his father moved back to Lošonc, where life was slowly returning to its old ways. Grandad did not forget his vow and within a few years, had advanced from the youth to the senior team where, together with the other old and experienced matadors who played and quaffed at first league level, he spat out his chewing tobacco, combed his hair back and bared his rugged, hairy and sweaty chest during training. All the women in Lošonc loved them like fallen kings and admitted them to their bedrooms when their husbands were on night shifts.

Grandad played in defence and was fast, tall and reliable. He had an unfootballer-like humility about him but when necessary, could be as sharp as Sunday goulash. After unintentionally breaking the legs of both the opposing strikers in the match against the dreaded Hajnáčka – and then personally attending to their injuries – he was accepted by the old matadors as one of their own and became a darling of the fans. From that day onwards, he was always called Favágó.

Even today Grandad is breathless when he recalls the famous derby between Lošonc and Opatova in which his older brother, Laco, played in attack. The match would finally decide who the footballing kings of the southern country really were. The stadium was full as pies, bottles of hooch and an electrifying excitement were passed from one spectator to the next and anyone not in a white shirt was classed as a hooligan.

Just before the end of the game, Opatova's fastest winger (and the only player with coeliac disease on the pitch), Béla Tarr, crossed the ball and both Krajci brothers ran to clear it from in front of their goal. The goalie, however, flew between them both with elbows sharper than the nipples of a gypsy girl. He broke Grandad's nose and knocked out three of his front teeth; Laco came out of it with a fractured jaw. Neither of the brothers finished the game.

Lošonc won 2 :1.

When the match was over and the players, limping to the changing rooms, had become engulfed by crowds of news reporters and amorous widows, a quiet girl with long chestnut hair ran on to the pitch to pick up Grandad's missing teeth. At the time no-one could have guessed that it was the start of the biggest love in Lošonc's history.

A few days after the memorable derby, there was a big dance held at the prestigious Szűsz coffee-house in the town. Grilled corn was being sold out in the street; in front of the

café stretched a long line of elegantly dressed citizens and in the salon, with its high windows and ornamental ceiling, Dany Ruby, the famous gipsy bandleader heated up the loins and groins of his audience. The architect, Ottó Jabak, had given the place a Secessionist charm as well as secret catacombs leading to private chambers where big burly gentlemen would entertain themselves with light ladies of easy virtue. Half-naked women draped themselves over the banister rails of the spiral staircases, men swung from the crystal chandeliers and rivers of spilt alcohol converged to form an ocean of southern debauchery. Grandad was, of course, there. And with his broken nose and missing front teeth, he was the best-looking man on the dancefloor.

When a fracas broke out by the bar, he was the first to intervene. A few seconds later he was standing on the terrace outside facing a wiry little man with a crooked mouth and clenched fists and surrounded by chanting drunks. He did not need to undo his cufflinks, roll up the sleeves of his newly-washed shirt nor remove his short tie with its Malević motif before laying the man out with one hook. Then, like a Lošonc James Dean, he lit up an unfiltered Sparta and carried the beaten man to hospital over his shoulder. A few days later, there was an article in the town's Timravin hrtan newspaper about how a local footballer had floored the Salgótarján lightweight boxing champion, Kornel 'Talpa' Szabo, with just one punch.

When Grandad returned to the dance, he found there more than two hundred drunk men and just one girl. All the other girls had left at the end of the evening under the protective wings of their fathers, older brothers or domineering husbands. The young woman in a long white dress came up to him shyly and gave him a bloodied handkerchief in which he found his three missing teeth. She had a pretty name which the footballing Woodcutter had never heard before.

My grandmother, Liana Krajčiová, née Skuhrová, is now seventy-six years old.

My grandfather, Jano Krajči, is eighty-one.

Translated by Jonathan Gresty

ANNO LOŠONCON

„A házad a két puszta kezeddél kell felépitened, különben előbb vagy utóbb összedől. Ültetsz néhány fát, hancúrozol a feleségeddel, áthivod borozni a barátaidat, készítesz egy hintát a lányaidnak, és azt mondd magadnak, az élet szép.” Ezt mondogatta az öregapám vasárnapként, amikor a kádban feküdt, Koós Jánost hallgatott és búvárkodott. Egyszer tizenkét egész percig kibírta a víz alatt, csak akkor dugta ki a fejét, amikor nagyanyám sirva fakadt, és elkezdte keresni a halotti ruháját.

Jano Krajči volt Lošoncon a legstrammabb férfi. Gyönyörű, nagy keze volt, nadrágja hátsó zsebében fésű, és ha valaki felbosszantotta, azt tőkön rúgta. Nem járt kocsmába, nem járt templomba. Azt állította, hogy otthon is berúghat, és az egyetlen, amiben hisz, a szerelem.

Amikor 1938-ban az első bécsi döntéssel Lošoncot a Felvidékhez csatolták, öregapa öt éves volt. Az apjával együtt átköltözött a nagyszüleihez Mýtínára, amely a barikád szlovák oldalán feküdt. A kétgenerációs, hosszú verandás házban, amelynek kertje egészen

a rémisztó erdőig ért, több állat élt, mint ember. Mindegyik a földön aludt egy nyirkos kis szobában, amelyben egy masszív agyagkemence állt. Az egyetlen, akinek privilégiuma volt, hogy puha szénán aludjon a konyhában, Františka volt, a kecske. A bölcs kis szakáll és az átható tekintet az arisztokrata pozícióját biztosította számára a családban – magyar költészetet olvasott, és használta a latrinát.

Nem egész egy évvel később, amikor a háború és a bomlásnak indult testek büze minden házat átjárt, Františka örökre eltávozott. A falubeliek egy csoportja kicsalogatta a Mýtina feletti rétre, ahol megkövezték és megették. Nyersen, el sem siratva. A rémisztó tettet öregapa is figyelemmel kísérte a távolból. A véres száju, beszámíthatatlan tekintetű falubeliek arca a háborút követően még hosszú éveken át elvette álmát és lelki nyugalmát. Azt, ami Františkából maradt, hazavitte, és eltemette a kertben. A fakeresztre rávéste a nevét, pitypang koszorút akasztott rá, és a kis sirra Petőfi Sándor Szeptember szerelem című verseskötetét fektette, Františka kedvencét.

Öregapa anyukája és bátyja, Laco aláírta a magyarizációs lisztyinát és Lošoncon maradt. Öregapa rendszeresen meglátogatta őket. Főleg akkor, amikor a helyzet csillapodott, és senki sem lőtt senkire, a szomszédok nem vágták el egymás kakasának a nyakát, a németek nem temették be a kutakat és meztelen katonákat sem dobáltak a tömegsírokba. Janik vagy János, ahogy az ismerősei hívták, többnyire nyáron járt Lošoncba, néha két egész hónapra is.

Forró augusztust irtunk 1941-ben, Lošonc eltorzított története legnagyobb hőségét élte. A tüzesetek járványként terjedtek, és porig égettek mindent, ami az útjukban állt. A napraforgó- és kukoricaföldek, amelyek magas szárukkal általában körülölelték a szomorú várost, kiszáradtak és rendszeresen kigyulladtak. A folyók medrében rohadó halak és angolnák feküdtek, a dombok aszott sztyeppékké változtak, az erdők teli voltak hajlott koronájú halott fákkal. Mindenhol éhség és nyugtalanság uralkodott, a víz a kutakban büzlött, akár a partizánok hónalja, az emberek között egy furcsa betegség terjedt, amely kék pestisként írta be magát Szlovákia történetébe.

A magyar hivatalnokok tudták, hogy Lošoncot életre kell varázsolni, úgyhogy közvetlenül a dühöngő járvány és a tomboló háború közepette megszervezték a legendás labdarúgó mérkőzést a magyar Debrecen és az osztrák Graz között.

A mérkőzések mérkőzésének, amelyben maga Popó Mátyás, Pelé apja is játszani fog, akit Fecskének, Lastovičkánek becéznek, és Magyarország történetének legjobb játékosaként az arany labászt is birtokolja, messze Lošonc határain túl is híre ment, a jegyeket öt böffentes alatt eladták. Világos volt, hogy a régi stadion kapacitása, amelyben közvetlenül a pálya közepén egy óriási platán nőtt, nem lesz elegendő. Ezért a főtérre füves négyzetek ezreit hordták össze, körben pedig kaszkádós tribünöket, büfeket és kis kávézókat építettek ki. Egy hónap alatt új stadion emelkedett Lošonc közepén, amely a kapacitását tekintve a legnagyobb volt a Felvidéken. A jellegzetes Újvilág, Nový svet nevet kapta.

Ezen az emlékezetes napon állítólag százegyezer ember jött össze. A nézők egymás hegyén-hátán álltak és ültek, a lámpákról lógtak, gólyalábakon járkáltak, néhány uraság pedig egy miniatűr léghajóból követte a mérkőzést. Amikor a játékosok kiszaladtak a pályára, a stadion felzendült, akár egy részeg szíréna, ami az egész földgömbön végighömpölygő hanghullámot hozott létre. Azt mondják, hogy a kiáltást még az amerikai elnök, Theodore Roosevelt is hallotta a dolgozószobájából, és úgy megjégedt, hogy leforrázta forró teával a lába közét. Azóta járt olyan terpeszben, mint egy zsocké.

A nézők, akik saját szemükkel látták a mérkőzést, mind egy szálig egyetértettek abban, hogy a modern labdarúgás történetének legnagyobb és legcsodálatosabb pillanatáról volt szó. Debrecen 7:1-re deklasszálta Grazot, és Popó Mátyás lőtte be mind a nyolc gölt. A sport és Lošonc újjászületésének ünnepe volt ez, amely meggyőzött válláról lesöpörte a kék pestist, és megerősödvé folytatta gyötrelmes útját. Öregapám látva a legendás Lastovicka művészetét, akinek az átgondolt passzok, az emberi képességeket meghaladó labdavezetés és a halálos lövések mellett volt érkezése rákacsintani minden szép nőre a nézőtérén, és hátrafésülni lenyalt haját, megesküdtött a családjára és Frantiska sírjára, hogy ő lesz Lošonc legjobb futballistája.

A háború véget ért, a város és az emberek is kezdtek feleszmélni a magyar lobotómiából, és újra tanultak járni, beszélni meg gondolkodni. A gőzmalomból, amely egykor egész Szlovákiát ellátta búzával, néhány hosszú hónapra át még felszállt a füst. Öregapa az apjával visszaköltözött Lošoncra, ahol az élet kezdett lassan visszatérni a régi kerékvágásba és kátyúkba. Öregapa nem felejtette el a fogadalmát, és néhány éven belül az ifjúsági csapatból az öreg és tapasztalt matadorok közé küzdötte fel magát, akik az első ligában játszottak és piáltak, köpködtek a bagót, a hajukat hátrafésülve hordták, fedetlen mellkasuk az edzéseken kigyúrt, szőrös és izzadt volt. Lošoncon az összes nő úgy szerette őket, mint a bukott királyokat, beengedték őket a hálószobájukba, amikor férjeik elmentek az éjjeli műszakba.

Öregapa hátvédként játszott, gyors volt, magas és megbízható. Megvolt benne a futballistákra nem jellemző alázat, de szükség esetén erős volt, mint a vasárnapi gulyás. Miután a rettegett Hajnáčka elleni mérkőzésen mindkét csatárnak eltörte a lábát, ezt követően pedig saját kezüleg ellátta őket, az öreg matadorok befogadták maguk közé, és a közönség kedvencévé vált. Azt követően mindenki csak Drevorubačnak hívta.

Öregapa máig visszafojtott lélegzettel beszél Lošonc és Opatová emlékezetes rangadójáról, ez utóbbiban a bátyja, Laco volt a csatár. A mérkőzésnek végérvényesen el kellett döntenie, ki lesz a déli részek futball monarchája. A nézőtér zsúfolásig megtelt, a nézők között pogácsa, kisüsti és felvillanyozó izgalom kőrözött, futballhuligánnak tartottak mindenkit, aki nem fehér inget vett fel.

Közvetlenül a mérkőzés vége előtt Tarr Béla, a leggyorsabb opatovái középpályás és az egyetlen gluténérzékeny a pályán, beadta a labdát a Lošonc kapuja elé, és mindkét Krajci fivér megindult rá. A kapus nem tétovázott, bevetődött közéjük, ökle keményebb volt, mint egy fiatal cigánylány mellbimbója. Öregapának eltörte az orrát, és kiverte három első fogát. Laconak szétverte az alsó állkapcsát. Egyikük sem játszottá végig a mérkőzést.

Lošonc 2:1-re verte Opatovát.

Amikor a viadal véget ért, és az öltözőbe támolygó játékosokat körbevette az újságírók és az epekedő özvegyek hada, egy hosszú gesztenyebarna hajú, halk lány beszaladt a pályára, és összeszedte öregapa fogait. Akkor még senki sem sejtette, hogy ez minden idők legnagyobb szerelmének kezdete volt Lošoncon.

Néhány nappal az emlékezetes rangadó után nagy táncmulatságot tartottak a híres Szűsz kávéházban. Az utcán sült kukoricát árultak, a vendéglátó ipari egység bejárata előtt kiöltözött polgárok sora kezdett kigyózni, és a teremben, amelyet magas ablakok és díszes boltozat töltött ki, a híres cigányprimás, Dani Rudi tüzelte fel a lábikrákat és a slicceket. Jakab Ottó építész szecessziós életet és olyan helyiségekbe vezető titkos katakombákat álmódott a helyre, amelyekben a nehéz urak könnyű hölgyekkel szórakoztak. A csigalépcsők korlátain meztelen csodák ereszkedtek le, a férfiak a kristálycsillárokon

himbálóztak, és a kiömlött itóka patakjai a déli feslettség dühöngő óceánjában egyesültek. A táncmulatságból öregapa sem hiányozhatott. Törött orral, első fogak nélkül is ő volt a legszebb férfi a parketten.

Amikor a pultnál összetűzés támadt, elsőként lépett közbe. Néhány másodperccel később már a sétatányon állt egy gírhes, görbe pofájú, összeszorított öklü pasassal, skandáló részekkel körülvéve. Ki sem kellett gombolnia a mandzsettáját, fel sem kellett túrnie frissen mosott inge ujját, le sem kellett vennie Malevics mintájú rövid nyakkendőjét, hogy egy kemény jobbhoroggal padlóra küldje a pasast. Aztán meggyújtotta mezítlábas Spartáját, mint a lošonci James Dean, és azt a hitehagyottat elvitte a vállán a kórházba. Néhány nappal később a Timrava Gégéje című lošonci sajtótermékben megjelent egy cikk arról, hogyan ütötte ki egy csapásra Szabó „Talpa” Kornélt, a salgótarjáni könnyűsúlyú ökölvívó bajnokot.

Amikor öregapa visszatért a táncmulatságba, több mint kétszáz részeg férfit és egyetlen lányt talált ott. A többi lány már hazament takarodó után apja, bátyja vagy vehemens férje védőszárnya alatt. A hosszú fehér ruhás fiatal nő felénken közelebb lépett hozzá, és oda nyújtott neki egy véres zsebkendőt, amelyben megtalálta kivert fogait. A lánynak szép neve volt, amelyet Drevorubač, a Favágó azelőtt sohasem hallott.

Nagyanyám, Liana Krajciová, született Skuhrová, ma hetvenhat éves.

Öregapám, Jano Krajčí, ma nyolcvanegy éves.

Peťovská Flóra fordítása

DINO BAUK

The End. And Again returns to the late 80s and early 90s, portrayed through the retrospectives of the bitter bureaucrat Peter, corrupt manager Goran, and eternally-running American Mormon Mary who, taking a fateful bus ride, falls in love with passionate rocker Denis. A love story, tragically cut short when Mary is returned to the Austrian countryside for violating the Mormon code while Denis is cast from his peaceful life in Ljubljana, exiled and sent tumbling into the ravages of the Balkan war. The novel serves as a reminiscence of a time when they were consumed with music and romance, a stark contrast to tumultuous politics that later derails them.

Dino Bauk (1973) is a Sloven writer and journalist, a columnist of the weekly *Mladina*, educated also in the legal field. He has published several short stories. This is his debut novel.

A *Vége. Újra* c. regény a 80-as évek végén, a 90-es évek elején játszódik, a kort a megkeseredett bürokrata Peter, a korrumpált menedzser Goran és a valami elől menekülő mormon Mary emlékeiből ismerjük meg, aki egy autóbuszon szeret bele Denisbe, a nagy rakkenroll-fanba. A szerelmi történet tragikusan félbeszakad, amikor Maryt a mormon előírások megsértése miatt Ausztria távoli vidékére küldik, Denis pedig ljubljana-i közös életükből a véres balkáni háború viharába keveredik, és kiűzetik hazájából. Olyan évek voltak ezek, amikor mindennél jobban érdekelték őket a zene meg persze a szerelem.

Dino Bauk (1973) jogvégzett szlovák író, publicista, a *Mladina* c. hetilap kolumnistája. Néhány novellája jelent meg. Ez az első regénye.

BELETRINA, SLOVENIA

KONEC. ZNOVA

Denis, 1989

Studentka je ravno na postaji, kjer je bil tudi Denis dogovorjen z Mary, izrekla rešilni Tuki grem pa jest dol. Denis ni bil povsem prepričan, ali se bo zares prikazala. Ko jo je dopoldan povabil, da se dobita, se je sicer odzvala z neprikritim zanimanjem in tiho privolitvijo, ki pa ji je takoj sledil bežen pogled slabe vesti proti tistemu od brotherjev, ki jo je med pogovorom z Denisom najbolj zaskrbljeno opazoval. Zaradi tega kratkega reality checka, ko je za trenutek prekinila njun očesni stik, se je Denis kasneje spraševal, ali je mislila resno ali ne. Hipi se je s svojo bolečino zaradi prezgodnjega come backa Pankrtov vred odpeljal nize v center mesta, Denis in studentka pa sta izstopila. Cigareto je prižgal že na zadnji stopnici avtobusa. Medtem ko si je zapenjal jakno, se je razgledoval po postaji. Je prišla? Ko je že precej razočarano ugotavljal, da bo šel očitno sam na koncert, je v luč ulične svetilke iz najtemnejšega kotička postaje, izpod drevesa, ki je raslo tako rekoč iz asfalta, stopila Mary.

So, where is this church of yours?

je nadaljevala njegovo igro z metaforo, čeprav je vedela, kam v resnici gresta. Ko se je tisto popoldne njun pogovor spet varno potopil v hrup avtobusnega motorja, ji je Denis na uho prislonil eno od slušalk svojega walkmana in ji razložil, da gre za koncert benda, ki ga res ne sme zamuditi. Ko sta se zdaj odpravila s postaje, ji je ponudil roko, a je ni sprejela; obe je potisnila v žep, da bi ju skrila pred mrazom, in on je naredil isto. Čeprav je bilo pred dvorano se vedno precej ljudi, je bilo slišati, da se je koncert že začel. Na stopnicah pred vhodom je spet videl studentko z avtobusa. Seveda je bila namenjena prav sem. Bend je imel verjetno največ oboževalk ravno med studentkami, ki jim ni bilo vseeno. Impresivnega stopnišča, okrašenega z velikimi kamnitimi stebri in skulpturami, ki se je vzpenjalo proti vhodu v dvorano, Mary ni pričakovala; bolj kot na prizorišče rock koncerta je spominjalo na vhod v muzej ali operno hišo. V kontrapunktu z nekoliko otožnim, melanholičnim rokenrolom, ki se je zlival navzdol po njem, je stopnišče ustvarjalo podobo temačnega prehoda med dvema svetovoma. Kot bi slutila, da bo potem, ko ga bo enkrat prehodila in vstopila v dvorano, kazalec njenega kompasa popolnoma spremenil smer, ki jo je vsa ta leta vztrajno držal, je nekoliko upocasnila korak; Denis je moral na vrhu stopnišča trenutek ali dva počakati, da je prešla omahovanje in stopila naprej. Ravno takrat je pod visoki strop odneslo uvodna rifa pesmi, ki jo je Denis takoj prepoznal, kitarata je zajokala, ko bi ji kitarist zavijal vrat.

Let's go closer to the stage!

je zavpil, zgrabil Mary za roko in se začel prebijati med pozibavajočimi se telesi. Ustavila sta se nekje na sredini, ko sta že razločno videla postave na odru. Njeno oko je obstalo na ženski za klaviaturami.

That is Margita! She was perspective piano player once, but on the way to Russian conservatory, she joined this rock and roll band!

ji je vpil v uho.

She has chosen freedom over other people's expectations!

Začutil je, kako jo je ženska na odru, predvsem pa njena zgodba, ki ji jo je Denis telegrafsko odkričal v uho, prevzela. Niti za trenutek ni več umaknila pogleda z nje. Opazil je neverjetno podobnost med njima.

What is the song about?

Sedaj je Mary vpila v uho njemu. Postavil se je za njo. Z levo roko ji je z ušesa odmaknil dolge lase, ki so neskončno dolgo polzeli skozi njegove prste, nato jo je prijel za obe roki in ji na uho prevajal besedilo.

Shine in the eyes is deep and unreal, we are traveling with words and thinking with our steps, you and me, you and meeee! Stand by me, stand by me ...

Čutil je, kako besede, ki ji jih je pošiljal v uho, prestreljujejo njeno telo in ji odzvanjajo v konicah prstov, ki so se prepletli z njegovimi. Z zadnjim taktom pesmi se je končal tudi urok. Spustila je njegove roke, se obrnila, rekla

I'm sorry

in se začela skozi množico prebijati proti izhodu. Šel je za njo, čeprav je v resnici ni imel namena ustaviti. Ko je prišla iz dvorane, je stekla v meglo. V teku ji je sledil par korakov, potem pa se je ustavil, rekla *Pizda!*

in se obrnil nazaj proti dvorani. Pobegla mormonka Mary je bila vse, kar ga je v tem trenutku zanimalo, čeprav je bil Berlinski zid že v ruševinah, na Trgu nebeskega miru so ležali mrtvi studentje, vzhod njegove države pa je grozeče drgetal.

Denis, 1994

Preden je vstopil, si je vedno poskušal s cevčev čim bolj otresti umazanijo, ki jo je pobral po poti. Zemlja na njih je bila suha, nekaj tednov že ni bilo nobenega dežja in kljub temu da se je ob vsakem udarcu noge ob predpražnik z njih otreslo precej zemlje in prahu, jih nikoli ni uspel očistiti do konca. Kot vedno je na njih ostalo vsaj se nekaj, a le do trenutka, ko bo vstopil. Takrat se bo v treh, štirih korakih vsa preostala umazanija sama od sebe vsula na tla, na parket mestne knjižnice. Sel je mimo pulta, kjer naj bi sedeli knjižničarji, zdaj pa ni bilo nikogar, in se začel po stopnicah vzpenjati na oddelek z leposlovjem. Na tretji stopnici se je ozrl nazaj in ugotovil, da je nekje na sredi med vhodom in stopniščem za seboj pustil nekaj umazanih sledi. Stopil je nazaj do pulta, izza njega povlekel obrabljeno omelo ter s skrbnimi, natančnimi gibi pometel prašne sledi na kupček, ki ga je nato potegnil skozi vhodna vrata ven na cesto. Ko je bil parket spet brezhibno čist, je metlo pospravil nazaj in se ponovno odpravil mimo polic z družbenimi vedami, politologijo, zgodovino, po stopnicah navzgor med romane, novele, kratke zgodbe.

V knjižnicah je imel vedno težave z zamujanjem in plačevanjem zamudnin, ki so nemalekkrat presegle vrednost starih, obrabljenih knjig, ki jih je vračal. Od malega si je namreč knjige rad izposojal, užival je v izbiranju, prelistavanju, zgubljanju časa med knjižnimi policami, za disciplinirano, redno branje pa je bil vedno preveč nemiren. Sposojal si je veliko več, kot je nato v resnici prebral. Trije tedni so vedno znova prehitro minili, ker pa se mu je zdelo vsako vračanje neprebrane knjige mali osebni poraz, je s tem odlašal, tako da jih je, večino še vedno neprebranih, vračal z večjimi ali manjšimi zamudami, ki jih je bilo potrebno plačevati. Postal je pravi mojster izgovorov, s katerimi je zneske nekoliko zniževal. Da bi pridobil na verodostojnosti, je krivdo valil na starše, stare starše, sosede, sosedove pse, bolezni, selitve, včasih tudi nase.

THE END. AND AGAIN

Denis, 1989

At the very stop where Denis was to meet Mary, the student uttered the liberating *Well, this is where I get off*. Denis wasn't completely convinced she would show up. When he asked her to meet him in the morning, she responded with open interest and silent consent which, however, was immediately followed by a glimpse of a guilty conscience towards the brother, who was observing her most anxiously during her conversation with Denis. The reality check, when she cut off their eye contact for a moment, made Denis wonder later on whether she had meant it or not.

The hippie punk and his pain caused by the early comeback tour of Pankrti drove further into the city center, while Denis and the student got off. He lit a cigarette while still on the last step of the bus. While he was buttoning up his jacket, he looked around the stop. Had she come? When he was discovering, with disappointment, that he would be going to the concert alone, Mary stepped into the light of a lamp post from the darkest corner of the stop, from behind a tree which grew from the asphalt.

So, where is this church of yours? She continued his metaphor game, even though she knew where they were really going. When their conversation had safely submerged into the noise of the bus engine that afternoon, Denis had leaned one of the headphones of his Walkman onto her ear, and explained that this was a concert of a band that he really mustn't miss. As they set off from the bus stop, he offered her his hand, but she didn't accept it; she put both her hands in her pockets, to hide them from the cold, and he did the same. Although there were still a lot of people in front of the hall, they could hear that the concert had already begun. On the steps in front of the entrance, he saw the student from the bus again. Naturally, she was headed to this very place. Most fans of the band were probably students-who-cared. Mary hadn't expected the impressive staircase, decorated with large stone pillars and sculptures that torqued towards the entrance to the hall. It resembled the entrance to a museum or an opera house, rather than to a rock concert venue, a gloomy passage between two worlds. As if she had a hunch that, after she walked the staircase and entered the hall, the needle of her compass would change its lifetime direction. She slowed her pace. Denis had to wait for a moment or two at the top of the staircase for her to brave her hesitation and step forward. At that very second, the initial riff of a song, which Denis immediately recognized, wafted under the high-pitched ceiling, and the guitar started to cry, as if the guitarist were wringing its neck. *Let's get closer to the stage*, Denis yelled, as he grabbed Mary's hand and began pushing his way through the sway of bodies. They stopped somewhere in the middle, where they could clearly see the musicians on stage. Her eyes stopped on the woman behind the keyboards.

That's Margarita! She was a perspective piano player once, on her way to a Russian conservatory, and she joined this rock and roll band, he yelled in her ear.

She has chosen freedom over other people's expectations!

He felt how the woman on the stage, and particularly the story that he telegraphically yelled into Mary's ear, overwhelmed her. She didn't take her eyes off of the woman, not for a second. He noticed an incredible resemblance between the two.

What is the song about? Now Mary yelled back.

He stepped behind her. He moved her long hair from over her ear with his left hand, hair which slipped like sand through his fingers, then took both her hands into his, and translated the lyrics into her ear.

Shine in the eyes is deep and unreal, we are traveling with words and thinking with our steps, you and me, you and me. Stand by me, stand by me...

He felt the words he was sending into her ear pierce her body, and resound in the tips of her fingers, interlaced with his. The last note meant the end of the spell. She let go of his hands, turned around, said *I'm sorry*, and began pushing her way through the crowd towards the exit. He followed her, even though he didn't really intend to stop her. When she came out of the hall, she ran into the fog. He was running after her for a few steps, then stopped, said *Fuck*, and turned around towards the hall. Runaway Mormon Mary was all that he was interested in at that moment, although the Berlin Wall had already been ruined, dead students lay at Gate of Heavenly Peace, and the eastern part of his country ominously shivered.

Denis, 1994

Before he went in, he always tried to shake the dirt he picked up along the way off his shoes. The mud on them was dry, it hadn't rained for weeks, and even though a lot of mud and dust came off the shoes each time he hit his feet against the doormat, he couldn't clean them completely. As always, there was something left on them, but only until the moment he walked in. Then, in three, four steps, all the remaining dirt would fall on the floor, the parquet of the city library. He passed the counter where librarians were supposed to sit, but now there were none, and went up the stairs to the literature section. On the third step, he looked back, and found that he had left some dirt traces behind him, somewhere between the entrance and the stairs. He walked back to the counter, pulled a worn broom from behind it, swept the dirt into a heap with careful, precise moves, and then pulled the heap through the front door, out to the road. When the parquet was perfectly clean again, he put the broom back, and proceeded past the shelves with social sciences, political science, history, up the stairs to novels, novellas, short stories.

He'd always had problems in libraries, with delays and payments of fines which often exceeded the value of the old, used books he was returning. Since he was a kid, he'd liked borrowing books, enjoyed choosing them, flicking through them, wasting time among the bookshelves, but he was always too restless for disciplined, regular reading. He borrowed a lot more than he actually read. Three weeks always went by too fast, but because he thought that returning unread books was a small personal defeat, he postponed returning them so that he returned them, still mostly unread, with delays that he needed to pay for. He became a master of excuses, which helped him slightly reduce the amounts. To gain some credibility, he blamed his parents, grandparents, neighbors, neighbors' dogs, diseases, moves, sometimes even himself.

VÉGE. ÚJRA

Denis, 1989

Pont annál a megállónál, ahova Denis és Mary megbeszéltek a találkát, mondta ki a diák-lány a megmentő szavakat: *Itt leszállok*. Denis nem volt benne biztos, hogy a lány el fog jönni.

Amikor meghívta, hogy találkozzanak, leplezetlen érdeklődéssel és csöndes jóváhagyással mondott igent, de azt azonnal követett egy futó pillantás, a lelkiismeret-furdalása, a felé a fivér felé, aki a Deniszel való beszélgetése alatt a legaggodalmasabban méregette. Denis emiatt a rövid reality check miatt tépelődött később, ami egy pillanatra megszakította a közöttük lévő szemkontaktust, hogy vajon a lány komolyan gondolta-e az igent, vagy sem. A hippi, abbéli fájdalomban, hogy a Pankrti banda túl gyorsan visszatért, tovább-buszozott a központ felé, Denis és a diáklány pedig leszálltak. Már az alsó lépcsőn állva rágyújtott. A dzsekijét kapcsolgatta be, miközben szétnézett a megállóban. Eljött vajon? Amikor, eléggé kiábrándulva, megállapította, hogy egyedül kell koncertre mennie, a megálló legsötétebb sarkából, a szinte az aszfaltból kinövő fák alól, előlépett az utcai lámpa fényébe Mary:

So, where is this church of yours?

folytatta Denis metaforáját, noha tudta, valójában hova mennek. Amikor azon a délutánon a beszélgetésüket ismét biztonsággal leplezte a busz motorjának zaja, Denis a lány füléhez tette walkmanje egyik hallgatóját, és elmagyarázta, hogy egy együttes koncertjére megy, és nem szeretné kihagyni. Amikor most elindultak a megállóból, fölkinálta a kezét, de a lány nem fogta meg, hanem a fagy elől zsebre dugta a sajátját, így Denis is ugyanezt tette. Noha a terem előtt még mindig sok ember volt, hallani lehetett, hogy a koncert már elkezdődött. A bejárat előtti lépcsőn ismét látta az egyetemista lányt, a buszról. Nyilván egyenesen ide jött. A bandának valószínűleg éppen az egyetemista lányok között volt a legtöbb rajongója. Mary nem számított a terembe vezető fényűző lépcsőre, amelyet köoszlopok és szobrok díszítettek - inkább hasonlított egy múzeum vagy operaház bejáratára, mint koncertteremére. A lépcsőn lehömpölygő, szinte bánatos, melankolikus rakkenrollal ellentétben a hely bejárata úgy festett, mint egy világok közötti homályos átjáró. Mintha sejtette volna, hogy ha egyszer fölmege ezen a lépcsőn és bemegy ebbe a terembe, akkor a belső iránytűjének mutatója elmozdul majd az évek hosszú során át mutatott irányból, Mary lassított. Denisnek a lépcső tetején egy-két pillanatig várnia kellett, hogy a lány átbillenjen ezen a bizonytalanságon, és odalépjen mellé. Pont ekkor röppentek föl egy Denis számára ismerős dal első taktusai, a gitár följajdul, mintha a gitáros alaposan megcsavarta volna hangszere nyakát.

Let's go closer to the stage!

kiáltotta, elkapta Mary kezét, és elkezdett előretörni a ringó testek között. Valahol közepén álltak meg, ahonnan már jól lehetett látni a színpadon állókat. Mary a billentyűs lányt nézte.

That is Margita! She was perspective piano player once, but on the way to Russian conservatory, she joined this rock and roll band!

ordította a fülebe.

She has chosen freedom over other people's expectations!

Úgy érezte, hogy a színpadon lévő lány, és persze a története, amit Denis távirati stílusban a fülebe ordított, megérintette Maryt. Egy pillanatra se vette le róla többé a szemét. Denisnek föltűnt a köztük lévő hihetetlen hasonlóság.

What is the song about?

Most Mary ordított az ő fülebe. Denis mögéje állt. Bal kezével félrehúzta a lány füléről hosszú haját, fürtjei végtelenül hosszú ideig kigyóztak ujjai között, majd két kezével magához vona, és a fülebe fordította a dal szövegét.

Shine in the eyes is deep and unreal, we are traveling with words and thinking with our steps, you and me, you and meeee! Stand by me, stand by me...

Erezte, hogy a lány fülebe bejutó szavak végigáramlanak a testén, és ott rezegnek az ujjai hegyén, amelyek összefonódtak az övéivel. A dal utolsó taktusával vége lett a bűvöletnek is. Mary levette magáról Denis kezét, megfordult, azt mondta:

I'm sorry,

és a tömegben elkezdett a bejárat felé tolakodni. Denis utána ment, noha nem állt szándékában megállítani. Amikor kiért a teremből, a lány elfutott a ködben. Ő is futott utána néhány lépést, de aztán megállt. A *picsába!*, futott ki a száján, és visszafordult a terem felé. A kereket oldott mormon Mary volt az egyetlen dolog, ami ekkor érdekelte, noha a Berlini fal már romokban állt, a Mennyei béke terén halott diákok feküdtek, saját országa keleti része pedig fenyegetően rázkódott.

Denis, 1994

Mielőtt belépett volna, mindig megpróbálta a cipőjéről minél jobban lerázni a koszt, ami útközben rátapadt. A sár már rászáradt, hisz több hete nem esett, és noha minden dobantásnál elég sok por maradt a lábtörlőn, soha nem sikerült neki teljesen levennie a sarat. Mint mindig, valamennyi a cipőjén maradt, egészen addig a pillanatig, amíg be nem lép az ajtón. Ilyenkor három-négy lépés után az összes maradék koszt magától levált, és ottmaradt a városka könyvtárának padlóján. Elment a pult mellett, ahol a könyvtárosok szoktak ülni, most viszont nem volt ott senki, és elindult föl a lépcsőn, a szépirodalmi részleg felé. A harmadik fokról visszanezézett, és megállapította, hogy valahol a bejárat és a lépcső között felúton több sáros nyomot hagyott maga után. Visszalépett a pulthoz, onnan kivette a megviselt söprűt, és gondos, célirányos mozdulatokkal egy kupacba húzta össze a szárnyomokat, majd a kupacot a bejárat ajtón át kisöpörte az utcára. Amikor a parkett ismét makulátlan tiszta volt, a helyére tette a söprűt, és a társadalomtudományi, a politológiai és a történelmi könyvekkel megrakott polcok mellett elhaladva fölment a lépcsőn a regények, novellák és rövid történetek közé.

A könyvtárakban mindig gondot okozott számára a késedelem, és az ezért kifizetett nem kevés díj, amely gyakran több volt, mint a késve visszavitt régi, elhasznált könyvek értéke. Gyerekkorától kezdve szeretett könyvet kölcsönözni, élvezte a válogatást, a lapozgatást, a könyvespolcok közötti böklászt - a fegyelmezett, rendes olvasáshoz túl nyughatatlan volt. Mindig sokkal több könyvet kölcsönzött ki, mint amennyit végül elolvasot. A három hét mindig túl gyorsan elmúlt, és mivel egy-egy el nem olvasott könyv visszaadását személyes kudarcnak érezte, ezért halogatta a visszavitelt, így aztán mindig hosszabb-rövidebb késéssel vitte vissza a többnyire még mindig el nem olvasott könyveket, és fizetett ezért a késésért. Idővel a kifogások mestere lett, amelyekkel az összeget némileg csökkenteni lehetett. Hogy szavahihető legyen, a késésért a szüleit, a nagyszüleit, a szomszédokat, a szomszédok kutyáit, a betegségeket, és időnként, persze, magát is okolta.

Rajslí Emese fordítása

VIKTORIE HANIŠOVÁ

HOST, CZECH REPUBLIC

The novel of Viktorie Hanisová offers a painfully detailed insight to the relationship of mother and daughter, which went wrong at the very beginning. The self-confident, educated and successful Julie can't have children and her chances to adoption are very small. The blond haired little girl, Anežka slowly fades away to become an unfulfilled dream. The desperate Julie wants a kid at all costs, she finds a way to circumvent the law and adopts Agnes – a gipsy girl who was given up by her parents.

Viktorie Hanisová (1980) was born in Prague. She studied German and English literature at the Charles University, she works as a translator and teacher. Her translation of the bestseller *Altes Land from Dörte Hansen* was published this March. *Anežka* is her first novel (Host, 2015) and it was nominated for the Czech Book Award.

Viktorie Hanisová regénye fájdalmasan tárgyilagos betekintést nyújt anya és lánya kapcsolatába, amely már a kezdet kezdetén rosszul indult... Az öntudatos, művelt, sikeres Juliének nem lehet gyereke, az örökbefogadásra nagyon kicsik az esélyei, a jól ismert biológiai óra pedig egyre hangosabban ketyeg. A szőke fürtös kislány, Anežka egyre inkább beteljesületlen álomképpé foszlik. A kétségbeesett Julie azonban minden áron gyereket akar, és a törvényt megkerülve magához veszi Agnest – a roma kislányt, akiről a szülei lemondtak.

Viktorie Hanisová (1980) Prágában született. Angol-német szakon végzett a prágai Károly Egyetemen, fordítóként és nyelvtanárként dolgozik. A Host kiadónál idén megjelent *Anežka* című első regényét a *Česká kniha* díjra is jelölték.

„Takhle jsem si to teda nepředstavovala. Dítě bez táty a bez pořádný rodiny. Blbej chlap je pořad lepší než žádnej chlap!“

Slávka Čechová rázuje kuchyni sem tam a kouri jednu za druhou. Obloustlými boky naráží do stolu, až se chvějí skleničky. Na Julii, která sedí shrbená na jedné ze židlí, se sotva podívá. Pro svou dceru si vysnila něco jiného. Je jí hanba z pomyslení, že by měla vzít Agnes, vnučku bez otce, do kočárku a projet se s ní po návsi. Ale už to nejde ututlat, protože Kabičkovi zrovna obědvali na zahradě, když Julie přijela.

Julie trpělivě čeká, až matka vychladne. Jednou rukou objímá Agnes, nastrojenou do zděděných svátečních dupacek, aby ji nespadla z klína, v druhé ruce drží vidličku a rýpá se ve svátečním obědě. Aby návštěvu u matky vydržela bez hádek, posílila se Neurolem.

„Ostuda, taková ostuda!“ lamentuje matka. „A co se v tom tak nimráš! To kvůli tobě jsem toho kohouta zařízla, byl mu sotva rok!“

Julie vzdychne. Vidličkou se rýpe v růžovém mase. Rásí ho na jednotlivá vlákna a ta pak s odporem vkládá do úst. Ze dvou knedlíků, které chtěla, se jí podařilo sníst jen jeden. Zbývají ještě tři. Matka dobře ví, že Julie kohouta na smetaně odjakživa nesnáší. Je to sytý, těžko stravitelné jídlo. Celý den jí tlačí v žaludku a ve střevech, při každém rihnutí se jí připomene. V těle se jí usadí jako tukové buňky, kterých se pak dlouho nemůže zbavit. Kdyby bylo na ní, nejraději by celé jídlo vyklopila do záchodu.

„Mami, nemohla bys prosím aspoň tipnout to cigáro?“ To je jediný odpor vůči matce, kterého je Julie schopná.

„Vy s tím dneska naděláte. Když jsem tě čekala, taky jsem nepřestala. A seš snad dementní? Máš vysokou školu. Ale pitomá seš, to teda jo, takhle si zpackat život. Dítě potřebuje mužskej vzor a ženská mužskou sílu, někoho, o koho se může opřít, kdo zastane mužský práce v domě. Dneska už nikdo nehledí na tradiční hodnoty jako rodina a čest. A vůbec, co tomu reknou sousedi?“ pokračuje vztekle matka a v ráži bouchne do stolu.

Agnes leknutím zaskočí slina a nemůže popadnout dech. Mává rukama, napíná nožičky a rudne. Julie, omámená práskem, s ní začne třepat a snaží se jí nalít vodu z lahvičky do úst.

„Co blbneš,“ příběhne k ní matka a holčičku ji vytrhne. Položí si ji břískem na klín a rozervěnou dlaní ji několikrát uhodí do zad. Agnes přestane kuckat a kvilivě se rozervě. Slávka holčičku zvedne na rameno a pohládí ji po hlavice.

„Neboj, malá, to aby ses nám neudusila,“ septá ji do ouška. „Ze mě nemusíš mít strach. Já jsem tvoje babička. I když, jak se to vezme,“ dodá a vyčítavě se podívá na Julii. Pak se znovu otočí na Agnes a s úsměvem jí začne ukazovat věci v kuchyni: „Koukej, tohleto je vařečka, ta je na michání omáčky, víš, a tady zase máme porculán ještě po babičce.“ Když jde kolem okna, vždy se instinktivně přikrčí.

„A co její rodiče, víš o nich vůbec něco?“ sykne na dceru s nahrbenými zády.

„Nic.“ odpoví Julie, a je to vlastně pravda. „Agnes je zřejmě sirotek, takových bezprizorních dětí je na Kubě spousta. Ten sirotečinec jsem navštívila už tehdy, když jsem tam byla s Markem. Bylo to strašně smutný, ty děti chodí po ulici a zebrají peníze na jídlo a sešity,“ sype ze sebe a rychle sune k matce několik fotografií. Jsou mezi nimi dva snímky oprav-

dových kubánských dětí, které se jí povedlo zachytit při jejím neslavném výletu s Markem na Kubu. Vyfotila je z okna hotelu v přestávkách mezi návaly zvracení a průjmu. Jsou tam však i tři fotografie dětí arabských, které udělala na dovolené v severní Africe.

„A co když je to všechno jinak, co když ta skutečná matka byla třeba jenom chudá nebo jí ho sebrali, protože byla politická?“

Julie se diví, že matka připouští, že by Castrův komunistický režim dokázal zabavit dítě. Hlavně jí ovšem mrzí ta „skutečná matka“. Dělá, že si matčiny poznámky nevsímla, a vypráví dále.

„Citila jsem to skoro jako svou povinnost, pomoci. V práci jsem zorganizovala sbírku na nákup školních pomůcek. A po tom, co se mi stala tamta věc, jsem se rozhodla udělat víc.“

Slávka si prohlíží fotografi e a na koleno si posadí Agnes, která vyjimečně nerve, ale roztomile si brouká.

Matka s dcerou se rozpovídají o Kubě, rodině a dalších věcech, které pro ně znamenají celý svět. Je to už dlouho, kdy spolu naposledy normálně mluvily, co je dokázalo náhle na jedno odpoledne stmelit?

Julie odjíždí domů po setmění a s dobrou náladou. Muže si odskrtnout další položku v seznamu. Pohlédne do zpětného zrcátka a usměje se. Agnes, světe, div se, spí. Jako kdyby byla normální nemluvně.

ANEZKA

“That’s not how I imagined it. A child without a father and without a proper family. A stupid guy is always better than none!”

Slávka Čechová paces back and forth in the kitchen smoking one cigarette after another. Her plump hips bump against the table making glasses tremble. She hardly looks at Julie, who sits hunched on one of the chairs. She had dreamed of something else for her daughter. It’s a shame for her even to think that she should put Agnes, her granddaughter without a father, in a pram and push her across the village green. But it cannot be hushed up now because the Kabičeks were just having lunch in the garden when Julie arrived.

Julie patiently waits for her mother to cool down. With one hand she embraces Agnes, dressed up in a second-hand festive playsuit, to make sure the baby doesn’t fall off her lap; in the other hand, she holds a fork and picks at the festive lunch. In order to survive a visit to her mother’s without rows, she fortified herself with Neurul.

“It’s a shame, such a shame!” laments her mother. “And why are you nibbling at your lunch like that! It’s because of you that I’ve slit the rooster’s neck. He was barely one year old!”

Julie sighs. She pokes at the pink meat with the fork. She dissects it into fibres and then inserts them into her mouth with disgust. Of the two dumplings which she wanted, she has managed to eat just one. Three more remain on the plate. Her mother knows that Julie has always hated rooster with cream sauce. It’s a rich food that’s difficult to digest. It lies heavy in the stomach and intestines all day reminding her of its existence with every belch. It settles in her body like fat cells which she then cannot get rid of for a long time. If it were up to her she would rather dump all of it into the toilet bowl.

"Mom, could you please at least stub out that cigarette?" That's the only resistance towards her mother which Julie is capable of.

"What fuss you all make about smoking nowadays! When I was pregnant with you, I didn't stop smoking either. And are you dim-witted or what? You've graduated from a university. But you're stupid, that's true, to screw your life the way you have. The child needs a male and female role model and the woman needs male strength, someone who she can rely on, who does man's work in the household. Today, nobody respects traditional values like family and honour. And anyway, what will our neighbours say?" the mother continues angrily and hits the table with her fist.

Agnes gets startled, chokes on her own saliva and cannot catch her breath. She waves her arms, jerks out her legs and goes red. Julie, doped by the medication, starts to shake the baby, trying to pour water from the feeding bottle into her mouth.

"What the hell are you doing?" says the mother running to her and pulling the little girl from her hands. She puts her on her lap facing down and hits her on the back several times with her open palm. Agnes stops coughing and begins to wail. Slávka picks up the girl on her shoulder and strokes her head.

"Don't you worry, poppet, I did it so you didn't choke," she whispers in her ear. "You don't need to be scared of me. I'm your grandmother. Even though, it depends on how you view it," she says giving Julia an accusing look. Then she turns to Agnes again and, with a smile, starts to show her things in the kitchen: "Look, this is a wooden spoon. That's for stirring sauce you know, and here again we have some china dishes that belonged to my grandmother." When she passes by the window, she always instinctively crouches.

"And what about her parents? Do you know anything about them?" She hisses at her daughter with her back hunched.

"Nothing," replies Julie, and it's actually true. "Agnes is apparently an orphan. There are plenty of these street children in Cuba. I visited the orphanage already back when I was there with Mark. It was terribly sad. The kids walk down the street and beg for money for food and exercise books," she says hastily and quickly passes several photographs to her mother. Among them, there are two snaps of real Cuban children she managed to take during her infamous trip to Cuba with Mark. She took them from the hotel window during breaks between fits of vomiting and diarrhoea. But there are also three photos of Arab children that she took on vacation in North Africa.

"And what if it's a completely different story? What if that real mother of hers was just poor or maybe the child was taken from her because she was politically active?"

Julie is surprised that her mother admits that Castro's communist regime would be capable of taking away somebody's children. Above all, however, she is sorry to hear the expression 'real mother'. Pretending that she failed to notice her mother's remark, she continues to tell her story.

"I felt it was almost my duty to help. At work, I organized a collection to purchase school supplies. And after what happened to me, I decided to do more."

Slávka browses through the photos and places Agnes on her knee, who exceptionally does not scream but hums cutely.

The mother and daughter start to speak about Cuba, their family and other things that mean the whole world to them. It's been a long time since they spoke normally together. What suddenly managed to unite them for one afternoon?

Julie leaves home after dark in a good mood. She can tick off another item on her list. She looks into the rear mirror and smiles. Surprise, surprise – Agnes is asleep. As if she were a normal baby.

ANEŽKA

– Hát nem éppen így képzeltem el. Gyereket apa és normális család nélkül. Egy hülye pasi még mindig jobb, mint egy nem létező pasi!

Slávka Čechová fel-alá járkal a konyhában, és az egyik cigit szívja a másik után. Terebélyes csipőjével folyton nekimegy az asztalnak, csak úgy reszketnek a poharak. Juliéra, aki görnyedten ül az egyik széken, szinte rá se néz. A lányának valami mást képzelt el. A gondolattól is szégyelli magát, hogy Agnest, az apa nélküli unokát, a kocsiba tegye és végigsétáljon vele a falun. De már nem lehet elmismásolni, mert Kabíčekék éppen a kertben ebédeltek, amikor Julie megjött.

Julie türelmesen kivárja, hogy az anyja lehiggadjon. Egyik kezével az örökölt ünnepi rugdalódzóba öltöztetett Anežkát öleli, hogy le ne essen az öléből, a másikban villát tart, amivel az ünnepi ebédet tűrja. Hogy az anyjánál tett látogatást kibírja veszekedés nélkül. Neurollal vérezte fel magát.

– Szégyen, micsoda szégyen! – lamentál az anyja. – Mit turkálod az ételt! Csak a te kedvedért vágtam le azt a kakast, épphogy csak egyéves volt!

Julie felsóhajt. Villájával marcangolja a rózsaszín húst. Rostokra szedi, amelyeket aztán undorodva a szájába helyez. A két knédliből, amit kért, végül csak az egyiket sikerült megennie. Maradt még három. Az anyja nagyon jól tudja, hogy Julie világ életében utálta a kakaspaprikást. Laktató, nehezen emészthető étel. Egész napra megüli a gyomrát és a beleit, minden böffentésnél emlékeztet magára. A testében olyan zsir sejtek telepednek meg, amelyekről aztán hosszasan nem tud megszabadulni. Ha rajta múlna, legszívesebben az egész ételt lehúzná a vécén.

– Anyu, kérlek, nem tudnád legalább azt a cigit elnyomni? – Ez volt az egyedüli ellenállás, amire Julie képes volt az anyjával szemben.

– Mennyi baj van ma veletek. Amikor veled voltam terhes, akkor sem hagytam abba. Talán értelmi fogyatékos lettél? Elvégezted a fősulit. De hülye az vagy, így elfuserální az életed. A gyereknek szüksége van a férfi mintára, a nőnek meg a férfi erejére, valakire, akire támaszkodni tud, aki megcsinálja a férfimunkát a ház körül. Ma már senkinek sem számítanak az olyan hagyományos értékek, mint a család és a becsület. És különben is, mit fognak szólni a szomszédok? – folytatja a dühöngést az anyja, és öklével az asztalra csap.

Anežka ijedtében félrenyeli a saját nyálát, és nem kap levegőt. Integet a kezével, megfeszíti a kis lábát, és kivörösödik. Julie, a gyógyszertől kábultan, megrázza, és igyekszik vizet tölteni a szájába a cumijából.

– Mi a fenét csinálsz – szalad oda az anyja, és kikapja a kezéből a kislányt. Hasra fekteti az ölében, és nyitott tenyerével néhányszor hátba vágja. Agnes abbahagyja a köhögést, és panaszosan bömbölni kezd. Slávka a vállára emeli a kislányt, és megsimogatja a fejét.

– Ne féj, kicsim, csak nem fogsz itt megfulladni nekünk – suttogja a fülébe. – Tőlem nem kell félned. Én vagyok a nagymamád. Mármint, ahogy vesszük – teszi hozzá, és szemrehányón Juliére néz. Aztán megint Agnes felé fordul, és mosolyogva elkezd neki mutogatni a dolgokat a konyhában: – Nézd csak, ez itt a fakanál, ezzel kell kevergetni a szószt, tudod, ez meg itt még a nagymama porcelánja volt.

Amikor elmegy az ablak előtt, mindig ösztönösen lehajol egy kicsit.

– És a szülei, tudsz róluk egyáltalán valamit? – szisszent behűzött nyakkal a lányának.

– Semmit – válaszolja Julie, és ez valójában igaz is. – Agnes bizonyára árva, ilyen utca-
gyerekből egy csomó van Kubában. Azt az árvaházat már akkor meglátogattam, amikor Marekkal jártam ott. Szörnyen szomorú volt, azok a gyerekek az utcákat járják, és ételre meg fűzetekre valót koldulnak – ontja magából, és gyorsan odatol az anyjának néhány fényképet. Van köztük két, igazi kubai gyereket ábrázoló felvétel, amelyet a nem túl fényes kubai kirándulásukon lőtt Marekkal. A hotel ablakából fotózta le őket a hányások és hasmenések közti szünetekben. De van köztük három, arab gyerekeket ábrázoló fotó is, amelyet az észak-afrikai nyaralása során készített.

– És mi van, ha mindez nem igaz, mi van, ha az igazi anyja mondjuk csak szegény volt, vagy csak azért vették el tőle a gyereket, mert politikás volt?

Julie csodálkozik, hogy az anyja elismeri, hogy Castro kommunista rezsimje képes lenne elkobozni egy gyereket. Persze leginkább az „igazi anya” bántotta. Úgy tesz, mintha nem vette volna fel az anyja megjegyzéseit, és mesél tovább.

– Szinte kötelességemnek éreztem, hogy segítsek. A munkában gyűjtést szerveztem iskolai segédeszközök vásárlására. És miután az a dolog történt velem, úgy döntöttem, többet is tehetek.

Slávka a fényképeket nézegeti, és a térdére ülteti Agnest, aki kivételesen nem ordít, hanem aranyosan zümmög.

Anyja és lánya Kubáról, a családról és egyéb olyan dolgokról beszélget, amelyek az egész világot jelentik számukra. Rég volt már, amikor utójára normálisan beszélgettek, mi tudta őket hirtelen egy délelőtti erejéig összehozni?

Julie sötétedés után indul haza, jökedvűen. Még egy tételt kipipálhat a listán. A viszsza pillantó tükröbe néz, és elmosolyodik. Agnes, csodák csodájára, alszik. Mintha egy normális csecsemő lenne.

Pet'ovska Flóra fordítása

DAGNY GIOLAMI

Dagny Gioulami
Alle Geschichten
die ich kenne

Roman

ks.w

WEISSBOOKS, SWITZERLAND

The young woman from the dry-cleaners shop across the street is soon to get married – and in Constantinople. The storyteller happens to know just who can make the wedding dress for her: her Aunt Irini in Greece. They travel to meet the relatives, aunts and uncles, and get involved in countless minor but often rather shady incidents. *All the Stories I Know* revolves around a wonderful expedition into the undergrowth of family history.

Dagny Gioulami was born in 1970 in Bern, and now lives in Zürich. She studied at the Zürich University of the Arts, and then worked as an actor at, amongst others, the Städtische Bühnen Münster, the Theater Basel and the Schauspielhaus Zürich. Since 1998, Dagny Gioulami has been a writer of song lyrics, librettos and plays. This is her first novel.

A lány a szemközti tisztítószalonból esküvőre készül, meghozzá Konstantinápolyban. Az elbeszélő tudja, ki tudná megvarrni neki az esküvői ruhát zöld tafotából, amit szeretne: az ő Irini nénikéje Görögországban. Útrakelnek tehát a barátjával, a tetovált rendőrrel, különféle rokonokkal találkoznak és kalandokba bonyolódnak. Dagny Gioulami könyve csodás felfedezőút a családtörténet mélyére.

Dagny Gioulami (1970) Bernben született, Zürichben él. Szinjátszást tanult a zürichi főiskolán, münsteri, zürichi és berni színházakban és független produkciókban lépett fel, majd a Svájci Irodalmi Intézetben tanult Bielben. Ír librettókat és színdarabokat többek közt a zürichi és a hannoveri operának, a berni Stadttheaternak. Első regénye, „Az összes történet, amit ismerek” 2015 tavaszán jelent meg.

ALLE GESCHICHTEN, DIE ICH KENNE

Wir sitzen lange in den Strandstühlen und schauen aufs Meer. Straßenhunde kommen vorbei, einer von ihnen ist einäugig, um seinen Hals hängt eine Glocke. Der tätowierte Polizist entfernt eine Zecke von der Stirn eines hellbraunen Hundes mit kurzen Beinen. Der Hund setzt sich zu uns, dann läuft er weg. Eine Grundschulklasse sammelt auf dem Strand Abfall ein. Die Kinder setzen sich nicht weit von uns auf Strandmatten, die die Lehrerin ausgebreitet hat, und essen ihr Picknick. Die Lehrerin schimpft mit einem Kind, es hat eine leere Chipstüte auf den Boden geworfen.

»Was sagt sie?«, fragt der tätowierte Polizist.

»Sie sagt: Nein, Aristoteles, nein! Ich werde dich ins Meer schmeißen!«

Die Kinder stehen auf, nehmen ihre Müllsäcke und stellen sich in einer Reihe auf. Die Lehrerin rollt die Strandmatten zusammen und zählt die Kinder, dann marschieren sie los. Eines der Kinder hat einen Schulranzen dabei. Es schnallt ihn auf den Rücken, dann setzt es ihn wieder ab und zieht den Griff heraus, mit dem der Ranzen sich wie ein Rollkoffer ziehen lässt. Das Kind versucht, den Ranzen über den Sand zu ziehen und bleibt hinter der Klasse zurück. Der Ranzen kippt immer wieder nach links und nach rechts. Die Lehrerin läuft zu dem Kind, gibt ihm einen Klaps, es rennt zu seinen Kameraden. Die Lehrerin versucht, den Griff herunterzuschieben, es gelingt ihr nicht. Sie schultert den Ranzen, der Griff ragt über ihren Kopf hinaus wie eine Antenne.

»Wie heiß es schon ist«, sage ich.

»Dabei hat die Saison noch nicht begonnen.«

Bei der Beach-Bar nebenan bessern zwei Männer das Strohdach aus.

»Ich frage, ob sie Café frappé haben.«

Der tätowierte Polizist geht zu ihnen und kommt wieder zurück.

»Am Wochenende.«

»Bis Saloniki ist es eine Stunde«, sage ich.

Der tätowierte Polizist holt den Sonnenschirm aus dem Wagen und spannt ihn auf. Wir sitzen in den Strandstühlen. Er sagt: »Wir sollten das Auto waschen, bevor wir zu deiner Tante fahren.«

Ich sage: »Ja, das sollten wir.«

Ich nehme das Telefon und rufe Tante Marianthi an.

»Tante, ich bins.«

»Gerade wollte ich dich anrufen. Was für ein Winter! Er wollte nicht aufhören, und jetzt diese Hitze. Konstantin fährt mich heute ins Sommerhaus, ich will die Vorhänge waschen, ach, wie soll ich das anstellen mit meinen Beinen! Wie ist das Wetter bei euch?«

»Ich bin in Katerini.«

»Wo bist du?«

»In Katerini.«

»Was machst du in Katerini?«

»Ich habe Arbeit.«

»Mein Sohn hat keine Arbeit. Sie stellen die jungen Leute an zum Arbeiten, für einen Monat, ohne Bezahlung. Und die jungen Leute machen die Arbeit, weil sie hoffen, dass man sie dabehält. Mein armer Sohn. Wann kommst du zu mir ins Sommerhaus?«

»Ich komme bald. Ich muss erst zu Tante Irini.«

»Was willst du von ihr?«

»Sie muss etwas für mich nähen. Für eine Hochzeit.«

»Wer heiratet denn?«

»Du kennst sie nicht.«

»Konstantin wird Trauzeuge für seinen Freund Euripides. Sie heiraten auf dem Standesamt. Wer kann heute schon eine Hochzeit in der Kirche bezahlen?«

»Wo ist Tante Irini?«

»Im Krankenhaus. Onkel Menelaos musste operiert werden, sie hat Angst allein zu Hause, jetzt macht sie die Ärzte und Schwestern verrückt. Zum Glück wird er morgen entlassen. Komm zu mir ins Sommerhaus, wir rufen sie an.«

Die Tankstelle der unabhängigen Petrole am Zubringer zur Umfahrungsautobahn. Auf der gegenüberliegenden Straßenseite ein Grillwagen: *Baboulis, o glykoulis* – *Baboulis, das kleine Süßerchen* – und ein Geschäft für Gartenskulpturen aus Zement. Ich überlege, ob ich meiner Tante einen Flamingo mitbringen soll. Der tätowierte Polizist gibt dem Mann an der Tankstelle seinen Autoschlüssel. *Innere und äußere Reinigung zehn Euro.*

Wir sitzen auf Barhockern an einer Werkbank zwischen Tankstellenshop und Waschanlage und trinken Sprite.

Ich halte das Paket mit dem grünen Taft auf den Knien.

Der tätowierte Polizist sagt: »Überall gibt es Schneiderinnen, die das Kleid nachnähen könnten.«

»Tante Irini konnte die Kleider auf die Körper der Frauen nähen. Sie hat meiner Tante Marianthi einen Tailleur genäht, der seine Form behielt bis zu dem Tag, als Tante Marianthi ihn wegwarf.«

»Irina ist fast neunzig.«

»Sie ist eine Meisterin.«

An der Kreuzung zweihundert Meter zur Rechten bettelt auf der schmalen Straßenseite ein Mann, der keine Beine hat. Er lenkt seinen Rollstuhl mit ruckartigen Armbewegungen die Straßenseite hinunter, den Plastikbecher mit Kleingeld im Mund. Er stoppt bei jedem Auto, das an der Ampel wartet, klopft an die Scheibe, nimmt den Becher aus dem Mund und hält ihn den Fahrern hin. Wenn die Ampel auf Grün schaltet und die Wagen weiterfahren, nimmt er den Becher zwischen die Zähne und bewegt den Rollstuhl zurück zur Anfangsposition unter der Ampel.

An einem Tisch in unserer Nähe sitzen Angestellte und Kunden der Tankstelle und trinken Café frappé.

»Worüber reden die Leute?«, fragt der tätowierte Polizist.

»Über die Krise und warum es so heiß ist.«

»Die Menschen sind klug, sie werden sich zu helfen wissen.«

Wir fahren im frisch gewaschenen Auto zum Sommerhaus meiner Tante, das in einer Kolonie von Sommerhäusern in der Art russischer Datschen liegt. Einige der Häuschen stehen zum Verkauf.

Ich bringe meiner Tante Medikamente mit, die meine Mutter in der Schweiz für sie gekauft hat. Der tätowierte Polizist wartet im Wagen. Mittagszeit. Meine Tante tritt in Unterhosen und Hemd aus dem gekühlten Wohnzimmer auf die Veranda.

»Wen hast du dabei?«, fragt sie und versucht, ins Innere des Autos zu sehen.
 »Einen Arbeitskollegen.«
 »Warum kommt er nicht herauf?«
 »Er muss arbeiten.«
 »Was arbeitet er im Auto?«
 »Er hat einen Computer.«
 »Deine Mutter hat gesagt, ich muss die Medikamente nehmen, sie waren teuer. Was soll ich euch kochen?«
 »Nichts, Tante, es ist zu heiß zum Essen.«
 Onkel Chrysostomos, der Mann meiner Tante, ist dazugetreten und sagt: »Ich schneide Früchte auf. Ich mache euch zwei Teller.«
 Im Fernsehen läuft Gewichtheben.
 »Könnte dein Arbeitskollege das?«, fragt meine Tante und deutet auf den Bildschirm.
 »Könnte er das heben?«
 »Deine Tante läuft in Unterhosen herum«, sagt mein Onkel. »Kein Wunder, dass dein Arbeitskollege nicht raufkommen will.«
 »Es ist heiß«, sagt meine Tante. »Am Strand laufen die Frauen auch so herum.«
 »Diese heißen Sommer und kalten Winter haben uns die Japaner gebracht, mit ihren Erdbeben«, sagt mein Onkel. »Und die Deutschen sollen ihre Sachen wieder mitnehmen. Ihre Autos und sonstigen Sachen. Sie sollen jemand anderen finden, der sie ihnen abkauft. Dann geht die Krise weg. Wir haben ihnen genug abgekauft.«
 »Tante, Onkel, wir gehen runter ans Meer und kühlen uns ein wenig ab. Dann kommen wir zurück und essen die Früchte.«
 Der tätowierte Polizist steigt aus dem Wagen und verbeugt sich in Richtung meiner Tante. »Bonjour.« Meine Tante lässt die Tischkante los, um ihm zuzuwinken. Sie schwankt, der Onkel hält sie fest.

ALL THE STORIES I KNOW

For a long time we sit in the beach chairs looking out to sea. Stray dogs pass by, one of them has only one eye, and a bell around its neck. The tattooed policeman removes a tick from the forehead of a yellow dog with short legs. The dog sits down with us, then runs away. Children from an elementary school are collecting rubbish on the beach. The children sit down near by on beach mats which their teacher has spread out, and eat their picnic. The teacher tells one of them off for having thrown an empty crisp packet on the ground.

“What is she saying?” asks the tattooed policeman.

“She’s saying: No, Aristotle, no! I’ll throw you in the sea!”

The children get up, pick up their rubbish bags and stand in a row. The teacher rolls up the beach mats and counts the children, then they march off. One of them has a school satchel. He swings the satchel on his back like a rucksack, then takes it off again and pulls out a handle in order to wheel the satchel along like a suitcase. The child tries to drag the satchel over the sand and gets left behind the rest of the class. The teacher

goes over to him and slaps him, he runs to his classmates. The teacher tries to push the handle back in, but she can't. She shoulders the satchel, the handle sticks out above her head like an antenna.

"It's so hot already," I say. "And the season hasn't even started yet."

Two men are repairing the straw roof of the beach-bar next to us.

"I'll ask if they do café-frappé."

The tattooed policeman goes over to them and then comes back.

"At the weekend."

"It's an hour to Salonica," I say.

The tattooed policeman gets the parasol out of the car and opens it out.

We sit in the beach chairs. He says: "We should wash the car before going to your aunt's."

I say: "Yes, we should."

I take the phone and call Aunt Marianthi.

"Auntie, it's me."

"I was just about to call you. What a winter! First it never wanted to end, and now this heat. Constantine's driving me to the summer house today, I want to wash the curtains, oh dear, how shall I ever manage, with my legs! How's the weather with you?"

"I'm in Katerini."

"Where are you?"

"In Katerini."

"What are you doing in Katerini?"

"I've got work."

"My son hasn't got any work. They take on young people for work, for a month, unpaid. And the young people do the work, because they hope they'll be kept on. My poor son. When will you come to the summer house to visit?"

"I'll come soon. First I have to visit Aunt Irini."

"What do you want with her?"

"She has to sew something for me. For a wedding."

"Who's getting married?"

"No one you know."

"Constantine is going to be best man for his friend Euripides. They're getting married at the registry office. Who can afford a church wedding these days?"

"Where is Aunt Irini?"

"At the hospital. Uncle Menelaos had to have an operation, she's scared to be at home alone, now she's driving the doctors and nurses crazy. Thank God he's being let out tomorrow. Come and visit at the summer house, we'll call her."

The Independent Petrols filling station by the access road to the motorway. On the opposite side of the street a fast food caravan: *Baboulis, o glykoulis* – *Baboulis, the Little Sweetie* – and a shop selling garden sculptures made of cement. The tattooed policeman gives the man at the filling station his car keys. *Internal and external cleaning ten euros.*

We sit on bar stools at a work-bench between the station shop and the car-wash, drinking sprite.

I'm holding the package with the green taffeta on my lap.

The tattooed policeman says: "There are seamstresses everywhere who could sew you a copy of the dress."

"Aunt Irini could sew dresses straight onto a woman's body. She sewed my aunt Marianthi a suit which kept its shape right until the day Aunt Marianthi threw it away."

"Irini is almost ninety."

"She is a master."

At a nearby table station attendants and customers are sitting together drinking café-frappés.

"What are the people talking about?" asks the tattooed policeman.

"About the crisis and why it's so hot."

"People are clever, they'll find a way."

We drive in the freshly washed car to my aunt's summer house, which is situated in a colony of summer houses in the style of Russian dachas. Several of the houses are for sale.

I bring my aunt some medicine my mother bought for her in Switzerland. The tattooed policeman waits in the car. Midday. My aunt comes out of the air-conditioned living room onto the veranda in her underwear and a shirt.

"Who have you got with you?" she asks, trying to peer inside the car.

"A colleague."

"Why doesn't he come up?"

"He has to work."

"What work can he do in the car?"

"He has a computer."

"Your mother told me to take the medicine, it was expensive. What shall I cook?"

"Nothing, Auntie, it's too hot to eat."

Uncle Chrysostomos, my aunt's husband, has joined us and says: "I'll cut up some fruit. I'll make you two plates."

There's weightlifting on the TV. "Could your colleague do that?" asks my aunt and points at the screen. "Could he lift that?"

"Your aunt's walking around in her underwear," says my uncle. "No wonder your colleague doesn't want to come up."

"It's hot," says my aunt. "The women on the beach walk around like this too."

"It's the Japanese who've given us these hot summers and these cold winters," says my uncle. "With their earthquakes. And the Germans can go and take their stuff with them too. Their cars and such like. They can find someone else to sell them to. Then the crisis will go away. We've bought enough off them."

"Auntie, Uncle, we're going down to the sea to cool down a bit. Then we'll come back and eat the fruit."

The tattooed policeman gets out of the car and bows in the direction of my aunt. "Bonjour."

My aunt lets go of the edge of the table to wave at him. She wobbles, my uncle holds on to her.

Translated by Edward Rushton

AZ ÖSSZES TÖRTÉNET, AMIT ISMEREK

Sokáig csak ülünk a strandszékeken, és bámuljuk a tengert. Kóbor kutyák jönnek arra, az egyikük felszemű, a nyakában csengettyű. A tetovált rendőr kiszed egy kullancsot egy világosbarna, rövidlábú kutya homlokából. A kutya odaül mellénk, aztán elszalad. Egy iskolás osztály szemetet gyűjt a strandon. A gyerekek nem messze tőlünk leülnek a gyékényekre, amiket a tanítónő leterített, és meguzsonnáznak. A tanítónő veszekszik az egyik gyerekkel, mert a földre dobott egy üres csipszes zacskót.

– Mit mond? – kérdezi a tetovált rendőr.

– Azt mondja: Nem, Aristoteles, nem! Be foglak dobni a tengerbe!

A gyerekek felállnak, fogják szemetes zsákjaikat, és sorba rendeződnek. A tanítónő összetekeri a gyékényeket és megszámlolja a gyerekeket, aztán elindul a menet. Az egyik gyereknél hátitáska van. Hátára csatolja, aztán megint leveszi és kihúzza a fogantyúját, amellyel úgy lehet húzni a táskát, mint egy gurulos bőröndöt. A gyerek próbálja húzni a homokban a táskát, és lemarad az osztálytól. A táska hol balra, hol jobbra dől. A tanítónő odamegy a gyerekhez, nyakon legyinti, mire a gyerek szalad a pajtásai után. A tanítónő megpróbálja letolni a fogantyút, de nem megy. Vállára veszi a táskát, a fogantyú úgy magasodik a feje fölé, mint egy antenna.

– Máris milyen hőség van – mondom. – Pedig még el sem kezdődött a szezon.

A közeli strandbárnál két férfi a szalmatetőt javítja.

– Megkérdem, van-e jegeskávénk.

A tetovált rendőr odamegy hozzánk, és visszajön.

– Csak hétvégén.

– Szaloniki egy óra ide – mondom.

A tetovált rendőr kiveszi az autóból a napernyőt, és kifeszíti. Ülünk a strandszékeken. – Le kéne mosnunk az autót – mondja –, mielőtt elmegyünk vele a nagynénédhez.

– Aha, tényleg le kéne – mondom én.

Előveszem a telefont, és felhívom Marianthi nénit.

– Én vagyok az, nénikém.

– Éppen most akartalak hívni. Micsoda egy téll! Nem akart véget érni, most meg ez a hőség. Konstantin ma kivisz a nyaralóba, ki akarom mosni a függönyöket, jaj, hogyan csináljam az én lábaimmal? Nálatok milyen az idő?

– Kateriniben vagyok.

– Hol?

– Kateriniben.

– Mit csinálsz te Kateriniben?

– Itt kaptam munkát.

– Az én fiamnak nincs munkája. Ezek fölveszik a fiatalokat egy hónapra, hogy ingyen dolgozzanak. A fiatalok pedig megcsinálják a munkát, mert azt remélik, hogy megtartják őket. Az én szegény fiam. Mikor látogatsz meg a nyaralómban?

– Hamarosan. Először Irini nénihez kell elmennem.

– Mit akarsz tőle?

– Varnia kell nekem valamit. Egy esküvőre.
 – Miért, ki házasodik?
 – Nem ismered őket.
 – Konstantin a barátja, Euripides esküvői tanúja lesz. Az anyakönyvi hivatalban fognak egybekelni. Ki tud ma még egy templomi esküvőt megfizetni?
 – Irini néni hol van?
 – A kórházban. Menelaos bácsit meg kellett műteni, Irini néni meg fél otthon egyedül, most az orvosokat és nővéreket kergeti örületbe. Szerencsére holnap hazaengedik Menelaos bácsit. Gyere ki hozzám a nyaralóba, felhívjuk őket.

A független olajtársaság benzinkútja a körgyűrű bekötőútjánál. Az út túloldalán egy grillüstő kocsi: *Baboulis, o glykoulis – Baboulis, a kis édes* – meg egy üzlet cement kerti szobrokkal. Azon tűnődöm, vigyek-e egy flamingót a nénikémnek. A tetovált rendőr odaadja a slusszkulcsot a benzinkutasnak. *Belső-kiülő takarítás 10 euró.*

Bárszékeken ülünk egy munkapadnál a benzinkúti shop meg az autómósó között, és Sprite-ot iszunk.

A csomagot a zöld tafttal a térdemen tartom.

– Mindenhol vannak varrónők, akik meg tudnának varrni egy ilyen ruhát.
 – Irini néni minden nőnek a testére tudta varrni a ruhát. Varrt egy kiskosztümöt Marianthi néninek, az addig a napig őrizte a formáját, amíg Marianthi néni ki nem dobta.
 – Irini majdnem kilencven éves.
 – Mestere a szakmának.

Kétszáz méterre jobbra, a kereszteződésnél egy férfi koldul a keskeny járdaszígeten, akinek nincsen lába. Tolószékét lökészerű karmozdulatokkal kormányozza végig a járdaszígeten, a műanyag pohár az aprópénzzel a szájában. Minden autónál, ami a pirosban vár, megáll, kopog az ablakon, kiveszi szájából a poharat, és odatartja az autósoknak. Mikor a lámpa zöldre vált, és az autók továbbmennek, fogai közé fogja a poharat, és visszagördíti tolószékét a lámpa alatti kiinduló pozícióba.

Egy közeli asztalnál a benzinkút alkalmazottai és ügyfelei ülnek, és jegeskávét isznak.

– Miről beszélnek az emberek? – kérdezi a tetovált rendőr.

– A válságról, meg hogy miért van ilyen hőség.

– Az emberek okosak, valahogy mindig segítenek magukon.

A frissen mosott autóval elmegyünk nagynénem nyaralójához, amely egy üdülőfaluban áll. Az orosz dácsák stílusában épült házikók közül több is eladó.

A nénikémnek gyógyszereket viszek, amiket Svájcban vett neki az anyám. A tetovált rendőr a kocsiában vár. Ebédidő van. Nagynéném alsónadrágban és ingben lép ki a hűtött nappaliból a verandára.

– Ki van veled? – kérdi, és próbál belátni az autó belsejébe.

– Egy kollégám.

– Miért nem jön be?

– Dolgoznia kell.

– Mit dolgozik az autóban?

– Vele van a számítógépe.

– Anyád azt mondta, hogy muszáj beszédnem a gyógyszereket, mert sokba kerültek. Mit főztek nektek?

– Semmit, nénikém, túl meleg van az évéshez.

Ekkor nagynéném férje, Chrysostomos is megjelenik a színen: – Vágok fel gyümölcsöt – mondja. Csinálok nektek egy-egy tányérral.

A tévében súlyemelés megy. – A kollégád képes volna erre? – kérdi a nagynéném, és a képernyőre mutat. – Fel bírna ennyit emelni?

– A nagynénéd alsónadrágban járkal – mondja a bácsikám. – Nem csoda, hogy nem akar bejönni a kollégád.

– Meleg van – mondja a nagynéném. – A strandon is így járálnak a nők.

– Ezeket a forró nyarakat és hideg teleket a japánok hozták ránk a földrengéseikkel – mondja a bácsikám. – A németek meg vigyék innen a cuccaikat, ahogy hozták. Az autóikat meg az összes többit. Keressenek valaki mást, aki megveszi őket. Akkor vége lesz a válságnak. Mi már eleget vásároltunk tőlük.

– Nénikém, bácsikám, lemegyünk a tengerhez, és lehűtjük magunkat egy kicsit. Aztán visszajövünk, és megesszük a gyümölcsöt.

A tetovált rendőr kiszáll a kocsiból, és meghajol a nagynéném felé. – Bonjour.

Nagynéném elengedi az asztal szélét, hogy integessen neki. Meginog, a bácsikám karon ragadja.

Adamik Lajos fordítása

JUAN S. GUSE

Mounted security forces are patrolling the streets. For ten years, Pelusa and her family have been living in the gated community north of Buenos Aires. After a life of failure in the Andes, she enjoys the quiet neighbourhood, the leisure opportunities, the pool and the Christian fellowship group. But when violent unrest threatens to reach Nordelta, a climate of fear develops among the inhabitants. In his debut novel, Juan S. Guse describes a society on full alert and tells of places of emptiness and hysteria in which his characters' life plans are on the verge of collapse.

Juan S. Guse, (1989), is currently reading Literature at the Leibniz Universität Hannover. He has won awards including the Residence Scholarship of the Kempowski Foundation and the Work Scholarship of Land Lower Saxony.

Pelusa évtizedek óta él a családjával egy gated communityben Buenos Airestől északra. Míg a férje egy földalatti bunker megépítéséről álmodozik, a fiúk már rég felvázolta egy holdbázis tervét az emberiség megmentésére. Első regényében Juan S. Guse egy riadókészültségben élő társadalmat ábrázol, az üresség és a hisztéria jellegzetes helyeiről mesél, ahol szereplőinek élettervei kudarcra vannak ítélve. Szédítő regény ez a jövőről, amiben már rég benne élünk.

Juan S. Guse (1989) német-argentin háttérű író, a Hannoveri egyetemen folytat német irodalmi és társadalomtudományi tanulmányokat, a BELLA triste c. irodalmi folyóirat szerkesztője, a Prosanova fesztivál szervezője. Önkéntesként dolgozott a Suhrkamp kiadó szerkesztőségében, és publikált már a Frankfurter Allgemeine Zeitung tárcarovatában.

S. FISCHER VERLAG, GERMANY

LÄRM UND WÄLDER

Heimfahrt

Es ist ein heißer Tag, der die Dinge durchsichtig und unfassbar klar erscheinen lässt, ein Tag wie eine Erinnerung, die mit einem Mal aus unendlicher Tiefe steigt, als Pelusa sich in großer Eile von den Mitgliedern der Joyce Meyer Ministries Gemeinde verabschiedet, in ihren Wagen springt und losfährt.

Der Asphalt der vierspurigen Hauptstraße, die zu den Eingangstoren der Nachbarschaften West führt, ist weltallschwarz und die Fahrbahnmarkierung leuchtend gelb. Die Luftspiegelungen über der Straße vermitteln den Eindruck großer Löcher, die in ein unbekanntes, diesiges Nichts führen. Die Hitze macht die Reifen weich und geschmeidig. Es herrscht eine unbeschreibliche Ruhe, obwohl gerade einige Gärtner ihre Rasenmäher über den Grasstreifen zwischen den beiden Fahrbahnen schieben, auf dem sich Bäume in regelmäßigen Abständen abwechseln – Palme, Akazie, Palme, Akazie. Vorbei an zahlreichen teureren Nachbarschaften fährt Pelusa bis an den äußersten Rand von Nordelta, wo ihre Nachbarschaft La Lansia liegt.

Pelusa kratzt sich hinterm Ohr. Eigentlich hat sie es eilig, doch das Tempolimit verbietet es ihr, schneller zu fahren, während auf dem Radweg neben der Straße eine Gruppe drahtiger alter Männer auf Rennrädern Kolonne fährt. Auf der Straße sind nur wenige Autos. Sie überholt niemanden und niemand überholt sie. Alle Wagen treiben die Straße hinunter. Alle treiben gleichzeitig.

Sie fährt von der Hauptstraße ab und auf ihre Nachbarschaft zu, die hinter dem neoklassischen Eingangstor beginnt. Im Glashäuschen des Eingangstores sitzen die Wachmänner in ihren schwarzen Hosen, mit ihren Lackschuhen, ihren weißen Hemden, den goldenen Ansteckern in Form einer im Wind flatternden Flagge, den Sonnenbrillen und den Kappen, auf denen in Serifenschrift NORDELTA steht. Vor ihnen die Monitore.

Pelusa hält ihren Bewohnerausweis über die mattgraue Magnetfläche und grüßt das Personal. Ihre Angst davor, das grüne Licht nicht aufleuchten zu sehen, wird sie vermutlich nie ablegen können. Jedes Mal tagträumt sie davon, einen Alarm auszulösen, und sieht sich schon von bewaffneten Wachmännern umstellt, die sie an den Haaren aus dem Wagen zerrn und ihr mit Knüppeln ins Gesicht schlagen. Doch nichts ertönt; lautlos hebt sich die Schranke. Mit dem Zucken ihres Handgelenks richtet sie eine abschließende Geste des Grußes an die jungen Wachmänner und drückt leicht auf das Gaspedal, so dass der Wagen sanft anrollt und man nur am hypnotischen Schwingen des kleinen Holzkreuzes, das vom Rückspiegel herabhängt, erkennen kann, dass sich der Wagen in Bewegung gesetzt hat. Denn gleich, gleich nach dem Passieren des Eingangstors liest man auf einem gelben Schild, dass es innerhalb der Nachbarschaften verboten ist, schneller als zehn Kilometer pro Stunde zu fahren, und das weiß hier jeder.

Die Nachbarschaft ist weitläufig und voller im Bau befindlicher Häuser, dazwischen satte Grünflächen, umkränzt von mehreren elektrifizierten Zäunen. Der Himmel ist ohne eine einzige Wolke. Nur die vier aufgereihten und in der Distanz liegenden Schlotte des städ-

tischen Heizkraftwerkes touchieren ihn wie ein vorsichtig ins Wasser gehaltener Zeh. Wenige Meter nach dem Eingangstor windet sich die Straße um ein rundes Stück Wiese, auf dem drei identische Palmen stehen. Der Kreisel markiert den Nabel von La Lancia, von ihm aus spreizt sich die Straße in drei Richtungen auf und zieht sich entlang der künstlich angelegten Seen ins Innere der Nachbarschaft. Es gibt keine Geraden, keine Kreuzungen oder Straßennamen. Stattdessen geht die Straße überall fließend in sich selbst über wie ein verworrenes Knäuel, eine sich selbst verschlingende Schlange. Die breiten Bordsteinkanten aus hellem Sandstein grenzen den Asphalt unmissverständlich von den Grünflächen ab, auf denen die Sprinkleranlagen, die während dieses unsäglich heißen Sommers fast permanent ausgefahren sind, im Takt ihre schwarzen Köpfe winden. Und an den Straßenrändern stehen die Bäume, die billardgrünen Laternen und die geschwungenen Bänke. Einen Gehweg gibt es nicht.

Pelusa drückt sich in das Schaumstoffpolster ihres Sitzes. Das Lenkrad ist überzogen mit einem dünnen Schweißfilm und ihr linker Fuß tippt nervös gegen das Gaspedal. Sie weiß, dass sie sich beeilen muss. Ihre Haushälterin hat derart hysterisch am Telefon geweint, dass Pelusa sie zunächst kaum verstanden hat. Pelusa ist dann inmitten der Gero meindesetzung aufgestanden und hat sich bei allen Anwesenden entschuldigt: Sie müsse für heute Schluss machen. Es gehe nicht anders. Ihr Hund schein im Sterben zu liegen und ihre junge Haushälterin Anita würde gerade durchdrehen, weil sie nicht wisse, was zu tun sei. Die Gemeindeglieder sollten einfach ohne sie die Vorbereitungen für die Eröffnungsfeier des Gemeindezentrums weiterplanen – morgen sei sie ja wieder dabei, in jedem Fall.

Sie sieht aus dem Fenster. Der mit Holz umfasste See, der sich gallertartig durch das Areal verteilt, ist dunkelblau. Ein Vater treibt mit seinem Sohn in einem Kajak in der Mitte des Sees. Entspannt lassen sie ihre Paddel durchhängen, während gefährlich nah eine der gigantischen Schwarz-Enten über der Wasseroberfläche schwebt, mit beängstigend laut flatternden Flügeln landet und das Boot fast zum Kentern bringt. Beim Anblick der beiden muss Pelusa an ihre Familie denken, an Hector, der gerade auf einem Outdoor-Firmenausflug ist, an ihren jüngeren Sohn Ignacio, wie er in diesem Moment wohl noch Tennis mit einem Schulkameraden spielt, und an ihren älteren Sohn Henny, dessen deformierte Gestalt sie in ihren Träumen verfolgt. Sie sieht sie alle in diesem Boot sitzen und das Wetter ist schön.

Ein strahlend weißer Caddy überholt Pelusa mit einem Hupen. Es ist der Sicherheitsdienst, der durch die Nachbarschaft patrouilliert. Ein Wachmann lenkt das Gefährt, während ein zweiter Ausschau nach Verdächtigem hält – herrenloser Abfall, offenstehende Garagen, defekte Sprinkleranlagen. Erst kürzlich hat die Verwaltung abermals das Aufgebot des Sicherheitspersonals erhöht. Grund dafür sind die sich häufenden Unruhen in Stadtvierteln südlich von Nordelta, wo bereits Supermärkte geplündert, Viehtransporte überfallen, Kläranlagen vergiftet, wiederholt Autobahnen mit brennenden Reifen blockiert und sogar Polizisten ermordet worden seien. Zusätzlich orderte man eine prächtige Reiterstaffel, die Pelusa noch immer jedes Mal, wenn sie sie zufällig durch La Lancia oder das kommerzielle Zentrum traben sieht, überrascht wie eine Halluzination.

NOISE AND WOODS

Journey Homer

It is a hot day that makes things appear transparent and incredibly clear, a day like a memory rising suddenly from infinite depths, when Pelusa hurriedly takes her leave of the members of the Joyce Meyer Ministries church, jumps into her car and drives off.

The tarmac on the four-lane main road leading to the entrance gates of the western neighbourhoods is as black as space and the lane markings are luminous yellow. The mirages above the road give one the impression of large holes leading to an unknown, misty nothingness. The heat makes the tyres soft and supple. Indescribable tranquillity reigns, despite the fact that a few gardeners are pushing their lawnmowers across the grass on the central reservation where trees alternate at regular intervals – palm tree, acacia, palm tree acacia. Pelusa drives past many expensive neighbourhoods to the outermost edge of Nordelta and her neighbourhood *La Lansia*.

Pelusa scratches herself behind her ear. Although she is in a hurry, the speed limit prohibits her from driving faster, while on the cycle track next to the road a group of wiry old men are riding their racing bikes in convoy. (...)

There are only a few cars on the road. She overtakes no one and no one overtakes her. All the cars are drifting down the road. All drifting at the same time.

She turns off the main road and towards her neighbourhood, which begins behind the neoclassical entrance gate. In the little entrance gate glass building sit the guards wearing black trousers, patent-leather shoes, white shirts, gold badges in the shape of a flag fluttering in the wind, sunglasses and caps with *NORDELTA* printed on them in serif font. In front of them are screens.

Pelusa holds her resident's permit against the matt grey magnetic surface and greets the staff. Presumably, she will never be able to shed her fear of not seeing the green light come on. Every time she daydreams that she sets off an alarm and sees herself surrounded by armed guards who pull her out of the car by her hair and beat her in the face with clubs. But there is no sound; the bar rises silently. With a flick of her wrist, she gestures a final greeting towards the young guards and lightly presses down on the accelerator, gently setting the car in motion. Only the hypnotic swinging of the small wooden cross suspended from the rear-view mirror indicates that the car has started to move. For immediately, right after passing through the entrance gate, you read a yellow sign saying that it is prohibited to drive more than ten kilometres an hour within the neighbourhood, and everyone here knows that.

The neighbourhood is extensive and full of houses under construction, separated by lush green lawns and surrounded by several electric fences. Not a single cloud is in the sky. Only the four chimneys of the municipal combined heat and power plant laid out in a row in the distance touch it like a toe cautiously dipped into water. A few meters from the entrance gate, the road winds around a circular piece of grass on which stand three identical palms. The roundabout marks the centre of *La Lansia*. From it, the road extends in three directions, stretching along the artificial lakes into the interior of the neighbourhood. There are no straight lines and no crossroads or street names. Instead, the road flows seamlessly

into itself like a tangled ball of wool, a snake devouring itself. The wide kerbs made of light sandstone unambiguously divide the tarmac from the grassed areas on which the sprinkler systems, protruding from the ground almost permanently during this unspeakably hot summer, bob their heads in sync with each other. And at the roadside stand the trees, the billiard green streetlamps and the elegantly curved benches. There is no pavement.

Pelusa presses herself into the foam cushion of her seat. The driving wheel is coated in a thin layer of sweat and her left foot taps nervously against the accelerator. She knows that she has to hurry. Her housekeeper was crying so hysterically on the telephone that Pelusa could hardly understand her at first. Pelusa then got up in the middle of her church meeting, apologising to all present that she had to call it a day. There was no alternative. Her dog seemed to be dying and her young housekeeper Anita was panicking because she did not know what to do. The churchmembers should simply carry on planning the preparations for the community centre opening event – she would be back again tomorrow, definitely.

She looks out of the window. The wood-enclosed lake, which spread over the site like jelly, is dark blue. A father is floating with his son in a kayak in the middle of the lake. They are relaxing, letting their paddles hang into the water, when one of the gigantic black ducks glides dangerously close above the surface of the water, landing with frighteningly loudly flapping wings, nearly making the boat capsize. Seeing the father and son reminds Pelusa of her family – Hector, who is on an outdoor excursion with his company right now, her younger son Ignacio, who at this moment is probably still playing tennis with a schoolmate, and her older son Henny, whose deformed figure pursues her in her dreams. She sees them all sitting in this boat and the weather is fine.

A gleaming white Caddy overtakes Pelusa, sounding its horn. It is the security service patrolling the neighbourhood. One guard is steering the vehicle, while another is keeping an eye out for anything suspicious – abandoned rubbish, open garages, defective sprinklers. Just recently, the administration once again increased the security staff contingent. The reason is the unrest occurring more frequently in city districts south of Nordelta, where supermarkets are said to have been looted, cattle trucks ambushed, sewage works poisoned, motorways repeatedly blocked with burning tyres and even policemen murdered. A magnificent mounted security force was also ordered, which still surprises Pelusa like a hallucination every time she sees them trotting through *La Lansia* or the commercial centre.

Translated by Jim Tucker

ZAJ ÉS ERDŐK

Hazaút

Kánikulai nap van, a dolgokat átlátszóvá és megfoghatatlanul tisztává tevő, olyan, mint egy feneketlen mélységből felmerülő emlék, amikor Pelusa nagy sietve búcsút vesz a Joyce Meyer Ministries gyülekezet tagjaitól, beugrik az autójába, és elindul. A Nyugati Szomszédságok bejárati kapujához vezető négysávos főút aszfaltja fekete, mint a világ-mindenség, a ráfestett jelzések rikító sárgák. Az úttest fölött vibráló levegő nagy lyukak képzetét kelti, amelyek ismeretlen, homályos semmibe vesznek. A gumik a hőségtől puhák

és útra simulók. Hihetetlen nyugalom honol, jöllehet épp kertészek tologatják fűnyíróikat a két útpálya közötti füves sávban, ahol egymástól szabályos távolságban váltakoznak a fák – pálma, akác, pálma, akác. Számos drága szomszédság mellett elhaladva Pelusa Nordelta legszele felé tart, ahol az ő szomszédsága, La Lansia fekszik. Pelusa megvakarja a füle tövét. Tulajdonképpen sietnie, de a sebességhatárolás miatt nem haladhat gyorsan, miközben az úttest melletti kerékpárúton szívós öreg férfiak csapata teker versenybiciklijén libasorban. (...) Az úton kicsi a forgalom. Pelusa senkit nem előz meg, és őt sem előzi meg senki. Minden autó lefelé halad az úton. Mind egy ütemben halad.

Lekanyarodik a főútról a szomszédsága felé, amely a neoklasszicista bejárati kapu mögött veszi kezdetét. A kapu üvegbódéjában fekete nadrágos, lakkcipős, fehér inges örök ülnek lobogó zászlót mintázó arany kitűzővel, napszemüvegben és serif betűs NORDELTA feliratú sapkában. Előttük monitor. Pelusa odatartja lakóigazolványát a mattszürke mágneses felület fölé, és köszön a személyzetnek. Alighanem sosem fog megszűnni a félelme, hogy esetleg nem gyullad ki a zöld lámpácska. Minden alkalommal attól retteg, hogy riadót vált ki, látja lelki szemei előtt, hogy fegyveres örök veszik körül, a hajánál fogva rángatják ki a kocsiból, gumibotjukkal az arcába vágznak. De nem szólal meg semmi; némán emelkedik föl a sorompó. Pelusa csuklója rebbenésével köszön el a fiatal öröktől, és óvatosan rálép a gázpedálra, az autó finoman gurulni kezd, csak a visszapillantó tükörről lelógó kis fakeszt hipnotikus lengéséből látni, hogy az autó elindult. Ugyanis mindjárt azután, hogy áthaladt a bejárati kapun, sárga tábla jelzi: a szomszédságok területén tilos tíz kilométer per óránál nagyobb sebességgel haladni, tudja ezt mindenki itt. A szomszédság nagy kiterjedésű, tele van épülőben lévő házakkal, köztük dús zöldfelületek területek el, köröttük több elektromos kerítés húzódik. Az égen semmi felhő. Csak a városi fűtőerőmű egymás mögött sorjázó négy kéménye érinti a távolban, mint az óvatosan vízbe mártott lábujj. Néhány méterrel a bejárati kapu után az út kerek mezőcskét fut körül, amelyen három egyforma pálma áll. A körforgalom La Lansia centrumát jelzi, három irányba válik szét az út innét, hogy a mesterségesen kialakított tavak mentén a szomszédság belseje felé fusson tovább. Nincsenek egyenes utcák, se keresztelődések, se utcanevek. Ehelyett mindenhol zökkenőmentesen megy át az út önmagába, akár egy összegabalyodott gombolyag vagy önmagát felfaló kigyó. A világos homokkőből való, széles szegélyek félreérthetetlenül elválasztják az aszfaltot a zöldterületektől, ahol a locsolók, amelyek ezen a tikkasztó nyáron csaknem állandóan működnek, ütemesen tekergetik fekete fejüket. Az utak szelén pedig fák, billárdzöld lámpaoszlopok és ivelt padok állnak. Gyalogosút nincsen. Pelusa belepréseli magát ülése habszivacs párnázatába. A kormányt filmként vonja be vékonyan az izzadság, Pelusa bal lába idegesen pöccintgeti a gázpedált. Tudja, hogy sietnie kell. A házvezetőnője olyan hisztérikusan sirt a telefonban, hogy először alig értette. De azután fölállt a gyülekezeti ülés kellős közepén, és minden jelenlevőtől bocsánatot kért: be kell fejeznie mára. Nem tehet mást. A jelek szerint halálán van a kutyája, ifjú házvezetőnője. Anita pedig kezd kiborulni, mert nem tudja, mit kezdjen vele. A gyűlitagok folytassák csak nélküle a gyülekezeti központ megnyitási ünnepségének tervezését – holnap úgyis eljön megint, mindenképp. Kinéz az ablakon. A fával övezett tó, amely zselészerűen oszlik el a területen, sötétkék. Egy apa a fiával kajakban sodródik a tó közepén. Lazán vízbe lógatják az evezőjüket, miközben az egyik gigantikus feketekacsa a vízfelszínhez veszélyesen közel suhan, ijesztően hangos szárnycsapásokkal landol, és majdnem felborítja a kajakot. Ahogy nézi őket, Pelusának saját családja jut az eszébe, Hector, aki épp külső céges kiránduláson vesz részt, kisebbik

fia, Ignacio, aki e pillanatban biztos még teniszezik az egyik iskolatársával, és nagyobbik fia, Henny, akinek deformálódott alakja az álmaiba is elkíséri. Mindjüket ott látja ebben a kajakban ülve, szép idő van. Vakítóan fehér Caddy előzi meg Pelusát dudálva. A szomszédságban őrjáratózó biztonsági szolgálat az. Az egyik őr vezeti a járművet, miközben a másik gyanús dolgok – gazdátlan szemét, nyitott garázsajtó, elromlott locsoló – után kutat. Csak nemrégiben emelte meg a rendészet újra a biztonsági személyzet létszámát. Okként a Nordeltától délre fekvő városnegyedekben megszorodó zavargások szolgáltak, amelyek során állítólag már szupermarketeket fosztogattak, állatszállítmányokat támadtak meg, derítőket mérgezték meg, autópályákat blokkoltak immáron többször égő gumiabroncsokkal, sőt, még rendőröket is gyilkoltak. Erősítésképpen a szomszédság egy szuper lovas csapatot rendelt, amely olyannak tűnt Pelusa szemében, ha véletlenül keresztülügetett La Lansian vagy a kereskedelmi központon, mint valami látomás.

Blashtik Éva fordítása

ARAM KEBABDJIAN

ÉDITIONS SEUIL FRANCE

The novel reveals the world of contemporary art with an impressive precision, pertinence, truthfulness and literary mastery. Every chapter bears the title of a work of art. Aram Kebabdjian made them all up, as he made up the names, the lives, the aesthetic principles of their creators. Some stand out: their value increases, museums devote exhibitions to them. Others become victims of their inner demons, of their consuming success or of tortuous conspiracies. Private viewings abound with gallerists, art critics, collectors and cultural officials.

Aram Kebabdjian (1978) Besides holding a degree in history and philosophy he has made a career as a photographer. An antiquarian and a dealer of antique books, it was his connection to paintings and first editions that inspired him to write his first novel published in 2015.

Dolgotalanok című regényében Aram Kebabdjian mesterien szerkesztett, kiméletlen és tüéles képet ad a kortárs művész(et)ek világáról. A fejezetek egy-egy – kitalált – műalkotás címét viselik. De nemcsak a művek a szerző fantáziájának szüleményei, hanem az alkotók is, a nevük, az életútjuk, az esztétikai elveik. Egyeseknek jól megy: múzeumok és galériák versengenek a műveikért; mások viszont nem bírják a tehetség és a siker terhét. Ebben a közegben az élet a kiáltásmegnyitók köré szerveződik, ahol minden galériatulajdonos, műkritikus, gyűjtő és kultúrpolitikus jelen van.

Aram Kebabdjian (1978) francia szerző filozófiatörténetből doktorált, fotózással is foglalkozott. A képzőművészettel és a régi könyvekkel régiségkereskedőként került kapcsolatba.

LES DÉSŒUVRÉS

Pierre KANTOROVITCH

La Cram, 60 000 m², 7 bâtiments

À l'est de la ville, le long de la Maleine, la Cité radieuse des artistes modernes est implantée au cœur d'un dédale de pelouses et d'arbres centenaires. Voilà quelques décennies, à l'heure du grand essor, ce terrain avait vu fleurir l'une des plus belles usines automobiles. Chaque jour par milliers, les voitures sortaient des chaînes de construction, étincelantes et colorées – pour irriguer le pays en remontant le cours de la Maleine. Les ouvriers vivaient sur l'autre rive – ils arrivaient à pied et mangeaient dans des gamelles. Mais la grande crise eut raison de cette merveille. L'entreprise périclita, les murs cédèrent – en bleu de travail et désœuvrés, les ouvriers erraient le long des berges. Plus loin sur le quai, des monuments de sable, de graviers, des sacs de plâtre ou de ciment, en pyramide sous les abris, attendaient les péniches qui alimentaient le centre. À l'ouest, sur la partie libre du terrain, une entreprise de pompes funèbres avait traversé le siècle. Les cercueils défilaient sur les tapis roulants. Quatre ou cinq hangars se serraient comme des gisants. L'un des plus beaux – dévolu aux crémations et embaumements – connu une seconde vie. Réaménagé en centre culturel, ce mausolée de verre et de métal est aujourd'hui couru des amateurs qui se pressent à l'Aquarium, pour voir s'exposer les artistes en résidence à la Cité.

La vue depuis les chambres du bâtiment C est admirable – le béton, les herses et les vigiles qui se relayent aux portes de la Cité font penser aux créateurs qu'ils habitent une forteresse. Dédiée à la recherche et à la conception, la vie dans la Cité est reposante. Trop rapide pour que de véritables amitiés se nouent entre ces artistes venus du monde entier, le roulement des pensionnaires dans l'institution préserve leur nécessaire solitude. En quête d'inspiration, ils cheminent dans le jardin, hantent la bibliothèque, invoquent l'esprit de leurs aïeux – mais évitent de se parler. Dans chaque appartement, une baie vitrée ouvre sur la cour centrale. Cette ouverture, pour attiser l'émulation, permet aux artistes d'observer les ateliers voisins sans interrompre leurs investigations. Le plan de la Cité a été conçu par Pierre Kantorovitch. Contre toute attente, il remporta ce concours auquel il avait participé presque par hasard, étant lui-même loin de se considérer comme un spécialiste des équipements à vocation culturelle. D'éminents architectes avaient soumis leur projet aux membres du jury – l'appel d'offres étant le plus ambitieux que l'État, la Région et la municipalité réunis pour l'occasion, eussent mis sur le marché depuis plus d'un demi-siècle. Les sommes allouées à la construction de ce bâtiment semblaient d'autant plus extravagantes à l'époque qu'il s'agissait d'affaires culturelles qui, comme chacun sait, ne jouaient pas encore le rôle qu'on leur connaît à l'heure actuelle. Respectés et renommés, ces architectes avaient proposé d'admirables esquisses. Kantorovitch gagna avec un projet de facture classique. Son style avait été attribué à l'une des célébrités d'alors, et ce fut au bénéfice de ce quiproquo qu'un petit spécialiste des constructions carcérales truffées d'outils de surveillance et répondant aux normes modernes d'incarcération, remporta l'un des concours les plus disputés de l'après-novembre.

Conçue comme une petite ville où les créateurs pourraient vivre et consommer en gaspillant le moins de temps possible, cette Cité accueille six cents artistes en résidence, ainsi qu'un important contingent administratif. Cinq bâtiments sont disposés au centre du jardin. Le bâtiment A abrite quatre cents jeunes artistes dans de petites cellules individuelles. Les habitants de ces studios disposent de vingt-trois mètres carrés pour vivre et travailler. La salle de bains et la cuisine sont fonctionnelles. Le mobilier est invariable. Une table, un bureau, un lit simple, deux chaises et un valet muet – tout aménagement supplémentaire nécessite une demande expresse et motivée auprès de l'intendance. Ces studios, pour des périodes allant de six mois à trois ans, accueillent de « jeunes artistes prometteurs » (pour employer la terminologie *ad hoc*), ayant entre dix-huit et trente et un ans, et à qui l'administration donne la chance de s'élever au grade de « Grand Artiste ».

Le bâtiment B compte cent cinquante petites suites, de soixante-douze mètres carrés, destinées à héberger des « artistes dont la renommée est confirmée ». Chacune de ces suites dispose d'une chambre à coucher dont la terrasse regarde le parc, d'un salon/salle à manger ainsi que d'un atelier. Les résidents ont le droit de se meubler comme ils l'entendent. Cette différence de traitement s'explique par la fragilité du talent des jeunes artistes que la Cram entend préserver et bonifier. L'autorité administrative, loin d'être aveugle, s'exerce avec discernement, selon le statut de chaque artiste. Le bâtiment C, plus petit, mais aussi plus beau, compte cinquante suites, composées d'un appartement de cent cinquante mètres carrés et d'un atelier de même surface. Ici sont reçus les « grands artistes à renommée internationale ». Leurs indemnités mensuelles sont dix fois supérieures à celles des artistes prometteurs et deux fois plus élevées que celles des artistes confirmés. Ils disposent d'un personnel qualifié et d'un service de restauration à domicile. Leur liberté est totale – ils ne sont pas même tenus de résider au sein de l'institution.

Le bâtiment D héberge les surveillants et le personnel d'entretien ; le bâtiment E l'administration ainsi que les membres du Jury. Pierre Duval, le directeur de l'institution, habite l'appartement du dernier étage, dont la vaste terrasse offre un panorama spectaculaire sur la ville et les rives de la Maleine.

Un cinquième bâtiment, achevé depuis peu, est destiné aux hôtes occasionnels. Conçu pour être rentable, cet espace permet à toute personne – touriste, simple curieux ou amateur d'art – de résider une ou plusieurs nuits dans ce lieu de création, pour profiter de l'atmosphère de la Cité et découvrir l'institution. Les ateliers des bâtiments A et B sont ouverts l'après-midi, et le public s'entretient librement avec les artistes. La réussite de ce système donna l'idée à Pierre Duval, conseillé il est vrai par Philippe Ixent, le ministre des Affaires culturelles, d'étendre l'expérience en organisant plusieurs fois dans l'année des séminaires, ouverts aux cadres dirigeants. Le programme consiste à stimuler l'esprit d'initiative, à développer l'imaginaire des collaborateurs et à élargir leur vision du monde. Ce dispositif souleva une vague d'indignation au moment de sa mise en service. Mais l'afflux de séminaristes fit taire les mauvaises langues. On sait ce que la mise en œuvre de ce programme doit à Markus Stein – l'éminent membre du Jury de la Cité. Il trouve les mots justes « pour expliquer le sens de l'art contemporain » et ouvrir cette « *terra incognita* esthétique » au plus grand nombre. De fait, des liens solides se sont tissés entre le monde de l'art et celui de la finance. Et, sans mauvais esprit, personne ne peut s'en plaindre.

LES DÉŒUVRÉS

Pierre Kantorovich***The Cram, 60 000 m², 7 buildings***

On the eastern side of the city along the Maleine, the charming residence of modern artists is situated in the centre of a maze of lawns and hundred-year old trees. Some centuries ago, at the time of the great boom, this area has seen the rise of one of the nicest automotive factories. Every day, by the thousands, cars, sparkling and colourful, left the construction lines – to supply the country upstream the Maleine. The workers lived on the other side of the river – they came on foot and ate from their lunch boxes. But the great crisis put an end to this wonder. The company went downhill, the walls fell; in their blue dungarees and with nothing to do, the workers wandered about along the river banks. Further away on the quay, sand and gravel monuments, plaster or cement bags were piled in pyramids under the shelter, waiting for the barges that supplied the centre. To the west, on the vacant side of the lot, a funeral parlour had survived the century. The caskets ran along the conveyor belt, one after another. Four or five hangars were squeezed against each other like recumbent statues. One of the most beautiful ones – devoted to cremation and embalming – has seen a revival. Refurbished as a cultural centre, this mausoleum of glass and metal is crowded with art lovers who hurry to the Aquarium to see the expositions of the artists living in the Cité.

The view from the rooms of building C is magnificent – the concrete, the harrows and the guards taking turns at the gates of the Cité give the impression to the artists that they live in a fortress. Dedicated to research and design, life in the Cité is relaxing. Too fast for real friendships to develop between these artists from all over the world, the rotation of residents in the institution ensures the necessary solitude. In pursuit of inspiration, they stroll in the garden, haunt the library, invoke the spirit of their ancestors – but avoid speaking to each other. In each apartment, a panoramic window opens onto the central court. This opening, to fuel emulation, allows artists to observe the neighbouring ateliers without interrupting their musing.

The plan of the Cité was designed by Pierre Kantorovich. Against all expectations, he won this competition in which he participated almost by accident, for not even he considered himself to be an expert in facilities of cultural purpose. Eminent architects submitted their projects to the Jury – as the call for tender was the most ambitious one that the State, the Region and the Municipality, joining forces for the occasion, had put on the market for over half a century. The funding allocated to the construction of this building seemed all the more extravagant at the time as it was to serve cultural affairs, which, as everyone knows, didn't play the same role that they do today. These respected and renowned architects submitted wonderful sketches. Kantorovich won with a classic project. His style had been attributed to one of the celebrities at the time and, taking advantage of this misunderstanding, this small specialist of prison buildings filled with surveillance tools and fulfilling the modern standards of imprisonment won one of the most contested competitions of the post-November period.

Designed as a small town where the artists could live and consume wasting the least time possible, this residence accommodates six hundred resident artists as well as a significant administrative contingent. Five buildings are arranged in the middle of the garden. Building A houses four hundred young artists in small individual cells. The residents of these studios have twenty-three square meters to live and work. The bathroom and the kitchen are functional. The furniture is invariable. A table, a desk, a simple bed, two chairs and a valet stand – any additional furniture requires an explicit and substantiated request to the stewardship. These studios, for periods between six months and three years, accommodate the eighteen to thirty-one-year-old “young promising artists” (to apply the *ad hoc* terminology) to whom management gives the chance to rise to the ranks of “Great Artist”.

Building B has fifty small suites of seventy-two square meters, intended to house “artists with a confirmed reputation”. Each of these suites has a bedroom with a terrace that overlooks the park, a living/dining room as well as an atelier. The residents have the right to buy furniture as they wish. This difference in treatment can be explained with the fragility of young artists’ talent that the Cram wants to preserve and improve. The administrative authority, far from being blind, acts with good judgement, according to the status of each artist. Building C, a smaller but also nicer one, has fifty suites composed of an apartment of hundred-fifty square metres and an atelier of the same surface. Here, “great artists of international reputation” reside. Their monthly allowances are ten times higher than that of the confirmed artists. They have a qualified personnel and an in-house catering service. Their freedom is absolute – they don’t even have to reside in the institution.

Building D lodges the superintendents and the maintenance personnel; building E the management as well as the Jury members. Pierre Duval, the director of the institution, lives in the apartment on the top floor, with a huge terrace offering a spectacular panorama of the city and the banks of the Maleine.

A fifth building, finished not so long ago, is intended for occasional guests. Designed to be profitable, this place allows everyone – whether a tourist, a curious traveller or an art lover – to spend one or more nights in this place of creation, to enjoy the Cité’s atmosphere and discover the institution. The ateliers of buildings A and B are open in the afternoon and the public is free to speak with the artists. The success of this system gave the idea to Pierre Duval, although advised by Philippe Ixent, the Minister of Cultural Affairs, to expand this experience by organising seminars, several times a year, that are open to senior executives. The programme consists of stimulating the spirit of initiative, developing the participants’ imagination and broadening their view of the world. This measure led to a wave of indignation at the time it was launched. But the influx of seminarians silenced the criticism. It is known that the implementation of the programme is owed to Markus Stein – the eminent member of the Cité’s Jury. He finds the right words “to express the sense of contemporary art” and to open this “aesthetic *terra incognita*” to the larger public. Indeed, solid links have been woven between the world of art and that of finance. And no offense, but who is going to complain about that?

Translated by Klara Peer

Pierre Kantorovitch**MoMA, 60 000 m², 7 épület**

A Modern Művészek Alkotótelepe a várostól keletre, a Maleine ösereg fák szegélyezte partján hosszan elnyúló rendezetlen, füves területen terpeszkedik. Néhány évtizeddel ezelőtt, a gazdasági fellendülés idején, a telken még egy igen tetszetős és jól jövedelmező autógyár működött. A szerelősorok nap mint nap ezrével ontották magukból a legváltozatosabb színekben pompázó járműveket, amelyek – miután a Maleine felső folyásán útnak indultak – az egész országot elárasztották. A munkások a folyó túlpártjáról, gyalogszerrel jártak be az üzembe, ebédjüket ételhordókból kanalazták. De a válság ennek a csodának is véget vetett. A vállalat tönkrement, a gyár bezárt – a zubonyos munkások pedig dologtalanul lófráltak a part menti fővenyen. Kicsit távolabb hatalmas homok- és söderkupacok, az esőtetők alatt piramis alakban egymásra halmozott, gipsszel, illetve mésszel teli zsákok várták, hogy hajóra rakják és a városba fuvarozzák őket. A terület laposabb, nyugatabbra fekvő részét majd' száz éven keresztül egy nagy múltú temetkezési vállalat foglalta el. Fénykorában a koporsók katonás rendben sorjázta a szállítószalagokon. De mára már csupán négy vagy öt kihalt hangár maradt meg az egészből. Egyet közülük – talán a legszebbet, az egykori hamvasztót és balzsamozót – mindenesetre sikerült megmenteni és újrahasznosítani. Miután kulturális központtá alakították, a fémváz, üvegfalu, mauzóleumszerű építménybe visszaköltözött az élet: az Akváriumba rendszeresen özőnlík a műkedvelő közönség, hogy megcsodálja a Telepen épp alkotó művészek aktuális kiállítását.

A C épület szobáiból páratlan a kilátás – a Telepet körülölelő, helyenként rácsos kapukkal megszakított betonfal, valamint a kerítés mentén rendszeresített órjárt elsősorban arra hivatott, hogy fokozza a bent lakók biztonságérzetét. A Telepen bekésen csordogál az élet, hiszen ebben az erődítményben minden a kutatás és alkotás nyugalma szolgálja. Mivel a világ minden tájáról ide érkező művészek túl gyorsan váltják egymást ahhoz, hogy mély barátságok alakulhassanak közöttük, a forgórendszer mindenki számára kellőképpen biztosítja az alkotáshoz szükséges magányt. Ha az ihlet várat magára, ki a kertben rojja a köröket, ki a könyvtár szobáiban bolyong, ki az ősei szelleméhez fohászodik – egy biztos, senki sem keresi mások társaságát. Az egészséges versenyszellem fenntartása érdekében minden lakosztály a központi udvarra nyílik. Így a művészek munkájuk megszakítása nélkül, csendben figyelhetik, mi folyik a szomszédos műtermekben.

A Telep jelenlegi formájában Pierre Kantorovich tervei alapján valósult meg. Minden várakozást felülmúlva ő nyerte meg azt a pályázatot, amelyre eredetileg nem is szándékozott benevezni, mivel kulturális célú létesítmények kialakítása távolról sem tartozott a szűkebb szakterületéhez. A zsűri kegyeiért neves építészek versengtek, elvégre a piacon több mint fél évszázada nem tűnt fel az állam, a régió és a helyi önkormányzat alkalmi összefogásának köszönhetően ehhez foghatóan nagyszabású kiírás. Az építkezésre szánt költségvetés annak idején annál is inkább kirívónak tűnt, mivel kulturális befektetésről volt szó, amelyeket – mint köztudott – akkoriban rendszerint nem éppen a maihoz mérhető figyelemmel kezeltek. A szakma elismert és köztiszteletben álló képviselői izgalmasnál

izgalmasabb vázlatokat nyújtottak be. A győztes mégis Kantorovitch klasszikus faktúrájú terve lett. Stílusában többen egy kortárs híresség hatását vélték felfedezni, de az elene vezetett rágalomhadjárat a visszájára fordult, így történt, hogy az elmúlt időszak egyik legvitatottabb pályázati eljárásából egy olyan középszerű szakember került ki nyertesnek, aki addig leginkább a megfigyelő berendezésekkel teletűzdelt és a modern kori büntetés-végrehajtás normáinak megfelelő intézmények kivitelezésében jeleskedett.

A Telep, amely egy olyan városi közösség szerkezetét imitálja, ahol a lakók a lehető legkevesebb idővesztéssel elégíthetik ki minden szükségletüket, hatszáz művészt, valamint viszonylag nagyszámú adminisztratív személyzetet képes egyidejűleg ellátni és befogadni. Az öt központi épületet kertesített rész veszi körül. Az A épületben négyszáz szűk, cellaszerű lakrész áll fiatal művészek rendelkezésére. Azok, akiket ide szállásolnak el, összesen huszonhárom négyzetméteren végzik minden hétköznapi és alkotói tevékenységüket. A fürdőszoba és a konyha csak az alapberendezésekkel van felszerelve. A bútorzat mindenkinél ugyanaz. Egy asztal, egy íróasztal, egy egyszemélyes ágy, két szék és egy szobainas – további berendezési tárgyak indokolt esetben sürgősségi kérvényben igényelhetők a gazdasági igazgatóságon. Ezek a kis garzonlakások minimum hat hónapig, maximum három évig nyújtanak otthont olyan tizennyolc és harminc év közötti – a benti hevenyészett terminológiával élve – „ígéretes fiatal művészeknek”, akikben a vezetőség meglátja annak a reményét, hogy igazi „Nagy Művész” váljon belőlük.

A B épületben százötven szerényebb, egyenként hatvankét négyzetméteres lakás található, ide költöztetik be azokat a művészeket, akik már „nevet szereztek”. Minden lakásban van külön hálószoba – a parkra nyíló terrasszal –, étkezővel egybekötött nappali, valamint műterem. Azok, akik ilyen elhelyezéshez jutnak, kedvük szerint rendezhetik be a teret. Az eltérő bánásmódot és körülményeket a MoMAT azzal indokolja, hogy a fiatal művészeknek még szükségük van némi motivációra, hogy tehetségük kiforrhassa magát. A vezetés nem vaktában dönt, nagy gondot fordít a művészek státusuknak megfelelő besorolására. A másik kettőnél kisebb, ugyanakkor igényesebb külsejű C épület ötven lakosztálynak százötven négyzetméteres lakrészéhez egy-egy ugyanakkora alapterületű műterem tartozik. A Telep itt fogadja a „nemzetközileg elismert nagy művészeket”. Ezek a kiválasztottak az ígéretes tehetségeknél tizszer, a bejáratott művészeknél pedig kétszer annyi havi apánást kapnak. Kényelmükről szakképzett kiszolgáló személyzet gondoskodik, aminek az otthoni étkeztetés is része. A Nagyok teljes szabadságot élveznek – a támogatási időszakot még csak nem is kötelesek az intézmény falai között tölteni.

A D épületben lakik a biztonsági és karbantartó személyzet, az E-ben laknak az irodai alkalmazottak, valamint a döntnöki testület tagjai. Ez utóbbi legfelső szintje, amelynek panorámateraszáról belátni a várost és a Maleine mindkét partját, egyedül az intézmény vezető Pierre Duval bírodalma.

Az épületegyüttes nemrégiben elkészült hatodik darabja a vendégház. Szobáiban megfelelő ténitítés ellenében bárki – legyen szó turistáról, egyszerű kíváncsiskodóról vagy lelkes műkedvelőről – eltölthet egy vagy több éjszakát, ha szeretne bepillantani az alkotótelep hangulatába és megismerkedni az intézmény működésével. Az A épület műtermei dél-utánonként nyitva állnak a nagyközönség előtt, az alkalmi látogatók kötetlenül szoba elegyedhetnek a művészekkel. A nagy érdeklődésre való tekintettel Pierre Duval – igaz, Philippe Ixent kultuszminiszter sugalmazására – úgy döntött, szélesebbre tárja a kapukat, és évente több alkalommal szemináriumot szervez magas beosztású állami hivatalnokok

számára. A program a munkatársak kezdeményező szellemének növelését, képzelőerejének fejlesztését és világnézetének tágitását célozta. A „továbbképzés” bevezetésekor sokan felháborodtak, de a szemináriumok sikere és népszerűsége elhallgattatta a rossz nyelveket. A program köztudottan a Telep döntnöki testületét erősítő Markus Stein hathatós közreműködésének köszönhetően valósulhatott meg, aki ékes szavakkal hirdette mindenfelé, mennyire fontos, hogy a lehető legszélesebb néprétegek „megértsék a kortárs művészetet”, valamint felfedezzék „az esztétika ezen *terra incognitáját*”. Járulékos haszonként a művészeti és a pénzügyi világ között is szorosabbra fűződtek a szálak. És ez, akárhonnan nézzük a dolgokat, semmiképpen sem elítélendő.

Molnár Zsófia fordítása

VELINA MINKOFF

The Red and Blue Report of the Green Ameba is a novel set in 1989. Alexandra, a 13-year-old Bulgarian schoolgirl and active pioneer, is instructed by her Russian teacher to keep a detailed diary of her trip to an international Pioneer camp in the DPRK (North Korea.) After a blissful, ideology-imbibed summer, Alexandra comes home to the fall of communism in the People's Republic of Bulgaria and her world will never be the same.

Velina Minkoff was born in Sofia, Bulgaria. She has a Bachelor's degree in English from UCLA with a track in Creative Writing – Fiction. In 2000, her short story *The Old Woman* won the *Harry Kurnitz Creative Writing Award*. In 2014, she was a fellow at the annual Sozopol Fiction Seminar of the *Elizabeth Kostova Foundation*. She teaches English in Paris, France.

A zöld amöba jelentése postairönnal c. regény 1989-ben játszódik. Alexandra, egy 13 éves bolgár iskoláslány és lelkes úttörö azt a feladatot kapja az orosz tanárától, hogy vezessen részletes naplöt az észak-koreai nemzetközi úttörötáborban szerzett élményeiröl. Egy ideológiával átszött boldog nyár után arra ér haza, hogy a kommunizmus összeomlott a Bolgár Népközirtársaságban, és már semmi sem lesz ugyanolyan körülotte, mint azelött.

Velina Minkova Szófiában született. Angol BA fokozatot szerzett a kaliforniai UCLA egyetemen kreatív regényírás szakon, 2000-ben elnyerte egy novellapályázaton a Harry Kurnitz Creative Writing díjat. 2014-ben résztvett az Elizabeth Kostova alapítvány szozopoli regényfesztiválján. Angol nyelvtanításból él Párizsban. Ez az első regénye.

ДОКЛАД НА ЗЕЛЕНАТА АМЕБА ЗА ХИМИЧЕСКИЙ МОЛИВ

1.

Завършихме шести клас. Имах само една петица за края на годината, гадната биоложка се заеде. Иначе по всичко друго — шестици. Голямо зубрене падна, но успях. Въпреки това пак не ме избраха за никаква длъжност в пионерския ни отряд. Вече втора година бях само асистентка на знамето, защото бях висока колкото знаменосеца. Но за сериозна пионерска дейност явно не ставах. Била съм чуждо-поклонничка, защото ходех в Алианса на английски и на частни уроци по френски.

В училище любим предмет ми беше руският. И добре че беше Иванова по руски, за да се застъпи за мен. Нареди на дружинната ни ръководителка да основе КИД, или Клуб на интернационалната дружба, за да ме направи председател. Каза ми, че децата по света трябвало да знаят езици, за да могат да общуват помежду си и да се борят за мир и ядрено разоръжаване. И че руският език бил официален език на половината свят и трябвало да продължавам да го уча с желание. Според мен тия много се беше ядосала на целия клас — за толкова години не можах да научат нито падежите, нито едно стихотворение, камо ли пък руска песен.

Този КИД така и не започна да развива дейност, защото не бях много наясно точно какво трябва да правя като негов председател през учебната година. Чужденчета идваха в България само през лятото, и то когато имаше Детска асамблея „Знаме на мира“. Иванова ми беше казала да почерпя вдъхновение от кръжоците, които посещавах в Двореца на пионерите. Аз наистина ходех в пионерския дворец, но само на един кръжок, и то по естрадни танци, което никак не се сещах как да приложа към новата си длъжност.

После Иванова ми даде писма от съветски ученици, които искали да си пишат с българчета, и аз ги разпределих между момичета и момчета в класа, но не стана ясно кой на кого е отговорил. Аз започнах да си кореспондирам с Наташа от Ленинград, за да си упражнявам езика. Руснаците пишат много красиво, но нещата, които казват в писмата си, не са много интересни.

В края на учебната година Иванова извика мама и татко в училище, за да им говори някакви неща за мен. Цяла вечер бях на тръни, но те се върнаха доста доволни. Разказаха им рускинята за това как сериозно уча по нейния предмет и за клуба, на който съм председател. Как, за да придобия опит в развиването на международна пионерска дейност, би било добре да замина на международен пионерски лагер. Имало много, в Унгария, ГДР, Чехословакия, Франция, Куба, СССР... Но трябвали връзки в ЦК на Комсомола. Нашите нямали, затова приели с радост, когато Иванова предложила да се обади на позната на брат й, която работела в лагерния отдел. Не можело да избирам, трябвало да бъда благодарна, ако се намери едно място закъдето и да е. Но след като съм била отличничка и активен пионер, можело и да стане.

Е, може би ако бях пълна отличничка, щях да имам по-голям шанс. Биоложката беше най-отвратителната учителка, която съм виждала. В началото косата ѝ беше бяла, после стана небесносива, а по развалениите ѝ предни зъби винаги имаше налепени разни гадости, явно не ги миеше. Бях я помолила да ме изпита за шестия и здраво си бях научила за едноклетъчните. Тя се съгласи и аз заразках, но по едно време се обърках и изръсих, че зелената амeba фотосинтезира, вместо да кажа зелената еуглена. А амebaта изобщо не е зелена и не фотосинтезира и биоложката ми каза да си седна с петица за годината. Била съм наизустявала уроците, без да вниквам в тях.

2.

От ЦК на Комсомола се обадили на мама и ѝ казали, че заминавам за Корея. Тя ужасно се зарадвала, защото не очаквала да ме изпратят толкова далече, все пак е голям късмет да имам възможност да видя друг континент. По една нощ в Москва на отиване и на връщане, после през Хабаровск за Пхенянь, три дни в Пхенянь и после две седмици на пионерски лагер в град Вонсан на Японско море.

Направо не можех да повярвам. Извикаха ме с нашите в ЦК на ДКМС и другарят Аркадиев, който щеше да бъде ръководител на групата, ме разпитва за училище, после си говорихме на руски. В Корея щяло да има деца от целия социалистически лагер и общият ни език щял да бъде руският. Аркадиев имаше сини очи и голямо светло лице, самият той приличаше на руснак. Разказа ми за групата от шест деца, три момчета и три момичета, всичките пълни отличници и активни пионери. Ръководителите щели да бъдат двама, той и другарят Гайдарски, с когото сме щели да се запознаем на подготовителния лагер в планината.

В момента било голяма лудница, защото заминавала делегацията за Тринайсетия международен фестивал на младежта и студентите в Пхенянь, затова подготовителният лагер щял да започне чак другата седмица. Аркадиев се оказва връстник на майка ми и баща ми и си заразпразвах спомени за Деветия международен фестивал на младежта и студентите, състоял се преди много години в София, когато са били млади. Аркадиев подчерта, че в Пхенянь фестивалното строителство било грандиозно и фестивалът бил в пъти по-голям от този в София, но нашата група нямало да присъства, тъй като сме били само пионерчета.

THE RED AND BLUE REPORT OF THE GREEN AMEBA

I

We finished 6th grade. I had just one B in my final transcript, all because of the horrible biology teacher. The rest was all A-s. I studied my head off, but it was worth it. And still, I didn't get elected for any kind of position in our pioneer organization. I had been the banner assistant for two years in a row already. That means one of the two girls marching on

either side of the boy carrying the school flag at official school ceremonies, and it was only because I met the requirement of being as tall as him. I was obviously no good for serious pioneer work. They called me an “imitator of foreign models” because I studied English at the Alliance Language School after class and I took private lessons in French.

In school, however, Russian was my favorite subject. I was lucky to have comrade Ivanova, the Russian teacher, on my side. She ordered our pioneer organization head to establish the International Comradeship Club, or the ICC, in order to appoint me its chairperson. Ivanova told me the children of the world should speak foreign languages in order to communicate effectively with each other in the struggle for nuclear disarmament. And that Russian was the official language of half the globe and I should continue studying it diligently. I think she was really mad at the whole class – even after all these years of mandatory Russian in school, nobody could conjugate a verb correctly or recite a Russian poem, let alone sing a Russian song.

The ICC never really launched any activities during the school year, as nobody explained to me exactly what I was supposed to do as its chairperson. Foreign kids came to Bulgaria only in summer, in fact only when there was a Banner of Peace International Children’s Assembly, every four years or so. Comrade Ivanova told me to draw inspiration from the extra-curricular activities at the Pioneer’s Palace. It was true that I was signed up at the Pioneer’s Palace, but only for one activity, and that was Popular Bandstand Dance, which I wasn’t too sure how to apply to my new post.

Then Ivanova gave me letters from Soviet schoolchildren who were looking for Bulgarian pen pals. I distributed them among my fellow students in our class, but it never became clear who had replied to whom. I started a correspondence with Natasha from Leningrad, to practice my Russian. Soviet children have beautiful handwriting, but the things they talk about in their letters are not very interesting.

At the end of the school year, Ivanova called my parents into her office to talk to them about me. I was nervous all evening, but they came home quite happy. Comrade Ivanova had told them how serious I was about her subject and about the club I had been appointed chairperson of. How, in order to gain experience in developing pioneer activities on an international scale, it would be good for me to go to an international pioneer camp. There were many such camps – in Hungary, the GDR, Czechoslovakia, France, Cuba, the USSR... But it was imperative to have connections in the Central Committee of the Komsomol. My parents had none, so they gladly accepted Ivanova’s offer to call an acquaintance of her brother who worked in the camp section. I wouldn’t be able to choose, I should be grateful if they find me a spot for anywhere. But as I was an A-student and a pioneer activist, I stood a chance.

Well, maybe if I had been a straight-A student I would have stood an even better chance. The biology teacher was the most obnoxious teacher ever. At first her hair was white, then it became baby blue and there were always disgusting things stuck to her rotting front teeth – she obviously never brushed them. I had asked her to quiz me so I could get an A for the class and I had learned all the required stuff about one-celled organisms really well. She agreed and I started speaking, but at one point I got confused and instead of saying that the green euglena photosynthesizes, I blurted out that the green ameba photosynthesizes. And the ameba is neither green, nor does it photosynthesize. The biology teacher told me to sit down with a B for the class for memorizing lessons without trying to understand them.

2.

My mom got a phone call from the Central Committee of the Komsomol and was told I would be leaving for Korea. She was thrilled, as she hadn't expected them to send me so far away – after all, it was a true stroke of luck for me to have the opportunity to see another continent. A night in Moscow on the way there and one on the way back, Pyongyang via Khabarovsk, three days in Pyongyang and two weeks at an international pioneer camp near the town of Wonsan on the Sea of Japan.

I couldn't believe it. They called me into the Komsomol with my parents and Comrade Arkadiev, who was going to be our group leader, asked me about school and then we had a chat in Russian. There would be children from the entire Socialist Bloc at the Korean camp and the official language would be Russian. Comrade Arkadiev had a large, fair face and blue eyes – he actually looked Russian himself. He told us our group would consist of six children, three boys and three girls, all of us excellent students and pioneer activists. There would be two group leaders, Arkadiev and another comrade by the name of Gaidarski, whom we would meet at the preparation camp in the mountains.

It was a really busy period for them at the moment, because a delegation from the Central Committee of the Komsomol was about to leave for the 13th International Festival of Youth and Students in Pyongyang, which was why the prep camp wouldn't start until the following week. Arkadiev turned out to be my parents' age and together they reminisced about the 9th *International Festival of Youth and Students*, which had taken place in Sofia many years ago, when they were young. But Arkadiev pointed out that in Pyongyang the festival building projects were way grander than the ones in Sofia had been, and that the festival would be the biggest in the world to date. Our group wasn't going, though, because we were only pioneers, not yet part of the Komsomol, therefore not considered "youth."

A ZÖLD AMÓBA JELENTÉSE

A POSTAIRÓNRÓL

1.

Elvégeztük a 6. osztályt. Csak egy ötösöm¹ lett az év végén, az az undok biológia tanárno belém kötött. Egyébként minden másból – hatos. Rengeteget magoltam, de sikerült. Ennek ellenére megint nem választottak meg semmilyen tisztségre sem az úttörőrajban. Már második éve csak zászlókeserő voltam, mert ugyanolyan magas voltam, mint a zászlóvivő. Komoly úttörő tevékenységre azonban nyilvánvalóan nem feleltem meg. Idegenimádónak számítottam, mert az Angol Szövetségbe jártam, és francia magánórákat vettem.

Az iskolában az orosz volt a kedvenc tantárgyam. És jó, hogy Ivanova volt az orosz tanárnő, mert kiállt mellettem. Elrendelte a csapatvezetőmnek, hogy alapítson NBK-t, vagyis Nemzetközi Barátság Klubját, és tegyen meg elnöknek. Azt mondta, hogy a világ gyermekeinek beszélnie kell idegen nyelveket, azért, hogy összebarátkozhassanak egymással, és hogy

1. Bulgáriában a hatos a legjobb osztályzat az iskolákban. (A ford.)

a békén és a nukleáris leszerelésen munkálkodjanak. És hogy az orosz a fél világ hivatalos nyelve, amelyet továbbra is jókedvvel kell tanulnom. Szerintem a tanárnő nagyon haragudott az egész osztályra, hogy annyi éven át nem tudták megtanulni sem az eseteket, sem egy költeményt, de még egy orosz éneket sem.

Ez az NBK azonban nem kezdett el tevékenykedni, mert nem voltam egészen pontosan tisztában vele, mit kell tennem, mint elnök az iskolaévben. Külföldi gyerekek csak nyáron jöttek Bulgáriába, és amikor a „Béke zászlaja” gyermektalálkozó zajlott. Ivanova azt mondta, hogy merítsek ihletet a tanulókörökből, amelyeket az Úttörő Palotában látogattam. Tényleg jártam az Úttörő Palotába, de csak egy körbe, amely poptáncokkal foglalkozott, és sehogy se sikerült kitalálnom, hogy alkalmazhatnám ezt az új tisztségemben.

Aztán Ivanova olyan szovjet tanulók leveleit adta át nekem, akik bolgár gyerekekkel akartak levelezni, és én szétosztogattam őket a lányok és fiúk között az osztályban, de nem volt egyértelmű, ki kinek válaszolt. Én Natasával kezdtem el levelezni Leningrádból, hogy gyakoroljam a nyelvet. Az oroszok nagyon szépen irnak, de a dolgok, amelyekről a leveleikben mesélnek, nem nagyon érdekesek.

A tanév végén Ivanova behívta anyát és apát az iskolába, hogy beszéljen velük valamiről velem kapcsolatban. Egész este tükön ültem, de ők igen elégedetten tértek haza. Az orosz tanárnő arról beszélt, hogy milyen komolyan tanulom a tantárgyát, és a klubról, amelynek az elnöke vagyok. És arról, hogy ha a nemzetközi úttörő tevékenység kibontakoztatásában tapasztalatot akarok szerezni, akkor jó lenne, ha elutaznék egy nemzetközi úttörőtáborba. Sok ilyen létezett: Magyarországon, az NDK-ban, Csehszlovákiában, Franciaországban, Kubában, a Szovjetunióban... De szükség volt kapcsolatokra a Kommunista Ifjúsági Szövetség Központi Bizottságában. A szüleimnek nem voltak kapcsolatai, ezért örömmel fogadták, amikor Ivanova azt ajánlotta, hogy szól a fivére ismerősének, aki a tábori osztályon dolgozott. Nem válogathatok, hálás lehetek, ha találnak egy helyet a számomra, akárhol legyen is. De mivel jeles tanuló és aktív úttörő vagyok, lehet, hogy sikerül.

Ej, lehet, ha tiszta kitűnő lennék, nagyobb esélyem lenne. A biológia tanárnő volt a legvisszataszítóbb tanár, akit valaha láttam. A haja eleinte fehér volt, később egészínkére festette, és a szúvas metszőfogaira mindig különféle undorító dolgok voltak ráragadva, nyilvánvalóan nem mosott fogat. Megkértem, hogy feleltessen a hatosért, és keményen bemagoltam az egysejtűeket. Beleegyezett, és én hadarni kezdtem, de egyszer összezavarodtam, és a zöld szemes ostoros helyett azt a hülyeséget mondtam, hogy a zöld amóba fotoszintetizál. Pedig az amóba egyáltalán nem zöld, és nem is fotoszintetizál, a biológia tanárnő pedig azt mondta, hogy üljek le, és elégedjek meg az ötössel. Bár betéve tudtam az anyagot, de nem mélyedtem el benne.

2.

Az ifjúsági szövetség Központi Bizottsága szóló anyának, és azt üzenté, hogy Koreába utazom. Ő borzasztóan megörült, mert nem remélte, hogy ilyen messzire küldenek, hiszen mégiscsak nagy szerencse ez, mert így lehetőségem nyílik rá, hogy lássak egy másik kontinenst. Egy éjszaka Moszkvában oda- és visszafelé, aztán Habarovszkon át Phenjan, három nap Phenjanban, majd két hét Vonszan városának úttörőtáborában a Japán-tenger partján.

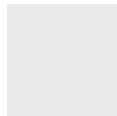
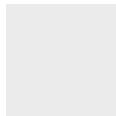
Egyszerűen el sem tudtam hinni. Behívtak a szüleimmel együtt az ifjúsági szövetség Központi Bizottságába, és Arkadiev elvtárs, aki a csoportvezetőnk lesz, kérdezgetett az iskolámról, majd oroszul beszélgettünk. Koreában az egész szocialista táborból lesznek

gyerekek, és az orosz lesz a közös nyelv. Arkadievnek kék szeme és nagy, világos arca volt, ő maga is orosznak nézett ki. Mesélt a hatfős csoportunkról, három fiú és három lány, csupa színjeles tanuló és aktív úttörő. Két vezetőnk lesz, ő és Gajdarszki elvtárs, akivel a hegyekben lévő felkészítő táborban fogunk megismerkedni.

Jelenleg kész örültekháza van, ugyanis küldöttség utazott a 13. Világifjúsági Találkozóra Phenjanba, ezért a felkészítő tábor csak a jövő héten kezdődik. Arkadiev egyidősnek bizonyult apával és anyával, és a 9. Világifjúsági Találkozóról való emlékeikről beszélgettek, amely sok évvel ezelőtt zajlott le Szófiában, amikor még fiatalok voltak. Arkadiev hangsúlyozta, hogy Phenjanban az építkezés nagyszabású, és a fesztivál jóval nagyobb a szófiainál, de a mi csoportunk nem vesz részt, mivel csak úttörők vagyunk.

Iván Andrea fordítása

WERONIKA MUREK

By colliding styles, Murek creates a mosaic of children's, folk and reporters' stories: at times full of cruelty, at others poetic, and still at others full of absurdity - each time quickly lowering her voice as though running away from the reader.

Weronika Murek (born 1989) is the author of one of the year's most well received first books. Winner of the Gdynia Dramaturgy Award, which is Poland's top prize for playwrights, and the Polish version of the European flash fiction competition. She is a graduate of the Law and Administration Faculty at the Silesian University and lives in Katowice.

Isten hozta a zabolátlan képzelet és a fesztelen irodalmi szabadság világában! Íme pokolból származó hőseink, akik az álom és az ébrenlét, az élet és a halál határvidékén egyensúlyoznak. Van itt gesztenyeárus és úrhajós, koporsó, benne Sikorski tábornokkal és nagyothalló Szűz Mária, aki a televízió fényében kötögeti Jézus zoknijait. Ebben a zavarodott világban senki sem csodálkozik rá a halottaknak szervezett ismerkedési uzsonnára vagy az egészségügyi oktatás színházi előadására. Weronika Murek, akárcsak egy szavakkal játszó udvari mutatványos, keveri az irodalmi stílusokat, és megtéveszti az olvasók érzékeit.

Weronika Murek 1989-ben született Bytomban. A Sziléziai Egyetemen, illetve a Barcelonai Egyetemen végzett jogot, valamint a Jagelló Egyetem Irodalmi-Művészeti Tanulmányok képzésének volt hallgatója. 2015-ben jelent meg *Déli növények termesztése a Micsurin-módszerrel* című kötete, melyért a *Polityka* című hetilap Paszport Polityki díjára jelölték.

CZARNE, POLAND

UPRAWA ROŚLIN POŁUDNIOWYCH METODĄ MICZURINA

Już tylko tak i już zawsze tyle, pomyślała sobie przechodząc na drugą stronę ulicy, zajrzała do skrzynki pocztowej, nie pisał do niej nikt. Jeśli jest to prawdą, powiedziała sobie, to, co mówią ludzie, to już tak dalej będzie i trzeba zacząć się z tym godzić; kolejne, coraz bardziej przezroczyście momenty przesuwające się lekko po obręczy godzin, właściwie już po nic: ku górnym dniom, tygodniom, napędzane odruchem, ciężarem przyzwyczajenia, niż czymkolwiek innym – tak już będzie.

– Tam proszę nie wchodzić – usłyszała za sobą.

Drzwi mieszkania były otwarte na oścież, wokoło roznosił się zapach ługu i cytrynowych detergentów. – To jest miejsce zgonu, dopiero co zmyłam. Wszystko mokre jeszcze.

– Nie, nie – odparła Maria – ja nie wchodzę, tylko tak sobie zaglądam – urwała na moment – To moje mieszkanie, wie pani. Zdejmę może buty i tak w samych skarpetkach – schyliła się i zaczęła rozwiązywać sznurowadła.

– Od pani dzwonili?

– Co?

Przydepnęła but i wysunęła z niego stopę, a potem odkopnęła kawałek pod ścianę i pochyliła znowu, żeby ściągnąć buty.

– Po dezynfekcję – powiedziała tamta.

– Nie – odparła Maria – ode mnie nikt nie dzwonił.

– Dzwonili pewnie, tylko pani nic nie wie. Trzeba swoich spraw pilnować, wie pani. Ja teraz z wodą idę, a pani niech nie wchodzi. Słyszysz pani? Musi pani poczekać, trudno. Wlezie pani teraz i potem zacieki. Chwilę trzeba czekać.

– No już, już – powiedziała Maria. – Parę chwil w tą czy w tamtą.

Kobieta odeszła powoli; jeszcze zanim zniknęła za rogiem korytarza odwróciła się i rzuciła nieufne spojrzenie.

Tak szybko, pomyślała Maria, tak szybko ta dezynfekcja, jakby zacieranie śladów.

Nagle ogarnęła ją złość, mocna i krótkotrwała jakby tknięcie pęcherzyka powietrza uderzającego do głowy, i ubrała znowu buty wiążąc je starannie i z wielką satysfakcją, a potem weszła do mieszkania. Ściągnięto firanki i zasłony i nagle mieszkanie zdawało się o wiele przestronniejsze niż je pamiętała; w dużym pokoju wersalkę przesunięto pod ścianę i zarzucono foliowymi workami, opróżniono szafę, a książki ściągnięto z półek na podłogę.

– No – powiedziała kobieta stając w drzwiach tuż za nią – wlaża pani, są ślady.

– Niech sobie będą – odparła Maria. – To jeszcze nie koniec świata, wie pani – podeszła do wersalki i zajrzała do jednego z worków – moje rzeczy – powiedziała – ulubiona sukienka. Chyba nie macie prawa.

– Dezynfekcja – powiedziała kobieta. – Dezynfekcja – po chwili – trza by drzwi otworzyć może, będzie przeciąg to i szybciej obeschnie.

– Dezynfekcja – powtórzyła Maria – przecież czysto żyłam.

– Pójdzie na sprzedaż mieszkanie – odparła kobieta. Podeszła do drzwi, otworzyła je szerzej; teraz, w jasnym pokoju wydała się Marii młodsza – twarz wprawdzie miała pomarszczoną, ale włosy zaskakująco gęste i zdrowe, doskonale gładkie i o mocnym połysku, zebrane z tyłu w luźny koczek. Od linii czoła aż po kulę włosów nad karkiem przeciągnęła cienki francuski warkoczek odcinający się od gładkiej, lśniącej fryzury niczym świeża blizna.

Schyliła się zwinnie i sięgnęła do półokrągłej kieszonki, wyciągnęła z niej karteczkę, zwinęła kilka razy i podłożyła pod drzwi. – To nie ma znaczenia czy kto czysto żył, czy nie, wie pani. Idzie na sprzedaż mieszkanie i musi być dezynfekcja, to są normalne sprawy. Na to są przepisy, wie pani.

– Pomyłka – powiedziała Maria – to jakaś pomyłka – na co kobieta wymieniła jej nazwisko i inne dane. – Wszystko się zgadza, ale to jest pomyłka. Bo ja żyję przecież jeszcze, widzi pani.

– Aha – odparła tamta bez zainteresowania, podeszła do worków foliowych i zaczęła je okręcać. – To dobrze. Mnie przecież nie trzeba się tłumaczyć, wie pani. No, po co by? Jest pani dorosła, miała pani ochotę. Nie ma się czego wstydzić.

– Ale co mi pani gada – powiedziała Maria – Widzi pani, że żyję, stoję tu przed panią, ale wy wszyscy lepiej wiecie, nie? Wszyscy wszystko lepiej wiedzą, kurwa mać.

No, no – odparła tamta. – Już dobrze. I mnie przeca nie łatwo.

Biurko zasłane było zadrukowanymi kartkami i Maria pośpiesznie je przejrzała; ktoś dostał się do jej poczty mailowej; wydrukował jej listy, a potem przeczytał, zaznaczając wężykiem intymniejsze fragmenty. Ktoś znalazł także jej pamiętnik, który prowadziła w latach 97-09 i pozostawił teraz rozwleczony na biurku, na stronie z zapiskami z marca 2000 roku; ktoś wpisał poprzek różowym flamastrem hasło do jej konta i numer pesel.

– Ktoś włamał mi się na pocztę – powiedziała Maria. – Ktoś czytał moje zapiski.

– Myśleli może, że co ciekawego – odparła kobieta, pochyliła się i zaczęła przenosić książki ze stołu do pudełka, według jej ruchów przesuwiała się po włosach złota pręga światła.

Tuż obok plików i zeszytu leżała wielobarwna zmiotka do kurzu, obok niej zaś pozostawioną butelkę preparatu o mocnym, zielonym kolorze i Maria, żeby zebrać myśli i żeby nie musieć odpowiadać, sięgnęła po nią i udała, że czyta etykiety. *Dzięki nam*, zapewniano, *wilgotne piwnice i mieszkania, znów stają się suche*.

Co za życie, pomyślała sobie czując nagłą złość, tak wstawać codziennie i zaplatać warkoczek. Wstawać wcześniej, żeby zdążyć spokojnie zapleść warkoczek i pleść go starannie, choćby resztę dnia miało się prowadzić małe życie, pochylać nad wiadrem, używać specyfików dzięki którym wilgotne mieszkania znów stają się suche – i ponad wszystko godzić się z tym, że nikt raczej nie zwróci uwagi, a jeśli i zauważy, przejdzie zaraz do porządku nad tym niecodziennym zbytkiem warkoczka, krótkiej chwili przetraconej na próżno, lecz za to tylko dla siebie. I nie przejmując się niczym, pomyślała ze złością, wstaje rano i zaplata warkoczek; budzi ją ta staranność, której Maria nie miała; wierność rytuałom pochodzącym z kobiecej czujności – i gdyby Maria żyła podobnie lub tak samo, nie umarłaby może, a jeśli już, to nie teraz i nie w taki sposób, a o dogodniejszej porze.

Rozległy się kroki na schodach, skrzyknęła podłoga; słychać było, że ktokolwiek przyszedł, zatrzymał się przed progiem i teraz ściąga buty; to trwało chwilę, zaraz do pokoju wszedł starszy mężczyzna niosący garnek owinięty ręcznikiem.

– Obiadek – powiedział. – Jeszcze ciepła zupa.

– Dobrze – odparła kobieta. – Przyszła ta pani od śmierci.

– Bo to moje mieszkanie – odpowiedziała Maria. – Bo ja żyję jeszcze.

– Aha – rzekł tamten stawiając garnek na stole. Odwinął ręcznik i uniósł pokrywkę. – To dobrze. Ciepła jeszcze.

– Wszyscy czytali – powiedziała Maria wskazując na biurko. – No nie? Wyście też czytali, nie?

– No – odparła kobieta stając nad patelnią. – I my czytali. Słyszysz, stary, czytali my, nie?

– Zawsze czytamy – powiedział mężczyzna. – Bo a nuż, że co do śmiechu?

– Ale głównie rodzina. Bardziej zainteresowani. Chcieli wiedzieć...

– Myśmy tylko przejrzeni. Już nie ma tyle czasu, trzeba szukać okularów, już się teraz tak nie chce. Ale czasami trzeba jakieś odmiany. Gdyby tak ciągle tylko pracować, obsługiwać miejsca opuszczone przez zmarłych, kto by wytrzymał? Mówię, że trzeba odmiany – skinął na Marię, dodał – widziała pani łóżko? Jaka ciemna plama? I jak tu sobie potem z tym poradzić, czym to domyc? – urwał, zwrócił się do kobiety – jedz, jedz, kochana, zaraz zimne będzie.

– No, jak to? – spytała Maria. – Mówili, że w wannie.

– Nie – odparła kobieta uchyliwszy znowu pokrywkę. – Nie w wannie. W łóżku, mówili wyraźnie.

– My mamy wytyczne, według nich idziemy – powiedział mężczyzna przechodząc do małego pokoju. – Coś się posegreguje, coś biednym odda, coś spali.

– Ja to wszystko ze sobą zabiorę – odezwała się Maria idąc za nim.

– No, ja tam nie wiem, ale znam regulamin. Te rzeczy należą do zmarłej, a rzeczy zmarłych się pali – powiedział jej. – Widzi pani tę plamę?

Przeszła za nim i stanęła u wezgłowia łóżka; ściągnięto już z niego pościel i koc, i zostawiono sam tylko brązowy materac z ciemną, wąską plamą przypominającą strąk szarańczynu.

– Twarzą do ściany – powiedziała kobieta z sąsiedniego pokoju, miała pełne usta.

– Do okna – odparł on.

– Do ściany.

– Trochę się już takich rzeczy człowiek naoglądał – powiedział. – To niesłychane jak bardzo ludzie umierają.

– Ale ja nie chcę – odparła Maria, cofnęła się o dwa kroki – nie chcę przecież, nie chcę.

– Chodź, chodź – zawołała kobieta. – Zjemy może razem.

– Czego pani nie chce? – spytał on – Podjęła pani decyzję; trza to teraz pchać.

– Ale ja żyję jeszcze. Wciąż noszę przedmioty.

– Póki ciepłe – zawołała kobieta. – O, jest w zupie sztukamięś. Nie ma pani noża?

– Ja się nie zabiłam, tylko to był wypadek – odparła Maria – poza tym żyję jeszcze.

– To dobrze.

Wyminięła go i wyszła z pokoju; kobieta odsunęła szczotki i siedziała teraz na wersalce z garnkiem na kolanach.

– Nie ma pani noża? – spytała z pełnymi ustami.

– Ktoś tu był? – spytała Maria podchodząc do biurka, w złości zrzuciła papiery na podłogę – Poza wami?

– Nie – odparła kobieta; wystawiła trójkątny język i oblizała ogon kilka razy; krótkimi, zwierzęcymi ruchami. – Tylko my, od samego początku

– To dobrze – odparła Maria i sięgnęła po dużą, odpieczętowaną kopertę zaadresowaną na jej adres, rozpoznała charakter pisma narzeczonego.

GROWING SOUTHERN PLANTS THE MICHURIN WAY

It's all going to be like this now and no more, she thought as she crossed to the other side of the street and peered into her letter-box. Nobody had written. If it's true what people say, she said to herself, that's how it's going to be and I've got to start accepting it: moment after moment increasingly transparent, lightly, needlessly, circulating time towards days ahead, weeks ahead, hurled by momentum, weight of habit, and nothing else – that's how it was going to be from now.

"Don't go in, please," she heard behind her.

The front door of the apartment was wide open; the smell of dish-cloths and lemon detergents drifted all around.

"There's been a death in this place, I've only just washed it. Everything's still wet."

"No, no," replied Maria, "I'm not going in, only taking a peek."

She broke off for a moment.

"It's my apartment, you know? Maybe I'll take my shoes off, just go in my socks."

She bent over and started to untie her shoelaces.

"Was it from you they phoned?"

"What?"

She tread on the heel of her shoe and slipped the foot out, then kicked the shoe away a little towards the wall and bent over again.

"For the disinfection," said the other.

"No," replied Maria. "Nobody phoned from me."

"They must have phoned but you don't know about it. You have to look after your affairs, you know. I'm coming with the water now so don't come in. Do you hear? It's too bad, you have to wait. You come in now and you'll leave marks. You have to wait a bit."

"Alright, alright," said Maria. "A minute makes no difference."

The woman slowly walked away. Before disappearing around the turn of the stairs, she turned and threw Maria a suspicious glance.

So fast, thought Maria, so fast in disinfecting it, as though wiping the traces away.

Suddenly, she was overcome with anger, powerful and brief as though a bubble of air was bursting in her head. She put on her shoes, tied them carefully, and with great satisfaction entered the apartment. The net curtains and drapes had been pulled down and, suddenly, the apartment had become far more spacious than she remembered. The folding couch had been moved to the wall and plastic sacks thrown on it, the wardrobe had been emptied and the books removed from the shelves to the floor.

"So," said the woman, standing in the door right behind her. "You went in after all, there are traces."

"So what," replied Maria. "It's not the end of the world."

She walked up to the couch and peered into one of the sacks.

"My things," she said. "My green dress. Surely you've no right?"

"Disinfected," said the woman. "It's all got to be disinfected."

A moment later:

"Phaps we should open the windows, make a draught, would dry quicker."

"Disinfected," repeated Maria. "But I was clean."

"Apartment's going up for sale," replied the woman.

She approached the windows, opened one, then the other. Now, in the brighter room, she appeared younger to Maria; her face was, indeed, wrinkled but her hair was surprisingly thick and dense, shiny, gathered at the back in a loose bun. From the hairline right up to the sphere of hair over her nape, she had pulled a thin, well-matched plait which stood out from the smooth, gleaming dome like a fresh, diagonally sutured scar.

She reached into her semi-circular pocket, extracted a piece of paper, folded it several times and deftly slipped it under the embrasure.

"Whether somebody was clean or not hasn't got anything to do with it. The apartment's going up for sale and it's got to be disinfected, it's normal. There are regulations."

"But look, I'm still alive."

"Aha," replied the other with no interest, walked up to the sacks and started tying them.

"Good. You don't have to explain yourself to me. Why should you? You're an adult, and you felt like it. There's nothing to be ashamed of."

Pieces of paper lay scattered over the desk. Maria quickly looked through them: somebody had got to her e-mail, printed out her mail, and then read it, tracing a wavy line under the more intimate fragments. Somebody had also found her diary and left it open on March 2000. Somebody had written her account and I.D. numbers diagonally across the page with a pink felt-tip pen.

"Somebody's broken into my e-mail," said Maria. "Somebody's read my notes."

"Maybe they thought they'd find something interesting," replied the woman, bent over and started to pack the books into a box. In rhythm with her movements, a golden streak of light moved over her hair.

Just next to the pieces of paper and notebook, lay a colourful duster; next to it someone had stood a bottle of some green concoction and Maria, so as to gather her thoughts and not have to reply, reached for it and pretended to read the label: 'Thanks to us' – the writing assured – 'damp cellars and apartments are soon dry'.

What a life, she thought, suddenly feeling angry, to get up like that every day and plait your hair. Get up early so as to have time to calmly plait your hair, plait it carefully, even though the rest of your day is going to be small-time, to bend over a bucket, use detergents thanks to which damp apartments are dry again, and, above all, to accept that probably nobody is going notice, or if they do they'll soon pass over that unusual excess – which was the plait – and shake off the brief moment wasted for nothing. And the woman doesn't worry about anything, Maria continued to think angrily, she gets up in the morning and plaits her hair; that nattiness, which Maria never had, wakes her, that faithfulness to feminine diligence. And if Maria had lived like that, maybe she wouldn't have died, but if she had died, then it wouldn't have been now or like this but at a more appropriate time and in a better way.

Footsteps reverberated on the stairs, the floor squeaked; you could hear that whoever had come had stopped at the threshold and was now taking off their shoes. This lasted a moment; an elderly man entered, carrying a pot wrapped in a towel.

"Dinner," he said. "Soup's still hot."

"Good," replied the woman. "The lady from the death has come."

"Because it's my apartment," answered Maria. "Because I'm still alive."

"Aha," said the man, standing the pot on the table.

He unwrapped the towel and opened the lid.

"Good. It's still hot."

"Everybody's read them, haven't they?" said Maria indicating her desk. "Have you read them, too?"

"Uhm," replied the woman. "We've read them, too. Hear that, old man, we've read them, haven't we?"

"We always do," said the man. "What if they're a laugh?"

"But mainly the family. They were more interested."

"We only glanced through them. Don't have that much time anymore, have to look for my glasses, don't feel like it so much nowadays. Sometimes though, for a change. Who could bear doing nothing but work, cleaning empty rooms? For a change, I tell you," he nodded at Maria and added: "Have you seen the bed? The dark stain? What do you do with something like that? How can you get rid of it?"

He broke off, turned to the woman:

"Eat, eat, love, it'll get cold."

"What do you mean?" replied Maria. "They say it was in the bath."

"No," replied the woman. "Not in the bath. They clearly said in bed."

"We have our instructions, and work accordingly," said the man, going through to the small room. "Put some things aside, give some to the poor, burn some."

"I'll take it all with me," said Maria, following him.

"Oh, I don't know about that, rules are rules," he said. "See the stain?"

She stood by the bed. The sheets and blanket had already been removed; all that remained was a brown mattress with a dark, narrow stain which looked like a locust's husk.

"Facing the wall," said the woman from the other room, her mouth full.

"The window," he replied.

"The wall."

"One's already seen a fair share of things like this," he said. "It's incredible, how people die so much."

"But I don't want to," replied Maria, and took a few steps back. "I don't want to, simply don't want to."

"Come here," the woman called. "We could eat together."

"You don't want to what?" he asked. "You made a decision, now you have to go through with it."

"But I'm still alive."

"Come here, while it's hot," called the woman. "Oooh, some boiled beef. Have you got a knife?"

"I didn't kill myself. It was an accident. Besides, I'm still alive."

Maria walked past him and left the room. The woman had pushed her brushes aside and was now sitting on the couch with the pot on her knees.

"Haven't you got a knife?"

"Has anybody else been here apart from you?" asked Maria, walking up to the desk. She threw the papers on the floor in anger.

“No,” replied the woman. “So you haven’t got one then?”

She stuck out her triangular tongue and gave the meat a few quick, animal-like licks.

“Just us, right from the start.”

“Good,” replied Maria and reached for a large envelope addressed to her, its seal broken. She recognised the writing.

Translation by Danusia Stok

DÉLI NÖVÉNYEK TERMESZTÉSE A MICSURIN-MÓDSZERREL

Most már mindig csak így és ennyi lesz, gondolta magában, miközben átment az utca túoldalára, benézett a postaládájába, de senki sem írt neki. Hogyha igaz az, szölt magához, amit az emberek beszélnek, akkor innentől fogva most már mindig így lesz, és el kell kezdeni megbékélni ezzel a dologgal; újabb és újabb, egyre inkább áttetsző pillanatok suhannak majd át könnyedén az idő szorításán, de tulajdonképpen már céltalanul: nincs másról szó, minthogy automatikusan, a megszokás terhétől sodródni majd az elkövetkezendő napok, hetek felé – és most már így lesz ez mindig.

– Oda ne menjen be, kérem – hallotta a háta mögül.

A lakás ajtaja tárva-nyitva volt, körös-körül lúgos szag és a tisztítószerek citromos illata terjengett.

– Ez itt egy haláleset helyszíne, épp csak hogy végeztem a felmosással. Még minden vizes.

– Dehogy, dehogy – felelte Maria – nem megyek be, csak innen nézelődöm – egy pillanatra felbeszakította magát. – Tudja asszonyom, ez az én lakásom. Talán, ha levennem a cipőmet, és csak úgy, zokniban – lehajolt, és elkezdte kioldani a cipőfűzőjét.

– Magától telefonáltak?

– Micsoda?

Rátaposott a cipője sarkára, és kilépett belőle, aztán valamivel árrebb rúgta, a fal alá, és ismét lehajolt.

– A fertőtlenítés miatt – mondta amaz.

– Nem – felelte Maria – tölem senki sem telefonált.

– Pedig biztos, hogy telefonáltak, csak maga nem tud semmiről. Tudja hölgyem, az embernek kézből kell tartania a dolgait. Én most elviszem a vizet, de maga be ne menjen. Hallja? Egy kicsit várnia kell, nincs mit tenni. Becsáskál, aztán meg ott lesznek a foltok. Egy kicsit várni kell.

– Jól van, jól van – mondta Maria. – Néhány perc ide vagy oda.

A nő lassan távozott; még mielőtt eltűnt volna a folyosó sarkánál, megfordult, és bizalmatlan pillantást vetett rá.

Olyan gyorsan, gondolta Maria, olyan gyorsan jött ez a fertőtlenítés, mintha a nyomokat akarnák eltüntetni.

Hirtelen olyan erőteljes, rövid ideig tartó düh kerítette hatalmába, mintha fejbe kólintotta volna egy kipukkadó légbuborék. Felhúzta a cipőjét, gondosan és nagy élvezettel bekő-

tötte, aztán bement a lakásba. Leszedték a függönyöket és a sötétítőket, és a lakás hirtelen sokkal tágasabbnak tűnt, mint amire emlékezett. A nagyszobában a heverőt a falhoz tolták, és telepakolták műanyag zsákokkal, a szekrényt kiüritették, a könyveket pedig a polcokról a földre tették.

– Na – mondta a nő az ajtóban állva, közvetlenül mögötte – csak bement, itt vannak a nyomok.

– Hadd legyenek – felelte Maria. – Az még nem a világ vége, tudja – a heverőhöz ment, és belenézett az egyik zsákba – az én holmim – mondta – a kedvenc ruhám. Ehhez talán van joguk?

– Fertőtlenítés – mondta a nő. – Fertőtlenítés.

Majd egy pillanat múlva:

– Tán ki kellene nyitni az ajtót, akkor lesz huzat, és gyorsabban felszárad.

– Fertőtlenítés – ismételte meg Maria – de hát én tisztán éltem.

– El lesz adva a lakás – felelte a nő.

Az ajtóhoz ment, szélesebbre tárta; most, a világos szobában Maria fiatalabbnak tűnt – az arca ugyan ráncos volt, de a haja meglepően sűrű és egészséges, tökéletesen sima és szépen fénylett, összefogva hátul egy laza kontyban. A homlok vonalától egészen a tarkó fölött a kontyig egy vékony fonat futott végig, mely elütött a sima, fénylő frizurától, akár csak egy friss heg.

Fürgén lehajolt, és egy félkör alakú zsebbe nyúlt, kivett belőle egy papírdarabot, néhány-szor félbehajtotta, és az ajtó alá tette. – Tudja hölgyem, nincs jelentősége, hogy valaki tisztán élt-e vagy sem. A lakás el lesz adva, és ki kell fertőtleníteni, ezek normális dolgok. Tudja, vannak erre előírások.

– Tévedés – mondta Maria – ez valami tévedés lesz – mire a nő megadta neki az ő vezetéknevét és más adatait is. – Minden egyezik, de ez akkor is valami tévedés lesz. Hiszen én még élek, látja, asszonyom.

– Aha – felelte amaz érdeklődés nélkül, a műanyagzsákokhoz ment, és elkezdte összekötözni őket. – Akkor jó. Tudja hölgyem, nekem nem kell magyarázkodnia. Mert hát minek is kellene? Felőtt nő, kedve támadt rá. Nincs ezen mit szégyellni.

– De hát miről beszél, asszonyom – mondta Maria. – Látja, hogy élek, hogy itt állok maga előtt, de persze maguk mindent jobban tudnak, mi? Mindenki mindent jobban tud, a kurva életbe.

– Jól van, na – felelte amaz. – Nekem sem könnyű.

Az íróasztal tele volt szórva nyomtatott papírokkal, és Maria sietősen átnézte; valaki bejutott az email fiókjába; kinyomtatta a leveleit, elolvasta, és hullámos vonallal alahúzta bennük az intim részeket. Valaki megtalálta a naplóját is, amit 1997–2009 között vezetett, és otthagya az íróasztalon, a 2000. márciusi bejegyzéseknél kinyitva; valaki rózsaszín filctollal keresztbe beleírta a fiókjához tartozó jelszavát és a személyi azonosító számát.

– Valaki feltörte a fiókomat – mondta Maria. – Valaki elolvasta a bejegyzéseimet.

– Talán azt hitték, hogy valami érdekeset találnak – felelte a nő, lehajolt, és elkezdte a könyveket az asztalról a dobozba pakolni, a mozdulatai ritmusára a fény aranyszínű csikja játszott a haján.

Közvetlenül a papírok és a füzet mellett hevert egy színes portörölő kefe, mellette pedig otthagytak egy üveg élénkzöld színű készítményt, és Maria, hogy összeszedhesse a gondolatait, és hogy ne kelljen válaszolnia, megfogta, és úgy csinált, mintha a címkét olvasná. *Nekünk köszönhetően, garantálták, a nyirkos pincek és lakások ismét szárazak lesznek.*

Micsoda egy élet, gondolta magában, hirtelen feldühödve, mindennap ugyanúgy felkelni és befonni a hajadat. Korábban kelni, hogy legyen idő nyugodtan és gondosan befonni, pedig a nap többi részében a kisemberek életét éled, a vödör fölött hajlongsz, és olyan tisztoszereket használsz, amelyeknek köszönhetően a nyirkos lakások ismét szárazak lesznek – és mindenképp felett beletörödni abba, hogy senki sem fogja észrevenni, vagy ha még észreveszi, akkor is egyből napirendre tér e fölött a nem mindennapi módon eltúlzott fonat fölött, és felocsúdik ebből az elpocsékolás, rövid pillanatból. De ő akkor sem törődik semmivel, gondolta dühösen, felkel reggel, és befonja a haját; az a gondosság ébreszti fel, ami Mariában nem volt meg; az ilyen rituálékhoz való ragaszkodás, ami a női éberségből fakad –, és hogyha Maria hasonló módon vagy ugyanígy élt volna, lehet, hogy nem is halt volna meg, vagy ha mégis, akkor sem most és nem ilyen módon, hanem egy alkalmasabb pillanatban.

Lépések hallatszottak a lépcsőn, nyikorgott a padló; hallani lehetett, hogy bárki is érkezett, megállt a küszöb előtt, és most leveszi a cipőjét; ez eltartott egy pillanattal, aztán mindjárt belépett a szobába egy idősebb férfi, aki egy törölközővel körbetekert fazekat cipelt.

– Ebéd – mondta. – Még meleg a leves.

– Jól van – felelte a nő. – Itt van ez a hölgy, aki meghalt.

– Mivel ez az én lakásom – válaszolta Maria. – Mert még élek.

– Vagy úgy – mondta amaz, miközben a fazekat az asztalra tette. Letekerte a törölközőt, és felemelte a fedőt. – Akkor jó. Még meleg.

– Mindenki olvasta – mondta Maria, az íróasztalára mutatva. – Vagy nem? Ti is elolvastátok, mi?

– Ja – felelte a nő. – Mi is olvastuk. Hallod, öreg, mi is olvastuk, ugye?

– Mindig elolvassuk – mondta a férfi. – Mert miért ne, hátha valami vicces?

– De főleg a család. Őket jobban érdekelte. Tudni akarták...

– Mi csak átfutottuk. Már nincs rá annyi időnk, elő kell keresni a szemüveget, már annyira nem akarózik. De néha kell a változatosság. Ha folyton csak dolgoznánk, takarítanánk a halottak után, ki bírná azt ki? Azért mondom, hogy kell a változatosság – bólintott egyet Mariára, és hozzátette – látta az ágyat? Micsoda sötét folt? Aztán meg mit kezdjen vele az ember, hogyan mossa ki onnan? – félbehagyta, és a nőhöz fordult – egyél csak, egyél, kedvesem, mindjárt kihül.

– Na de, hogy lehet az? – kérdezte Maria. – Azt mondták, hogy a kádban.

– Nem – felelte a nő, ismét félrebillentve a fedőt. – Nem a kádban. Az ágyban, határozottan azt mondták.

– Vannak bizonyos irányvonalaink, amelyek mentén haladunk – mondta a férfi, miközben átment a kishálóba. – Valamit szétválogatunk, valamit a szegényeknek adunk, valamit élégetünk.

– Én ezt itt mind magammal viszem – szólalt meg Maria, a férfi után sétálva.

– Hát én azt nem tudhatom, de a szabályzatot ismerem. Ezek itt egy halott holmijai, a halottak holmijait pedig el szokás égetni – mondta neki. – Látja ezt a foltot?

Utána ment, és az ágy végénél megállt; már lehúzták róla a lepedőt és a pokrócot, és csak a barna matracot hagyták rajta a sötét, keskeny folttal, ami a szentjánoskenyérfa termésére emlékeztetett.

– Arccal a fal felé – mondta a nő a szomszéd szobából, teli szájjal.

– Az ablak felé – felelte a férfi.

– A fal felé.

– Azért látott már egyet s mást az ember – mondta a férfi. – Elképesztő, hogy az emberek mennyire halnak.

– De én nem akarok – felelte Maria, és hátrált két lépést – hiszen nem akarok, nem akarok.

– Na gyere ide, gyere csak – hívta a nő. – Ehetnénk együtt.

– Mit nem akar, hölgyem? – kérdezte a férfi. – Meghozott egy döntést, most viselni kell a következményeit.

– De hiszen én még élek.

– Ameddig még meleg – kiáltotta a nő. – Ó, van a levesben egy darab marhahús. Nincs magánál kés?

– Én nem végeztem magammal, az csak egy baleset volt – felelte Maria –, azon kívül pedig még élek.

– Akkor jó.

Maria kikerülte a férfit, és kiment a szobából; a nő félrerakta a kefét, és most a heverőn ücsörgött öleiben a fazékkal.

– Nincs magánál kés? – kérdezte teli szájjal.

– Valaki járt itt? – kérdezte Maria az íróasztalhoz érve, mérgeiben pedig lehányta a papírokat a padlóra. – Magukon kívül?

– Nem – felelte a nő; kinyújtotta háromszög alakú nyelvét, és rövid, állatias mozdulatokkal néhányszor végignyalta a farokcsontot. – Csak mi, már a legelejétől fogva.

– Akkor jó – felelte Maria, és egy nagy, lepecsételt boríték után nyúlt, amelyet az ő nevére címeztek meg. Felismerte a vőlegénye kézírását.

Szatker Helga fordítása

MORTEN PAPE

POLITIKENS FORLAG, DENMARK

The Plan is a coming-of-age story about being a child, growing up, falling in love and trying to find yourself in a multicultural microcosm. Morten is intelligent, more talented than his schoolfellows, and dreams of making it as an actor. But he's clinging to the dream under impossible conditions in an environment characterized by violence and crime. When Morten's parents get divorced, it sets off a chain reaction of disappointments, and gradually the quiet, nerdy boy starts to identify more and more with his immigrant friends and their hatred and rage towards society - and not least towards themselves.

Morten Pape (born 1986) grew up in the Urbanplan development in Copenhagen. He is currently studying scriptwriting at the alternative Danish film school Super16. His first novel received the prestigious Danish Debutant Award in November 2015.

A *Planen* (A terv) című regény a gyerekkorról, a felnőtté válásról, a szerelemről és az önazonosság kereséséről szól egy multikulturális mikrokozmoszban. Morten intelligens, az osztálytársainál tehetségesebb fiú, akinek nagy álma, hogy színész lesz. Amikor a szülei elválnak, a fiú család-sorozatán megy keresztül, és a csendes, magába forduló kamasz egyre inkább kezd azonosulni bevándorló barátaival és a társadalom, meg önmaguk ellen is táplált gyűlöletükkel.

Morten Pape (sz. 1986) Koppenhága Urbanplan nevű lakótelepén nőtt fel. Forgatókönyvirást tanul az alternatív „Super16” dán filmfőiskolán. Első regénye, a *Planen* (A terv) 2015 novemberében megkapta a kitüntető, az év legjobb elsőkönyvesének megítélt irodalmi díjat.

PLANEN

Døren ud til skolegården er kun lige blevet åbnet før vikaren opdager at han er på vej lukt i helvede. Jeg får øje på ham så snart han træder ud og allerede giver op. Hans ben vil ikke mere, ikke længere ud, så han stopper op midt i bevægelsen. Han er nødt til at fortsætte, så han tager tre skridt længere hen ad dørristens plateau indtil hans gummisko plantes på jorden, og døren bag ham smækker i af sig selv. Nu er han på egen hånd det næste kvarter i Dyvekeskolens kaotiske skolegård.

For mange år siden blev hovedstadens lort og affald opmagasineret på disse kanter. Lortøen Amager var dér hvor man kunne gemme det grimme væk. I dag er lossepladssymbolikken ikke til at overse. Nu er dette stedet du ikke ønsker dine børn i nærheden af, en uoverskuelighedens arena hvor proletariatets afkom farer rundt i en hektisk krigsdans iført deres hudfarve som uniformer. Blege kartofler som jeg er i undertal. Der er flere tørklæder end tylskørter, og der synges mere arabisk i krogene end Halfdan Rasmussen ved hinkebanelen. De voksne siger at det er fordi vi går på en skole der ligger midt i en ghetto. Det betyder at der er mange fremmedarbejdere i et bestemt boligområde. Men det er ligemeget, for vi skal alle sammen være her, siger de. Synet af skolegårdens virvar denne tirsdag klokken lidt over halv ti bekræfter i høj grad dén pointe.

En hær af flyverdragter med maven fuld af sukkerholdige morgenmadsprodukter farer rundt om hinanden henne ved den ramponerede legeplads med tårne og en hængebro og en rusten rutsjebane der ebber ud som en rådden tunge. Det giver et rungende smæld i den halvdel af skolegården hver gang en dreng kyler en anden dreng ned i rutsjebanen inden han selv tager turen ned til resten af de grædende unger. Et par andre brag ved de gamle busstandere i hjørnerne af gården efterfølges forudsigeligt af et skrig eller et skrål, senere latter, inden det hele drukner i et hysterisk inferno af råb og bandeord.

Vikarens fingre griber rundt om hanken på en kaffekop af billig porcelæn med et forvasket print af kommunens logo på. Han inspicerer den knaldgrønne refleksest med de fortabte øjne mens han forsøger at hitte ud af hvordan han kan iføre sig vesten uden at stille koppen fra sig og dermed miste sit sidste håb om at ligne en voksen. Kaffen skaber autoritet, den indikerer at der er tale om en person der har noget at skulle have sagt i den her skolegård. Han kan irettesætte børnene og skille dem fra hinanden i en slåskamp. Han minder sig selv om det og tager en tår af koppens indhold. Kaffen er allerede blevet kold. Han har endnu ikke lært at holde af lærerværelseskaffens beske kalksmag. Så kommer han igen i tanke om den skide refleksest. Et nyt tiltag der skal gøre gårdvagterne mere synlige over for eleverne. Dér står han som en lille dreng alene i et prøverum. Han formår efter et lille svaj med nakken at få vesten på. Det hjælper ikke på noget. Hans tøvende bevægelser lækker dråber af sårbarhed, usikre svedperler, og i denne skolegård er det noget man kan lugte på lang afstand. Dette bliver det længste kvarter i hans liv. Indtil næste gang klokken ringer ud, og kvarterets børn skal vogtes på ny.

Jeg ved hvordan han har det.

Jeg sidder på bænken langs bygningen overfor som udskifter under vores klassekamp mod dem fra 3.x. Det har efterhånden udviklet sig til et regulært derby, en hadets kamp mellem

de to klassers absolut bedste boldekvilibrister. Og så er der Thomas og mig. Vi bliver kaldt for boldmongolerne. Vi duer kun til at stå på mål, til at stå i vejen, og ikke en gang det er vi gode nok til. At være henholdsvis første- og andenmålmand på klasseholdet er den eneste fælles oplevelse vi har med de andre drenge i skoletiden. Ellers er vi overladt til os selv og hindandens selskab som vi har haft siden vi var helt små og en dag pludselig opdagede at vi boede over for hindanden. Bolden kurer hen over asfalten. Jeg kan høre lyden af en hudafskrabning når den kommer tæt nok på. Bolden rammer mig midt på brillerne, og pludselig kan jeg ingenting se. Det højre brillerglas er faldet ud. Altid det højre. Tinnitus ringer for mine ører. En smuk, monoton lyd af nedtur. Nu leder jeg med hele hovedet ned mod asfalten, halvblind efter glas- set i et desperat håb mens hjertet bag min lidt for tynde efterårsjakke pumper hårdt, men ude af takt. Hånden søger rundt, rammer en halvpløst tomatkive med mayonnaise, jeg trækker poten til mig og tørrer instinktivt det uvelkomne snask af i kanten på bænken. Jeg prøver med den anden hånd og kigger rundt med mit stadig velfungerende venstre øje, og der får jeg øje på det runde stykke brillerglas godt gemt inde under bænken i nogenlunde sikkerhed.

Mine indvolde trækker sig sammen som et pindsvin da jeg ikke længere kan holde vejret og er nød til at indånde stanken fra skoletoiletet. Det kradsbørstige potpourri af dufte mid- noter af ammoniak og gamle honningmadder får mig næsten til at kaste op i den misfarvede håndvask for mig. Intet under at ingen benytter sig af det her sted. Intet under at vi alle sidder med mavekrampe i klassen.

THE PLAN

The door to the schoolyard has scarcely opened before the substitute teacher realises he's walking straight into hell. I catch sight of him as soon as he steps outside; he's already given up. His legs won't work anymore. They won't take him any further, and he stops mid-movement. He's got to keep going, however, so he takes three more strides over the metal grating and plants his trainers on the ground as the door slams shut behind him. He's now on his own for the next fifteen minutes in Dyeveke School's chaotic playground.

Many years ago they used to dump all the city's junk and litter in this part of town. They called it Shit Island, and it was where they hid all the ugliness. These days it's impossible to ignore the symbolism. It's a place you don't want your children anywhere near, a zone of infinite disorder where the offspring of the proletariat whirl madly around in a frantic dance of war, their skin-tones worn like uniforms. Pasty white boys like myself are in a minority. There are more headscarves than tutus and more Arabic songs than hopscotch. The grown-ups say it's because we go to school in the middle of a ghetto. That means there are lots of migrant workers in a specific residential area. But it doesn't matter, they say, because we're all here together. The sight of the chaos in the schoolyard this Tuesday, a little after nine thirty, bears out that particular point.

Over by the entrances to corridors one and two, where the little kids have their classes, an army of children in snowsuits, their stomachs full of sugary breakfast cereals, are charging around by the battered and faded playground with its wooden castles and the rope bridge that ends in a low slide, its surface rusted over like a rotten tongue and loose nails

sticking out of the sides. There's a resounding bang from this half of the schoolyard each time one of the boys slams another one against the surface of the slide before letting him roll down towards the other crying children. A few further crashing sounds by the old bus stops in the corner of the yard are succeeded, predictably, by a shriek or a howl, then crying, and after that laughter, all of it drowned out by the other screams competing with the boys' shouts and swearwords to rise above the whole hopeless, hysterical inferno.

The substitute teacher's fingers are gripping the handle of his coffee mug, a cheap porcelain thing with a faded print of the local council's logo. He examines the fluorescent green reflective vest with helpless eyes as he tries to work out how to put it on without setting down the mug and abandoning all hope of looking like an adult. The coffee confers authority, indicating that here is a person whose word is law in this schoolyard. He can discipline the children and separate them when they get into fights. He reminds himself of that, taking a sip from the mug. The coffee is already cold. He's not yet learned to like the bitter, chalky taste of the staff-room brew. His mind returns to the stupid fluorescent vest. A new initiative, it's supposed to make the staff member on duty more visible among the students. He stands there like a little boy lost in a changing room. No mother, no help. With a little wriggle of his neck he manages to get the vest on, but it makes no difference. Every hesitant movement – his whole being, in fact – radiates vulnerability, beads of nervous sweat forming on his skin, and in this schoolyard that's something you can smell at thirty paces. This will be the longest fifteen minutes of his life. Until the next time the bell goes, and the neighbourhood children need to be supervised once more.

I know how he feels.

I'm sitting on the bench that runs along the building opposite, a substitute player in our game against the kids from 3.x. It's gradually turned into a proper derby, a grudge match between the players from both classes whose wizardry with a ball is undisputed. And then there's me and Thomas. They call us the Two Spazzes. We're only good for standing in goal, just getting in the way, and we're not even very good at that. Being first and second goalie, respectively, for the class team is the only experience we have in common with the other boys at school. Apart from that we're left to our own devices and each other's company, which we've had since we were very young and suddenly discovered one day that we lived opposite each other. The ball comes rocketing over the asphalt. I can hear the sound of grazed skin when it gets close enough. It hits me square in the middle of my glasses, and suddenly I can't see a thing. The right lens has fallen out. Always the right one. Tinnitus is ringing in my ears, the beautiful, monotonic sound of failure. Now I'm searching, my whole head down by the asphalt, half-blind, scrabbling around for the lens in hope and desperation as my heart pounds violently but irregularly beneath my slightly too-thin autumn jacket. My hands grope around, finding a half-disintegrated slice of tomato and mayonnaise. I jerk back my arm, instinctively wiping the unwelcome gunk on the edge of the bench. With my other hand I try again, scanning the ground with my still-functional left eye, and then at last I catch sight of the round piece of glass, hidden in relative safety some distance underneath the bench.

My guts contract like a hedgehog when I'm unable to hold my breath any longer and have to inhale the stench of the school toilets. The pungent potpourri of smells – notes of ammonia and old honey sandwiches – nearly makes me throw up into the discoloured sink in front of me. No wonder nobody uses this place. No wonder we sit in class all day, squirming with stomach cramp.

A TERV

Alig nyílik ki az iskolaudvarra vezető ajtó, amikor a helyettesítő tanár rájön, hogy útja egyenesen a pokolba vezet. Jól látom rajta, hogy mihelyt kilép, máris feladja. A lába nem hajlandó tovább vinni, mozgás közben lecövekel. De kénytelen folytatni az útját, tesz még három lépést előre a fémrácson, míg edzőcipője talpa a földhöz nem tapad, és az ajtó be nem csapódik mögötte. Mostantól kezdve egy negyedórán át csak magára számíthat a Dyveke-iskola felbolydult udvarán.

Sok éve már, hogy a főváros minden mocskát és hulladékát ezen a környéken halmozák fel. Az Amager nevű szarszigeten rejtenek el szem elől minden csúfságot. Manapság lehetetlen nem jelképesnek tekinteni ezt a szeméttelplet. Ma egyetlen szülő sem engedné szívesen a gyermekét a zürzavar eme arénájának a közelébe sem, ahol a proletariátus bőrszínüket uniformisként magukon viselő ivadékaik járnak örült harci táncukat. A hozzám hasonló sápadtarcúak kisebbségben vannak. Több itt a fejkendő, mint a tüllszoknya, és inkább arab dalokat hallani, semmint dán rigmusokat. A felnőttek szerint azért, mert egy gettó kellős közepén járunk iskolába. Vagyis egy bizonyos lakónegyedben sok vendégmunkás lakik. Nem baj, mondják ők, legalább együtt vagyunk. Az iskolaudvar kaotikus látványa ezen a keddi napon, valamivel fél tíz után nagymértékben megerősíteni látszik ezt a megállapítást.

Egy csapat kezeslábasba öltöztetett gyerek agyoncukrozott reggeli termékekkel megtömtől hassal rohangál a lerobbant játszótéren, a mászóakák, a függőhid és egy rozsdás csúszda körül, amely olyan, akár egy leprás nyelv. Időnként csattanás hallatszik az iskolaudvarnak erről a feléről, mindahányszor egy nagyobb fiú beleveri egy kisebb fejét a csúszdába, mielőtt engedi lecsúszni a többi bógó gyerek közé. Az udvar másik sarkából, a régi busz-megállók felől, újabb csapódások hallatszanak, amit ordítás és visítás követ, utána nevetés harsan, és az egész belevész a káromkodás és üvöltözés hisztérikus poklába.

A helyettesítő tanár ujjai egy olcsó porcelán kávéscsésze köré fonódnak, melyen a helyi önkormányzat elmosódott logója díszel. Kétségbeesett tekintettel méregeti a rikító zölden világító mellényt, azt latolgatva, hogyan tudná magára varázsolni úgy, hogy közben ne kelljen letennie a csészét, ami nélkül az utolsó reménye is elpárologna arra, hogy egy kicsit is felnőttek tűnjek. A kávé tekintélyt kölcsönöz neki, azt sugallja, egy olyan személyről van szó, akinek van szava az iskolaudvaron. Ránca szedheti a gyerekeket, szétválaszthatja őket, ha verekednek. Miközben kortyol egyet a csésze tartalmából, emlékezteti magát erre. A kávé már kihült. Még mindig nem képes megszokni a tanáriban főzött kávé vacak, meszes ízét. Aztán megint eszébe jut a rohadt világító mellény. Ez egy új kezdeményezés, azt a célt szolgáltná, hogy a tanulók jobban lássák a felügyelőket az udvaron. A helyettesítő tanár úgy áll ott, mint egy magára hagyott kisfiú az öltözőben. Végül egy kisebb nyaktekeréssel sikerül magára vennie a mellényt. Nem segít rajta sokat. Habozó mozdulatai, a homlokán gyöngyöző izzadságcseppek sebezhetőségről árulkodnak, amit ezen az iskolaudvaron kilométerekről megéreznek. Élete leghosszabb szünete lesz ez. Egészen addig, míg újra meg nem szólal a csengő, amikor majd újra vigyáznia kell ezekre a környékbeli süvölvényekre.

Tudom, hogy mit érez.

A szemközti épület fala melletti padon ülök, mint tartalékos a 3.x-esek elleni meccsen. Fokozatosan igazi derbi alakult ki a játszából, a gyűlölet csatája a két osztály vitathatatlannul legjobb labdaördőgei között. És még ott vagyunk mi, Thomasszal. Minket falábúnak csúfolnak. Csak arra vagyunk jók, hogy a kapuban álldogáljunk és örökké útban legyünk, de még arra sem igazán. Az egyedüli közös élményünk az iskolatársainkkal, hogy felváltva voltunk első vagy második kapusok. Egyébként nem törődtek velünk, egymásra voltunk utalva egészen kicsi korunk óta, aztán egy nap felfedeztük, hogy ráadásul egymással szemben lakunk. A labda csak úgy repeszt felém az aszfalt fölött. Hallom, ahogy süvít, amikor a közelembé ér. A szemüvegemet találja el, hirtelen nem látok semmit. A szemüvegem jobb oldali lencséje kiesik. Mindig a jobb oldali. A fülem veszettül csöng. A lealzáttatás szép, monoton dallama. Fejemmel a földön, felvakon, kétségbeesett reménykedéssel keresem az aszfalton a lencsét, miközben vékonyka őszi kabátom alatt a szívem hevesen, összeviszsa ver. A kezemmel körbetapogatózva egy löttyedt, majonézes paradicsomszeletbe tenyerelek, visszarántom a kezem, és a trutyit ösztönösen a pad szélére kenem. A másik kezemmel próbálkozom, és még valamennyire működő bal szememmel tekintgetek körbe-körbe, amikor meglátom, hogy a kerek szemüveglencse a pad alatt hever viszonylagos biztonságban.

A beleim összerándulnak, mint egy sündiszőnyeg, és amikor már nem tudom tovább visszatartani a lélegzetemet, kénytelen vagyok beszívni az iskolai vécé bűzét. A különböző szagok, az ammónium és az avas mézeskalács szűrős elegye teszi, hogy majdnem behányok az előttem lévő, színehagyott mosdóba. Nem csoda, hogy senki sem akarja használni ezt a helyet. Nem csoda, hogy hasgörcsrel is inkább tovább ülünk az osztályteremben.

Kertész Judit fordítása

DJAIMILIA PEREIRA
DE ALMEIDA

TEOREMA/LEYA, PORTUGAL

In the book *Esse Cabelo*, which oscillates between fiction and autobiography the female narrator presents through the history of her curly hair the dynamic relations and tensions between Portugal and Angola, between a European and an African model of identity.

Djaimilia Pereira de Almeida was born in Luanda, Angola, in 1982. A graduate of the New University of Lisbon, and of the University of Lisbon, she was one of the recipients of *Serrote's* essay prize (Instituto Moreira Salles, Brazil), in 2013. Her writing has appeared in *Afrolis*, *Buala*, *Common Knowledge*, *Forma de Vida*, *Ier*, *Observador*, and *XXI*. *Esse Cabelo - The Story of my Hair* (Teorema/Leya, 2015), winner of the *Novos Literature Prize* 2016, is her first book. In early 2016, she is a finalist of the *Rolex Mentor and Protégé Arts Initiative*.

Az *Esse Cabelo* (A hajam története) című esszéisztikus és önéletrajzi elemekkel átszótt regényében a női elbeszélő hajának történetén keresztül mutatja fel a portugál és az afrikai identitás közötti szövevényes kapcsolatrendszerét és feszültségeket.

Djaimilia Pereira de Almeida 1982-ben született az angolai Luandában, de Lisszabon egyik külvárosában nőtt fel. A lisszaboni Nova Egyetemen szerzett diplomát portugál irodalomból, majd a Lisszaboni Egyetemen doktorált irodalomelméletből. Számtalan portugál nyelvű folyóiratban publikált írásokat. 2013-ban elnyerte a brazil *Serrote* folyóirat esszépályázatának első díját, 2015-ben megjelent első regényét pedig a portugáliai elsőkönyvesek díjával ismerték el. 2016-ban bekerült a *Rolex Mentor and Protégé Arts Initiative* program döntőjébe.

ESSE CABELO

Uma das poucas fotografias em que surjo penteada foi tirada em Setembro de mil novecentos e cinquenta e sete. Esta história do cabelo é a sua legenda e salvamento. É talvez estranho que, sendo um auto-retrato meu, tenha sido capturado por outra pessoa, à entrada do Liceu Central de Little Rock, no Arkansas, muito antes de eu ter nascido, e que se tenha tornado um símbolo da luta pelos Direitos Civis nos Estados Unidos da América. Ainda mais estranha e difícil de explicar é a circunstância de eu ser todas as pessoas do retrato ao mesmo tempo.

Não que esta fotografia simbolize algum episódio particular da minha vida. É antes uma radiografia da minha alma. A minha alma é a figura enganadoramente impassível de Elizabeth Eckford em primeiro plano e o ódio implacável da multidão à sua passagem no plano de trás. O meu pavor concentrase todo na contracção dos músculos da mão e do antebraço, segurando o meu caderno contra o tronco, receando deixá-lo cair e ser engolida por todas aquelas raparigas. Toda a violência do retrato converge na minha boca escancarada acoessando uma desconhecida. Sou os guardas ao fundo policiandome com distância. Sou os curiosos que vão atrás para se divertirem um pouco. É o retrato de uma autoperguição e da tentativa diária de lhe ser indiferente.

A fotografia de Little Rock faz-me pensar numa Mónica do meu nono ano, que tinha a cara marcada por uma varicela tardia e declarava preferir abortar a ter um filho preto; ou na Sofia do Central, onde aprendi a gostar de café – a malencarada do turno da tarde que passava a bocejar atrás do balcão e que, atendendo todos os outros clientes com uma expressão de enjoo, me reservava um asco segregacionista ao trazer-me a conta. É misterioso que não as reconheça de caras nas raparigas brancas do retrato. Não as reconheço porque as raparigas brancas do retrato são nada menos do que eu em miniatura, *little rock*, mulata das pedras. Vejo que sou a fuga e a perseguição, desfigurada, desfigurando-me.

Esta imagem captura o supremacista em mim, o espírito agressor que me estraga os dias, por muito que nada ou ninguém me agrida ou tenha agredido de fora; o supremacista implícito na timidez reticente e magoada de tantos cabelos crespos com que me cruzo por Lisboa, bem mais justificada do que a minha, porque, vendo bem, todas as formas da timidez foram em mim sempre um privilégio natural, e não uma reacção às circunstâncias. Esse supremacista é a ideia, nesses meus irmãos, de a sua timidez (que ninguém percebe) ser um estorvo de que devem expurgar-se, tentando encontrar no convívio com o mundo a mistura exacta de desdém, mansidão e expansividade.

Ele sussurra-nos que desviemos o olhar dos senhores policiais, que reclamemos pouco na estrada, que não ocupemos lugares reservados em autocarros vazios, que desimpeçamos o caminho, que em assuntos importantes mudemos de sotaque ao telefone, que desapareçamos dos corredores de que realmente desaparecemos, entre pedidos de desculpa e muitos silêncios, deixando o piso escorregadio como vestígio, que esqueçamos a História do Cabelo, embora não haja barulho algum cá fora – *nada de nada*.

Parecendo relacionar a minha caminhada pacífica com a de Elizabeth, esse supremacista não cabe em nenhuma das definições conhecidas, embora subsista mesmo quando nada

brame. Estava bem vivo no meu avô Castro, através do qual vociferava contra a «pretalhadada» do autocarro. Está bem vivo na primeira reacção de todas as cabeleireiras à textura do meu cabelo, negras ou brancas. É não um pretexto de definição, mas um narrador impune. Oiço-o distintamente. Ele é o itálico nas conversas no café da esquina que me sobressalta como se falassem de mim. «Tive de deitar fora a minha saia *preta*: estragou-se na máquina»; «olha o fumo *preto* que aquela mota vai a deitar», dizem as velhas por entre a barulheira de pires, chávénas, garfos, facas, moedas. Olho por cima do ombro à procura de indícios; a conversa continua; vejo que não~ comigo. As raparigas iradas da fotografia são o temor nervoso (de que me envergonho) se no comboio um negro atende o telefone, falando alto. «Chiu: fala baixo», dizem-me, digo-lhe, digo a mim mesma, «cuidado com as pessoas». Acossam-me ao espelho quando me arranjo para sair, fazendo-me crer étnico, e por isso vulgar, um par de argolas douradas que acabo sempre por não usar. Trazem-me abnegadamente preparada para o insulto de cada vez que saio à rua, embora na rua apenas ladrem cães à chuva. Mobilizo-me assim todos os dias para o que quase nunca passa de uma turba de nuvens, zombaria infame da história das raças, revelando quixotescos os meus pavores genuínos. As raparigas iradas são a causa silenciosa da discricção da menina «muito clássica» que me tornei.

STORY OF MY HAIR

One of the few photographs where I appear with my hair combed was taken by Will Counts in September 1957. The biography of my hair is its legend and rescue. It might be strange that this self-portrait of me had been captured by another person at the main entrance of the Little Rock Central High School, in Arkansas, long before I was born, and that it has become a symbol in the Civil Rights struggle in the United States of America. Even stranger and more difficult to explain is the circumstance in which I am, at the same time, all of the people in that picture.

It's not that this photograph symbolizes a particular episode in my life. Instead, it is an x-ray of my soul. My soul is the misleadingly impassive image of Elizabeth Eckford in the foreground and the crowd's ruthless hatred as they pass her in the background. My fear is completely centred on the contraction of the muscles in my hand and forearm, holding my notebook against my torso, fearing to let it fall and be swallowed up by all those girls. All of the violence in the photograph converges at my clenched teeth pursuing someone unknown. I am the curious people with combed hair that follow and want to enjoy themselves a bit. It is the portrait of a self-persecution and the daily attempt of being indifferent to it.

The photograph of Little Rock makes me think of Monica from ninth grade, whose face was marked by late complications of chickenpox and who declared preferring to abort over having a black child; or of Sofia from Central, where I learned to like coffee—that sour face grump from the afternoon shift who was always yawning behind the counter and that after serving all the customers with an expression of nausea gave me a segregationist gaze when bringing me the bill. It's mysterious that I don't recognize their faces in the white girls in the photograph. I don't recognize them because the white girls in the photograph

are nothing less than me in miniature size, *little rock*, mulatto of rocks. I see that I am the escape and the pursuit, disfigured, disfiguring myself.

This image captures the supremacist in me, the aggressive spirit that ruins my days, even though nothing or no one assaults or has assaulted me from the outside; the supremacist implicit in the reticent shyness and hurt from so many heads with curly hair that I come across in Lisbon, much more justified than my own, someone to whom all forms of shyness were always a natural privilege and not a reaction to circumstance. That supremacist is the idea, in those brothers of mine, of their shyness (which no one understands) being an encumbrance that they should purge, trying to find in the interaction with the world the exact mixture of disdain, meekness, and expansiveness.

He whispers to us so that we may divert our gaze from the police, complain less on the streets; that we don't occupy reserved seats on empty buses and get out of the way; that in important matters we change our accent on the telephone, that we disappear from hallways, that we really disappear from, between apologies and a shadow of silence, leaving the slippery surface as a vestige; that we forget the History of Hair, even though there is no noise out here – *none at all*.

Although he seems to relate my pacific walk with that of Elizabeth's, that supremacist does not fit into any of the known definitions, while it subsists even when nothing bellows. He was very much alive in my grandfather Castro, who hollered against the "blackies" on the bus. He is very much alive in the first reaction all hairdressers, black or white, had to the texture of my hair. He is not a pretext for definition, but an unchallenged narrator. I listen to him distinctively. He is the italics in the conversations at the coffee house around the corner that shock me as if they were talking about me. "I had to throw out my *black* skirt: it got ruined in the machine"; "look at the *black* smoke coming from that motorbike," say the old women over the hubbub from the saucers, cups, forks, knives, and change. I look over my shoulder searching for evidence; the conversation continues; I see that it has nothing to do with me. The angry girls from the photograph are that nervous fear (of which I am ashamed) when a black man on the train answers the phone speaking loudly. "Shush: speak softly", they tell me, I tell him, I tell myself, "be careful with people". They pursue me at the mirror when I get ready to go out, making me believe as ethnic, and for that reason vulgar, a pair of gold hoop earrings that I never end up wearing. They bring me selflessly prepared for an insult each time I go out, even though in the streets only dogs are barking in the rain. I thus mobilize myself every day for what is never more than a multitude of clouds, an infamous mockery of the history of races, revealing my genuine fears as quixotic. The angry girls are the silent cause of the "very classic" girl that I have become. Her italics have become nature: straightened hair.

A HAJAM TÖRTÉNETE

Kevés képen van kifésült hajam; az egyik 1957 szeptemberében készült. A hajam történetének ez a fejezete ennek a képnek a kommentárja és megóvása az utókor számára. Talán furcsának tűnik, hogy bár egy önarcképemről van szó, azt egy másik ember készítette

az arkansasi Little Rock Gimnázium bejáratánál, mielőtt megszülettem volna, és, hogy a kép a polgári jogokért való harc szimbólumává vált az Egyesült Államokban. Talán még furcsább és még megmagyarázhatatlanabb az, hogy én vagyok egyszerre minden egyes szereplő a képen.

A fénykép nem életem egyik meghatározó pillanatát ábrázolja. Sokkal inkább egy röntgenfelvétel a lelkemről. Lelkem Elizabeth Eckford családja módon érzéketlen alakja a kép előterében és az őt követő tömeg kérlelhetetlen dühe a háttérben egyszerre. Minden felelősem a tenyerem és az alkarom izmainak összehúzódására összpontosul, a testemhez szorítom a füzetemet és attól rettegek, ha leejtem széttépnek a körülöttem álló lányok. Minden erőszak a képen szélesre nyitott számban gyúlik össze, amivel egy ismeretlen lányt üldözök. Én vagyok a rendőrök a háttérben, akik távolról figyelnek. Én vagyok a kíváncsiskodók, akik csak azért leskelődnek hátulról, hogy szórakozzanak egy jót. Ez az önként vállalt önüldözés és az önüldözéssel szemben, napi szinten tanúsított közöny portréja.

A Little Rockban készített fénykép felidézi bennem Mónicát a 9. osztályból, akinek arcát a későn elkaptott bárányhimlő hegei borították és, aki kijelentette, hogy inkább az abortuszt választja, minthogy megszüljön egy fekete gyereket. Felidézi bennem Sofiát a Central Kávéházból, ahol megtanultam szeretni a kávét, a rosszarcú pincérnőt, aki végigásította a délutánokat a pult mögül és mindenkit egyfajta undorral szolgált ki, engem pedig különleges viszolygással tisztelt meg, amikor élem rakta a számlát. Furcsa, hogy nem ismerem fel őket a képen látható fehér nők arcában. Nem ismerem fel őket, mert a képen látható fehér nők is én vagyok kicsiben, *little rock*, a sziklák félvér lánya. Nézem, hogy én vagyok a menekülés és az üldözés, én vagyok az, akit tönkretesznek, és az, aki tönkreteszi önmagát.

Ez a kép megmutatja a bennem élő felsőbbrendűt, az agresszív szellemet, ami tönkreteszi az életemet, noha semmi és senki sem bánt, vagy bántott korábban. Megmutatja a bennem élő felsőbbrendűt, abban a hallgatag és fájdalmas szorongásban, ami a Lisszabon utcáin látott göndör hajak látványától önt el, és ez a szorongás indokoltabb, mint a saját legfelsőbb szorongásom, hiszen, ha jobban megnézzük, a szorongás minden formája egyfajta természetes princípiumként van jelen bennem, és nem a körülményekre adott válaszreakcióként. Ez a belül élő felsőbbrendű, ezekben a testvéreimben, az a gondolat, hogy a szorongás (amit senki sem ért) egy akadály, amitől meg kell szabadulni, úgy, hogy a világgal való viszonyunkban egyensúlyba kerüljön egymással a megvetés, a lenézés, a szelidség és a terjeszkedési szándék.

Azt suttojga a fülünkbe, hogy kerüljük a rendőrök pillantását, hogy ne hóbörögjünk az autópályán, hogy ne üljünk le az üres autóbuszon, hogy tegyük szabaddá az utat mások előtt, hogy ha fontos ügyeket intézünk telefonon, változtassuk el az akcentusunkat, hogy tűnjünk el a folyosókról, ahonnan már rég eltűntünk bocsánatkérések és hallgatások közepette, hátrahagyva önmagunk nyomaként a csúszós padlót, hogy felejtjük el a Haj Történetét, noha nincs zaj idekint – *semmilyen zaj*.

Ez a felsőbbrendű köti össze az én békés sétatámat Elizabeth sétatájjal, nem illik rá egyetlen ismert definíció sem, viszont tovább él, még akkor is, ha semmi sem ordít. Ott élt mélyen Castro nagyapámban, aki kikelt a buszokon nagy számban utazó négerek ellen. Ott élt mélyen minden fehér és fekete fodrász első reakciójában a hajamra. Nem a definíálás ürügye, hanem egy büntetlen mesélő. Tisztán hallok. Ő a kiugró szó a kávéházi beszélgetésekben, ami rettegéssel tölt el, mert olyan mintha rólam beszélne. „Ki kellett dobnom a fekete szoknyámat: tönkrement a mosásban”; „nézd milyen fekete füstöt erget az a motor”.

mondják a nénik, az egymásnak ütődő csészealjak, csészék, villák, kések és pénzérmék zajában. Hátranézek, hogy meg tudjam miről van szó; a párbeszéd folytatódik; látom, hogy semmi köze hozzám. A dühös lányok a képen az az ideges félelem (amit szégyellek), ha a vonaton egy fekete felveszi a telefont és hangosan beszél. „Csst: beszélj halkán”, mondják neki, mondják nekem, mondom magamnak, „vigyázni kell az emberekkel”. A tükörhöz szegez két arany karperec, amikor öltözködöm, és elhitetik velem, hogy egy bizonyos etnikumba tartozom, ezért közönséges vagyok, és végül sosem veszem fel őket. Önzetlenül fel vagyok készülve arra, hogy inzultálni fognak mindig, amikor kilépek az utcára, pedig az utcán csak a kutyák ugatnak az esőben. Így készülök fel minden nap arra, ami általában nem több mint egy felhőtömeg, a fajok történetének silány kigúnyolása, és feleslegesnek bizonyítja legelemibb félelmeimet. A dühös lányok az oka annak a csendes diszkréciónak, ami ezt a „nagyon hagyományos” lányt jellemzi, akivé váltam. A szavaik a természetem lett: a kiegyenesített haj.

Urbán Bálint fordítása

RICHARD SCHUBERTH

ZSOLNAY VERLAG, AUSTRIA

Biggy, a schoolgirl, stands before the door of Ernst Katz, a philosopher of 70. They had met on the train: Katz, the quirky old last Mohican of Critical Theory, was struck by the young girl's sharp tongue. Now he takes Biggy in, and initiates her into his plan to impede the Holocaust novel of a young writer, about an extraordinary woman bound to Katz by a secret. But their clever exploits seem destined to failure. Richard Schubert's debut is a modern picaresque, and a fast-moving ballad of two very different contemporaries, outsiders both.

Richard Schubert (1968) is an Austrian author, writes essays, satire, drama, screenplays, songs, and scholarly works. In addition, he is a cartoonist, was director of the Balkan Fever music festival, and works as a DJ and actor. *Chronicle of a Happy Conspiracy* is his first novel.

A hetven éves filozófus, Ernst Katz ajtaja előtt megjelenik Biggy, az iskoláslány. Egy vonatútról ismerik egymást: Katz, a kritikai elmélet utolsó, kissé hőbortos mohikánja az éles nyelve miatt figyel fel a lányra. Befogadja magához, és beavatja a tervébe: meg akarja akadályozni egy fiatal író „holokausztregényét”, amely egy kivételes nőről készülne, akivel Katzot egy titok köti össze. Richard Schubert első regénye modern kóperegény és két, egyaránt kivülálló, különböző ember sodró lendületű balladája.

Richard Schubert (1968) osztrák író, esszéket, szatírákat, színdarabokat, forgatókönyveket, dalokat és tudományos szövegeket ír. Rajzokat, karikatúrákat is készít, színészként és DJ-ként is dolgozik. Az *Egy vidám összeesküvés krónikája* az első regénye.

CHRONIK EINER FRÖHLICHEN VERSCHWÖRUNG

Das Öffnen der Wohnungstür weckte sie. Die Brunners waren zurückgekehrt. Biggy schnellte hoch, blickte auf ihr Handydisplay, es zeigte 22.43 Uhr.. Verdammte Scheiße, entfuhr ihrem Mund. Eine Weile saß sie starr auf dem Bett und überlegte, ob sie im Zimmer ausharren sollte, da es die beiden bestimmt nicht betreten würden. Biggy lauschte. Die Brunners waren alkoholisiert, davon kündeten lautes Auftreten, unsicherer Gang, festes Zuschlagen von Kastentüren und kurze bellende Gespräche. Dann wurde es still. Biggy schlich auf Zehenspitzen zur Tür. Plötzlich drang Musik an ihr Ohr, alter Soul, Barry White, Marvin Gaye; Musik, wie sie Dr. Hibbert aus den Simpsons auflegen würde, um intime Stimmung anzufachen.

Wie sehr wünschte Biggy sich, dass die beiden im Schlafzimmer verschwänden und ihre Ehe aneinander vollzögen damit sie unbemerkt verschwinden konnte.

Als sie die Tür einen Spaltbreit öffnete, bot sich ihr ein seltsamer Anblick. Auf der weißen Kunstledercouch mit den soliden Chrombeinen saß Herr Brunner, er hielt einen Cognacschwenker in der Rechten, seine Frau stand einige Meter vor ihm in beigem Satinkleid und umschloss mit ihrer linken Hand ebenfalls den Kelch eines Glases. Mit dem Rücken stand sie zur Tür des Kinderzimmers, und beide starteten sie unbeweglich und still aus dem großen Panoramafenster auf die Lichter: des spätabendlichen Karmelitermarktes. Ein unwirkliches Bild ergab dieser ewig lange Schnappschuss der versonnenen Leere und erinnerte Biggy an die Ölbilder dieses amerikanischen Malers, dessen Ausstellung sie mit Ernst besucht hatte. Der Name war ihr entfallen, aber ein lustiger Name war es. Das wusste sie. Jetzt hab ich's. Hopper.

Die Brunners waren zu Posen gefroren, dieses Stillleben galt es zu nutzen. Biggy schlich hinter ihnen in Richtung Vorzimmer, war schon fast bei der Tür, als sie mit dem linken Fuß gegen den Übertopf eines Gummibaumes stieß und diesen mit einem leisen, aber doch hörbaren Geräusch verschob.

Die beiden drehten sich um, wirkten aber keineswegs erschrocken. Bloß einen Ausdruck müder Verwunderung erkannte sie in ihren Mienen. Nun war es Biggy, die erstarrte. Frau Brunner blickte streng, ihr Mann amüsiert, mit hochgezogenen Augenbrauen. Für ihr Alter, um die Mitte vierzig, sahen sie ganz gut aus.

»Wer sind Sie?«, fragte Frau Brunner.

»Ich bin nur eine Einbrecherin.«

Die Brunners blickten einander an, darin fixierten sie Biggy und schließlich wieder einander; doch in diesen Blick mischte sich etwas Verschworenes, etwas, das Biggy gar nicht gefiel.

»Sie brauchen nicht befürchten«, sagte Herr Brunner, »dass wir die Polizei rufen. Gehen Sie oder bleiben Sie da und trinken Sie mit uns ein Gläschen. Man hat ja nicht alle Tage eine Einbrecherin in der Wohnung. Nicht wahr, Brigitte?«

»Nein«, pflichtete Brigitte bei, »und noch dazu eine so sympathisch aussehende. Cognac? Wein?«.

»Ach, wir könnten doch den Sekt vom Lasky öffnen.«

»Hab ich einzukühlen vergessen.«

»Schade.«

»Machen Sie sich keinen Stress. Ich würde jetzt gerne gehen.«

Frau Brunner blickte Biggy mit halb geöffneten Eidechsenaugen an.

»Bitte bleiben Sie noch. Wir habensicher Spaß miteinander.«

»Güte, dräng die junge Dame nicht. Wenn Sie nachhause gehen will ... dann... Ich kann schon verstehen, dass wir nicht die lustigste Gesellschaft sind.«

»Okay, dann schönen Abend«, sagte Biggy verschämt.

»Moment mal, junge Dame. Sie sagten, Sie sind Einbrecherin. Haben Sie gar nichts mitgehen lassen?«

»Dazu kam-ich nicht.«

Herr Brunner suchte wieder den Blick seiner Frau. Diese nickte.

»Sie können, wenn Sie wollen, die Maria Lassnig neben der Kommode haben. Die ist bestimmt 10 000 Euro wert.«

»Danke; das ist sehr nett von Ihnen, aber ich geh jetzt lieber.«

Biggy lief aus der Wohnung, ließ die Tür hinter sich ins Schloss fallen und überlegte im Stiegenhaus, dass es für eine Einbrecherin doch eine ziemliche Schande sei, eine Wohnung unversehrt zurückzulassen. Mit neuem Selbstbewusstsein kehrte sie zurück an die Wohnungstür und wollte bereits läuten, als sie den Schlüssel im Schloss stecken sah. Die Brunners hatten ihn abziehen vergessen. Sie öffnete die Tür, schlich ein weiteres Mal rein und fand dasselbe Bild vor, als sie das Kinderzimmer verlassen hatte: zwei Wachsfiguren, die aus dem Fenster sahen. Bloß dass der Mann diesmal, wie seine Frau, stand. Biggy räusperte sich. Lethargisch drehten sich die beiden nach ihr um und lächelten.

»Ich hab es mir doch anders überlegt. Steht Ihr Angebot mit dem Bild noch?«

»Selbstverständlich«, sagte Fabian Brunner, »aber bleib doch bitte ein bisschen.«

Biggy hängte das Bild ab, während sie sagte: »Tut mir leid, aber ich hab keine Lust dazu.«

»Das kann ich freilich verstehen«, sagte Herr Brunner, während sie seine Frau sehnsuchtsvoll anstarrte. Mit einem unerwarteten Satz sprang er zu Biggy, sodass diese die Maria Lassnig wie einen Schild schützend in Stellung brachte.

»Warte, Mädchen. Du wirst das Bild bestimmt zu einem Hehler bringen, der wird dich vielleicht übers Ohr hauen. Wir werden den Diebstahl melden müssen. Wegen der Versicherung. Das ist umständlich für uns und riskant für dich. Was hältst du davon, wenn ich dir einen Scheck in Höhe von 10 000 Euro ausstelle und du das Bild hier lässt?«

Biggy stimmte zu, Herr Brunner zückte eine große Brieftasche und holte ein Scheckheft hervor. Da mischte sich Frau Brunner ein.

»Fabian, du Knauserer. 10 000. Das ist ja geschenkt. Das Bild ist sicher 15 000 wert, wenn nicht mehr.«

»Du hast recht, Schatz. Schreiben wir halt 15 000 drauf.«

Als Herr Brunner Biggy den Scheck überreichte, kitzelte er mit seinem Zeigefinger ihre Handfläche und formte seine Lippen zu einem Kuss, dann versuchte er mit einer Mischung aus clownhaftem Mienenspiel und frivolen Gesten Biggy zum Bleiben zu überzeugen. Er deutete mit seinem Kopf auf seine Frau und ließ ein katzenhaftes Schnurren vernehmen. Biggy musste lachen. Er wollte also andeuten, seine Frau sei hungriger als er, er würde als Gentleman bloß assistieren. Bitte, bitte, flehte er Biggy in kindlichem Tonfall an.

Als sie den Scheck entgegengenommen hatte, fragte sie: »Darf ich das Bild trotzdem mitnehmen?«

»Was meinst du?«, fragte die Brunnerin unschlüssig.

Ihr Mann deutete ihr mit einer herrischen Geste, still zusein. Dann richtete er seinen Blick wieder auf Biggy.

»Tut mir leid. Aber das geht nicht. Wie heißt du eigentlich?«

»Klara.«

Er legte seine Handfläche auf ihre Wange. Sie ließ es sich gefallen.

»Bonne chance, Klara. Ich und Brigitte werden dich nie vergessen.«

Biggy lächelte und verließ die Wohnung.

CHRONICLE OF A HAPPY CONSPIRACY

She was awakened by the sound of the apartment door opening. The Brunners were back. Biggy popped up and looked at her phone's display. It was 10:40 in the evening. A *goddammit* escaped her lips. For a minute she sat still on the bed, deciding whether to hole up in the room, where the couple certainly would not be entering. Biggy cocked an ear. The Brunners had had a few to drink, you could tell by their boisterous manner, their wavering steps, cabinet doors slamming, and short, barking exchanges. Then, silence. Biggy tiptoed over to the door. Out of nowhere, music: classic soul, Barry White, Marvin Gaye. The kind of stuff Dr. Hibbert in the Simpsons would put on for mood music.

How Biggy wished both of them would just disappear into the bedroom and reconsummate their marriage so she could slip out unnoticed.

Opening the door a crack, she got sight of something odd: Brunner was sitting on the white naugahyde couch with its massive chrome legs, holding a brandy snifter in his right hand. His wife was standing a few yards in front of him in a beige satin gown. She too had her left hand wrapped around the bowl of a glass, her back against the door of the children's room. Both stared, motionless and still, out the large panorama window at the late-evening lights of the Carmelite Market. The distracted barrenness of this never-ending snapshot reminded Biggy of the oil paintings of that American painter whose show she had gone to see with Ernst. She'd forgotten his name, except that it was funny. That much she knew. *Oh, right: Hopper.*

The Brunners were frozen in place, a still life just asking to be exploited. Biggy slunk over behind them towards the foyer and was just about at the door when her left foot hit the cachepot of a little rubber plant, making a soft yet still audible sound.

The two of them turned around but didn't seem startled in the least. All she saw on their faces was a look of weary surprise. Now Biggy was the one frozen in place. Frau Brunner gave her a strict look, her husband an amused one, his eyebrows raised. They looked very good for being in their mid-forties.

"Who are you?" Frau Brunner asked.

"Just a burglar."

The Brunners looked at each other, then focused on Biggy for a moment, then back to themselves, but they had a conspiratorial look to them that Biggy didn't like one bit.

"No need to fear that we'll call the police," Herr Brunner said. "Either go, or stay with us and have a glass. You don't get burglars every day! Isn't that right, Brigitte?" "No," she agreed. "And especially not such a nice-looking one! Cognac? Wine?"

"Oh wait – we can open Lasky's Champagne!"

"I forgot to chill it."

"Too bad."

"Oh please don't go to any trouble. I'd really rather be going now."

Frau Brunner looked at Biggy with half-open reptilian eyes.

"Oh please stay. I'm sure we'll have fun together."

Gitte, don't pressure the girl. If she wants to go home...well then...I can understand that we're not exactly the most entertaining company.

"Alright then. Well, good night" said Biggy shyly.

"Just a moment, young lady. You said you were a burglar. Is anything walking out with you?"

"I didn't get that far."

Herr Brunner looked at his wife, who nodded.

"If you want, you can take the Maria Lassnig next to the dresser. It's certainly worth 10,000 euros at least."

"Thank you, that's very kind, but I really should be off now."

Biggy dashed out of the apartment, leaving the door to click shut behind her, and contemplated, on her way down the stairs, what a disgrace it is for a burglar to leave an apartment completely untouched. With renewed confidence, she returned to the door, and was just about to ring when she saw the key in the lock. The Brunners had forgotten to remove it. She opened it, slipped inside again, and was met with the same image that had greeted her upon leaving the children's room: two wax figures staring out the window. The only difference was that this time the man was standing as well as his wife. Biggy cleared her throat. Lethargically the two turned around towards her and smiled.

"I've been thinking. Is your offer of the picture still good?"

"Of course," said Fabian Brunner, "but please stay a while longer."

As Biggy took down the picture, she said "Sorry, but I don't feel like it."

"I can easily understand that," Herr Brunner said, as his wife stared at her longingly. He suddenly moved over toward Biggy, who raised the Maria Lassnig up like a defensive shield.

"Now wait, young lady. I'm sure you'll be taking that picture to a fence who will just try to pull a fast one on you. We'll have to report the theft, for the insurance. It's work for us and risky for you. What if I just write you a check for 10,000 euros and you leave the picture here?"

Biggy consented. Herr Brunner pulled out a large briefcase and removed a checkbook. Now Frau Brunner stepped in.

"Oh Fabian, you cheapskate! That picture must be worth 15,000 if not more."

"You're right, sweetheart. Let's make it 15,000."

As Herr Brunner was handing Biggy the check, he tickled the palm of her hand with his index finger and formed his lips into a kiss. Then he tried, with a mixture of clownish pantomime and silly gesticulations, to convince Biggy to stay. He nodded towards his wife and gave out a catlike purr. Biggy had to laugh. He was indicating that his wife was the

hungry one, that he, a gentleman, would merely be an observer. *Oh please, please!*, he pleaded, with a childlike lilt to his voice.

After she had taken the check, she asked, "Can I still take that picture?"

"What do you mean?" asked the Brunner woman hesitantly.

Her husband motioned imperiously for her to stay quiet, then turned his eyes back to Biggy.

"Sorry, but that won't work. What's your name, anyway?"

"Klara."

He laid his hand on her cheek. She let it stay there.

"Good luck, Klara. Brigitte and I will never forget you."

Klara smiled and left the apartment.

Translated from the German by Jim Tucker

■ EGY VIDÁM ÖSSZEESKÜVÉS KRÓNIKÁJA

A lakásajtó nyitódására ébredt fel. Hazajöttek Brunnerék. Biggy felült, a mobiljára nézett, 22.43-at mutatott. A francba, szaladt ki a száján. Egy darabig ült az ágyon, és azon gondolkodott, maradjon-e a szobában, mivel oda úgyse jönnek be. Hallgatózott. Brunnerék ittások voltak, erről árulkodott a hangoskodás, a bizonytalan járás, a szekrényajtók csapódása és a rövid, ugató párbeszéd. Aztán csend lett. Biggy lábujjhegyen az ajtóhoz lopózott. Hirtelen zene töltötte meg a fülét, régi soul, Barry White, Marvin Gaye; az a fajta zene, amelyet *A Simpson családban* dr. Hibbert szokott feltenni, hogy intim hangulatot teremtsen.

Mennyire szerette volna Biggy, ha ezek ketten eltűntek volna a hálószobában, és hódoltak volna a házaseset örömeinek, hogy ő észrevétlenül távozhasson.

Amikor résnyre nyitotta az ajtót, különös látvány tárult elé. Brunner úr az erős króm-lábakon álló, fehér műbőrkanapén ült, és egy konyakospoharat tartott a jobbujjában, a felesége néhány méter távolságra állt előtte a bézs szaténruháiban, és bal kezében szintén egy konyakospoharat szorongatott. Háttal állt a gyerekzsoba ajtajának, és mindketten mozdulatlanul és némán néztek a nagy panorámaablakon át a Karmelitenmarkt késő esti fényeit. Valószínűleg képet eredményezett ez az örökké tartó pillanatfelvétel a merengő ürességről, és Biggyt annak az amerikai festőnek a képeire emlékeztette, akinek Ernsttel együtt néztek meg a kiállítását. A neve nem jutott eszébe, de mulatságos név volt. Azt tudta. Megvan. Hopper.

Brunnerék pózzá fagytak, ezt a csendéletet ki kellett használni. Biggy az előszoba irányába lopózott mögöttük, és már majdnem az ajtónál volt, amikor a bal lábával belerügött egy cserepes gumifába, és halk, de hallható zörejrel odébb lökte.

Azok ketten megfordultak, de egyáltalán nem tűntek ijedtnek. Biggy csak fáradt csodálkozást fedezett fel az arcukon. Brunnerné szigorúan nézett, férje kíváncsian, felvont szemöldökkel. Korukhoz képest – a negyvenes éveik közepén járhattak – egész jól néztek ki.

– Ki maga? – kérdezte Brunnerné.

– Én csak egy betörő vagyok.

Brunnerék egymásra néztek, aztán Biggyt vették szemügyre, végül megint egymásra néztek, de most már úgy, mint az összeesküvők, ami Biggynek egyáltalán nem tetszett.

– Nem kell aggódnia – mondta Brunner úr –, hogy hívjuk a rendőrséget. Menjen el, vagy maradjon, és igyon velünk egy pohárrkával. Elvégre nem minden nap talál az ember egy betörőt a lakásában. Nem igaz, Brigitte?

– Nem – helyeselt Brigitte –, ráadásul egy ilyen szimpatikus kinézetűt. Konyak? Bor?

– Felbonthatnánk a Lasky pezsgőjét.

– Elfelejtettem behűteni.

– Kár.

– Ezen ne stresszeljenek. Én most inkább mennék.

Brunnerné félig nyitott gyöksemekkel nézett Biggyre.

– Kérem, maradjon még. Biztosan jól szórakoznánk egymással.

– Gitte, ne unszold az ifjú hölgyet. Ha egyszer haza akar menni... akkor... Megértem, hogy számára nem mi vagyunk a legvidámabb társaság.

– Oké, akkor szép estét még – mondta Biggy szégyenkezve.

– Egy pillanat, ifjú hölgy. Azt mondta, hogy betörő. Nem vitt magával semmit?

– Addig nem jutottam el.

Brunner úr megint a felesége pillantását kereste. Az bólintott.

– Elvihetné, ha gondolja, a Maria Lassnigot ott a komód mellett. Tízezer eurót biztosan megér.

– Köszönöm, nagyon kedvesek, de most inkább megyek.

Biggy kiszaladt a lakásból, becsapta maga után az ajtót, és a lépcsőházban azon gondolkodott, hogy milyen szégyen egy betörő számára, érintetlenül otthagyni egy lakást. Új öntudattal visszament a lakásajtóhoz, és már csengetni akart, amikor látta, hogy a kulcs a zárban van. Brunnerék kint felejtették. Kinyitotta az ajtót, és újra belopózott, és ugyanazt a képet látta maga előtt, mint amikor kijött a gyerekszobából: két viaszfigura, aki néz kifelé az ablakon. Csak most a férfi is állt, akárcsak a felesége. Biggy megköszörülte a torkát. Letargikusan feléje fordultak, és mosolyogtak.

– Meggondoltam magam. Áll még az ajánlat azzal a képpel?

– Persze – mondta Fabian Brunner –, de maradj még egy kicsit.

Biggy leakasztotta a képet, miközben azt mondta: – Sajnálom, de nincs kedvem hozzá.

– Ezt meg tudom érteni – mondta Brunner úr, miközben vágyakozva nézett a feleségére. Váratlanul odaugrott Biggyhez, aki védekezésül maga elé emelte a Maria Lassnigot.

– Várj csak, kislány. Bizonyára egy orgazdához viszed a képet, az meg jól átver téged. Nekünk jelentenünk kell a lopást. A biztosítás miatt. Ez nekünk körülményes, neked kockázatos. Mít szólnál ahhoz, ha kiállítanék neked egy csekket tízezer euróról, és itt hagynád a képet?

Biggy egyetértett, Brunner úr elővett egy nagy pénztárcát, és abból egy csekkfüzetet. Ekkor közbeszólt Brunnerné.

– Fabian, te zsugori. Tízezer. Az semmi. Ez a kép biztosan megér tizenötezeret, ha nem többet.

– Igazad van, drágám. Írjunk tizenötöt.

Amikor Brunner úr átadta a csekket Biggynek, a mutatóujjával megcsiklandozta a lány tenyerét, és az ajkait csókra formálta, aztán clownszerű arcjátékkal és frivol gesztusokkal megpróbálta Biggyt maradásra bírni. A fejével a felesége felé intett, és macskaszerű dorombolást hallatott. Tehát azt akarta Biggy értésére adni, hogy a felesége éhesebb, mint ő, ő mint gentleman csak asszisztálna. Légyszi, légyszi, könyörgött gyerekes hangon.

Amikor Biggy elvette a csekket, megkérdezte: – Nem vihetném el mégis a képet?

– Ezt hogy érted? – kérdezte Brunnerne tanácstalanul.

Férje parancsoló gesztussal jelezte neki, maradjon csendben. Aztán megint Biggyre nézett.

– Sajnálom. Az ügy nem megy. Tulajdonképpen hogy hívnak?

– Klara.

A férfi a tenyerébe vette a lány arcát. Biggy hagyta.

– Bonne chance, Klara. Én és Brigitte nem fogunk soha elfelejteni.

Biggy mosolygott, és elhagyta a lakást.

Szija Ferenc fordítása

NATAŠA SKAZLIĆ

In front of us gradually grows a novel about destiny in time, a novel about limits of the imagination, desires, passion, a novel about inhibitions and restraints, about the world of childhood and the world of adults, but upmost about the mysterious time and space between life and death where the lines of the existential current are not completely clear nor continuous

Nataša Skazlić was born in Pula, she completed gymnasium in Zadar, studied Slavic studies at Faculty of Philosophy. She publishes prose, poetry and essays in periodicals. She lives in Zagreb and is a mum to Tihin Her collection of short stories *Oni – humani bestijarij*, was published in 2008 and in 2015 her first novel *Cherries*.

Folyamatosan bomlik ki a szemünk előtt ez a regény, mely a sorsról szól az időben, regény a képzelet, kívánságok, vágyak, sóvárgások határaitól, regény a fékekről és gátaokról, a gyermekkor világáról és a felnőttek világáról, de legfőképp az élet és halál közti titokzatos téri-dőről. Az idő és tér, melyben a regény cselekménye zajlik, a 20. század 60-as, 70-es éveinek Isztriája, és Isztria belső vidékének arkádiai idillje, mely bővelkedik természetfeletti lényekről szóló legendákban és történetekben.

Nataša Skazlić Pulában született, a gimnáziumot Zadarban végezte, a Zágrábi Egyetem Bölcsészettudományi Karán jugoszlavisztikát hallgatott. Elbeszélései, versei és esszéi különböző folyóiratokban jelentek meg. Zágrábban él a kisfiával. 2008-ban jelent meg egy novelláskötete *Oni – humani bestijarij* címmel, 2015-ben pedig a *Cseresznyék* című első regénye.

Kada umreš, odmah ti postane jasno da i raja i pakla ima točno onoliko koliko si ih sa sobom ponio.

Umiranje ima nešto od ugodaja crno-bijelog nijemog filma, kut gledanja se mijenja, stvari iznenada postaju zamagljene kao da je put koji prelaziš ukopan u isparenja široke rijeke u svitanjima zime na izmaku, sve omeksava, postaje oblo i ima poriv grliti te, okretati, uvući te u trbuh spirale koja ne postoji. Iznenadi te zamjena mjesta, pod u uglu sobe postaje pozornica, a mjesto s kojega promatraš negdje je gore, između stropa i ruba prozora. I sada mogu osjetiti sebe dok gledam malenu predstavu bez prave svijesti o tome tiče li me se sve to skupa još uvijek i onaj rast znatizelje kamo me ta sloboda još može odvesti. Stoga naglo odlazim. U korti prhnem od sivih grmova ružmarina i podivljale šparožine sinjore Paule pod kojom kroz rahlu zemlju baš probijaju nove mladice, naša kornjača podize glavu kao da me vidjela, na tiramoli vise velike mudante šjor Bepa. Zatim u vrt omeden visokim kamenim zidom i pogled na gredice s jagodama u sitnom cvatu i one s netom izniklim radicem, na grmove armulina koji se miješaju u svježem akvarelu mjestimice otežanom mrljama razmazane tempere od boje vanilije do tamnozelenene. S druge strane zgrade baš pristize plavo-bijeli milicijski fičo. Mali Mauro s vrha ulice gura plastični kamion dvorištem iza sive, mjestimično prohrdale, ograde od kovanog željeza s milijun zavijutaka. Tamič sa zelenom ceradom i žarkocrvenim konopom koji je vezuje za klimavu karoseriju, ljulja se kao prastara nona dok ide cestom od mini pivovare prema centru. U vrtu šinjore Paškvetebuja život: gusjenice, kukuljice, leptiri, ptice, kasno procvjetale vočke, badem u mladom lišću. Sunem gore pa se vratim, ali ne preblizu. Moj rodni grad gubi oštrinu i znane toponime, pretvara se u grudasti arhipelag umočen u hrapavo more. Stojim tu kao nagnuta nad terarijem za sićušne, golim okom nevidljive životinje sve dok ne zanoči, dok ga ulične svjetiljke ne počnu otimati kao krugove od tijesta pod tankim rubom čaše. Utisnuta u krhotinu trokuta Istre, Pula je dio velikog razvedenog svijeta.

Moj je let praćen povremenim udarcima zraka koji s te udaljenosti, zajedno s hukom, čine nešto poput glazbe: muklo, oteto romantično, odrezano od patetike, jasno, istinito, nesumnjivo stvarno, izvjesno, osmišljeno da sprječiči strah. Prolazim kroz prorijedenu tamnu zelatinu, uokolo prskaju deseci malenih bijelih plodova zvjezdastog anisa poput zračnih planktona, miriše na srce lubenice, na koži je svježje, glatko i nježno poput punomasna mlijeka.

Znala sam tko sam i na što se sve nadovezalo ovo umiranje i kako je to cjelina, čin neodvojiv od prve izgovorene riječi, koraka, rođenja, vrtičke, škole, straha od mraka, vodenih kozica, zaušnjaka, samoživja kolopleta porazbacanih tvorbi, no ovo se ipak malo više ticalo nekoga i nečega drugog, nejasnog, teškog, neprirodnog, sramotnog, mučnog, preko zida. Kao da je san upravo završio, a započinjala je stvarnost.

Dok umireš, plašiš se svega osim smrti, a govoreći o tome ne otkrivam tajnu, jer svaka je smrt, baš kao i življenje, osobna i sasvim različita od bilo koje druge. Na isti se način rađamo, ali umiremo drugačije i ovo je samo moja smrt.

Znala sam i da je tijelo ostalo drugdje, vidjela sam, znala sam da je sva briga i pažnja kojom su s njime postupali proizašla iz straha, tjeskobe i nade da je tako moguće nešto

popraviti, a nema se što popravljati, stvari su uvijek onakve kakve trebaju biti, filigranski precizne, uglavljene između uzroka i posljedice, jasne i logične čak i kada se čine sasvim uvrnutima. Tata mi je namještao ruke i pokušavao uspraviti glavu, pomicao kosu s lica, krenuo mi plesti pletenicu pa odustao i opet je ravnao češljajući je prstima, mrsio je i iznova raspjetljavao. Sinjora Maria je pronašla gazu pored pegle u kuhinji, namočila je pljuvačkom, otirala mi krv s nausnice i pokušavala obrisati crvene točkice s kombinea praveći pritom ružne žute mrlje. Milicajci su rekli da me nisu trebali dirati, ali bez nekog prijekora, bilo im je lakše okrenuti glavu i baviti se zapisivanjem u blokic, Lipa Mill na kvadratiće. Jedan je drugom gledao preko ramena, kao da prvi put vidi slova na papiru... i govorili su: *tijelo, tijelo niste smjeli dirati*. Postala sam tijelo. Svi se uvijek bave tijelima, kinje ih i njeguju, lašte i lažu o njima, živote potroše na tijela, a onda ih ona jedina istinski iznevjere i umru. Sve drugo ostane, pa ni tijelo više nije ono što smo mislili da jest.

Umire se za suncanih dana, uz povike onih koji istovaruju smeđe i zelene boce u raznobojnim plastičnim gajbama, za povratka uljanikovaca s posla, bez guste kiše i tužnih tonova. Život ni najmanje ne biva ganut smrću, on ide, kotrlja se ili juri na tisuću razina, bezosjećajno i bezbrižno. Život nema vremena snebivati se. Ulicom prolaze automobili, stasaica Evelina koja se u posljednjoj godini strašno udebljala i opristavila vraća se iz škole s produžne nastave pognute glave šutirajući šišarku, na asfaltu su kredom nacrtane skolice, a pred ulazom u našu kuću veliko je probodeno srce i u njemu grbavim slovima piše: *Bruno plus Nataša*. Život živi, a smrt dođe i na mjesta gdje se prethodne noći nije glasao čuk, ma što teta Vukosava mislila o tome. Smrt se ne kreće vijugavim putovima, ne predomišlja se, ne vrebada bi odustala, ona vidi i zna, u trenu je tu. To je istina, sve drugo je slika i utjeha za one koji možda slute ili se samo plaše da su uskoro na redu.

U smrti odrastaš i zriješ, pripremaš se za drugu smrt na koju jednako nećeš biti spreman. Sjećanja raspucavaju nešto što bismo prije zvali kožom, brazdaju, siju sumnjicavost i pitanja na koja moraš pronaći odgovore, a da prije i nisi znao da postoje. U smrti stariš, ali kao kakav nepokretan bolesnik lišen si spretnosti ophodjenja sa živima i baratanja stvarima. U smrti konačno saznaš što znači biti mrtav.

CHERRIES

When you die, it becomes clear immediately that heaven and hell exist to the extent that you carry them with you.

Dying is somewhat like the atmosphere of a black and white, silent film, as your perspective changes, and things suddenly become vague, as though the road you are travelling passes through the morning mist of a wide river, as winter draws to an end, with everything becoming softer, rounded, and wanting to embrace you, distract you, and draw you in to the belly of a non-existent spiral. You are surprised by the way places change, as the floor in the corner of the room becomes a stage, and the place from which you are observing things is somewhere up there, between the ceiling and the edge of the window. And now, I can feel myself looking at the little performance, with no real consciousness of whether it has anything to do with me, or whether it is all still part of my growing curiosity about where this

freedom might lead me. So I leave quickly. In the yard, I flutter to Miss Paula's grey rosemary bushes and wild asparagus, beneath which new shoots are emerging through the loose soil, and our tortoise raises its head as though it sees me. On the washing line hang Mr. Bepo's huge underpants. Then, in the garden bordered by high stone walls, there is a view of the strawberry patch, with its tiny blossoms, and the rows of newly sprouting dandelion leaves, the hawthorn bushes mingling in a fresh watercolour painting, in places with stubborn smudges of paint applied in shades from vanilla to dark green. On the other side of the building, a blue and white police Fiat 500 is just arriving. Little Mauro, from the end of the street, is pushing a plastic truck through the yard, behind the grey, rather rusty, wrought iron railing with its million curls. A van with a green tarpaulin and bright red rope tying it to the wobbly body, rocking like an ancient granny walking along the road from the mini brewery to the centre. In Mr. Paškvet's garden, there is plenty of life: caterpillars, beetles, butterflies, birds, late flowering fruits, and young almond leaves. I dash upwards, then return, but not too close. My hometown loses its focus and well known toponyms, and turns into a lumpy archipelago soaked in a harsh sea. I stand here, as though bent over a terrarium filled with tiny animals, imperceptible to the naked eye, until night falls, until the street lamps begin to take shape, like circles of dough beneath the thin edge of a glass. Stamped in the crack of the Istrian triangle, Pula is part of this great, articulated world.

My flight is accompanied by occasional gusts of air, which from this distance, as they blow, sound something like music: dampened, deprived of romance, distinguished from the pathetic, clear, true, undeniably real, certain, designed to prevent fear. I pass through the dispersed, dark gelatine; all around dozens of small white star-anise fruits sparkle like aerial plankton, smelling like watermelon hearts, and fresh, smooth and gentle on the *skin*, like full cream milk.

I knew who I was, and everything this dying entailed, and how it was part of a whole, an act inseparable from my first words, steps, birth, kindergarten, school, fear of the dark, chick-enpox, mumps, the egotistic muddle of scattered formations, yet it still seemed to have more to do with someone and something else, something unclear, difficult, unnatural, shameful, tortuous, beyond the wall. As though a dream had just finished and reality had begun.

When you are dying, you are afraid of everything except death, and in saying this, I am telling no great secret, for every death, like every life, is personal and quite different from all others. We are born in the same way, but we die differently, and this is just my death.

I knew my body had stayed somewhere else, I saw and knew that all the care and attention bestowed upon it arose from fear, anxiety, and the hope that it could somehow be fixed, but there was nothing to fix, things always happen as they should, with filigree precision, caught between cause and effect, clear and logical even when they seem twisted. My father positioned my hands and tried to straighten my head, brushed the hair from my face, started to make me a plait, but gave up, and straightened my hair again, combing it with his fingers, tangling and untangling it. Miss Maria found some gauze by the iron in the kitchen, and moistened it with her spittle, wiping the blood from my lips and trying to remove the red spots from my slip, making pinkish-yellow smudges in the process. The police said I should not be moved, but they were not rough, as it was easier for them to look the other way and scribble in their notebooks. Lipa Mill¹ to the nth degree. One of

1 A stationery producer.

them looked over another's shoulder, as though he was seeing letters on the page for the first time... and they said, *the body, you should not have touched the body*. I had become a body. Everyone always deals with bodies, slaving over them, tending them, burnishing them and lying about them, spending their lives on bodies, yet then these bodies truly betray them and die. All else remains, and even the body is no longer what they thought it was.

People die on sunny days, with the cries of those who unload brown and green bottles into differently coloured plastic crates, as the Uljanik workers return from work, with no downpours or sad tones. Life is not moved by death in the least, it goes on, rolls or hurries forward at a thousand levels, unfeeling and uncaring. Life has no time to be shocked. Cars drive down the street, Evelina from the sixth grade, who has got really fat and spotty in the last year, returns from extra lessons at school with her head down, kicking a pinecone; someone has drawn hopscotch in chalk on the asphalt, and in front of the entrance to our house, a huge, pierced heart, with crooked letters, saying *Bruno and Natasha*. Life lives, and death comes even in places where last night no owl's voice was heard, whatever Aunt Vukosava thought. Death does not choose winding paths, does not think twice, does not lurk about and then give up; it sees and knows, and is here in a trice. This is the truth, and everything else is a picture or consolation for those who have an inkling, or are merely afraid that their turn might come soon.

In death you grow up and mature, and prepare for another death for which you will be equally unprepared. Memories rend something we would previously have called skin, make clefts, sow doubt and questions to which you must find answers, but which you did not know existed before. In death you grow old, but like a bed-ridden patient, you are deprived of the agility to communicate with the living and manipulate things. In death, you finally discover what it means to be dead.

Translated by Janet Berković and Tatjana Kellett

C SERESZNYÉK

Amikor meghalsz, azonnal világossá válik számodra, hogy mennyből és pokolból is pontosan annyi van, amennyit magaddal vittél.

A haldoklásban van valami a fekete-fehér némafilmek hangulatából, a látószög változik, a dolgok hirtelen elmosódottá válnak, mintha az út, melyen haladsz, a széles folyó felett tél végi hajnalokon hömpölygő párába ágyazódna. Minden ellágyul, lekerekedik és késztetést érez, hogy öleljen, forgasson, és belehúzzon egy nem létező örvény közepébe. A helyváltotatás meglepetésként ér, a padló a szoba sarkában színpaddá válik, a hely pedig, ahonnan figyelemmel kíséred a történéseket, valahol fent található, a plafon és az ablakkeret között. Még most is érzem magam, míg a kis előadást szemlélem, anélkül, hogy valóban tudatában lennék, van-e még barmi közöm ehhez az egészhez, ahogy azt is érzem, hogyan nő bennem a kíváncsiság, hova is vezethet még engem e szabadság. Ezért hirtelen távozom. A kertben odaröppenek a zöldesszürke rozsmaringbokrokhoz és Paula asszony elvadult spárgabokraihoz, melyek tövében a laza talajból éppen most bújnak ki a fiatal hajtások, teknősünk megemeli fejét, mintha észrevett volna engem, a szárítókötélen pedig ott lóg Bepa úr nagy

alsógatyája. Majd a magas kőfallal körülvett kerthez libbenek, ahol egy pillantást vetek az apró virágokkal borított eperegásokra, valamint a földből éppen csak kibújó cikóriahajtásokra és a friss akvarellt idéző ringlóbokrokra, melyet helyenként vanília és sötétzöld közötti árnyalatokban játszó, elmázott temperafoltok tesznek nehezzé. Az épület túloldalán épp most érkezik egy kék-fehér rendőrségi 750-es Zastava. Az utca végén lakó kis Mauro egy műanyag kamionnal játszik a szürke, helyenként rozsdamarta, ciradás kovácsoltvas kerítéssel határolt udvaron. Egy zöld ponyvás TAM kisteherszállító, melyen a ponyvát élenkpiros hevederrel erősítették az ingatag karosszériához, öreg néniként dülöngélve halad az úton a mini sörfőzdétől a központ felé. Paškvetá asszony kertjében burjánzik az élet: hernyók, bábok, pillangók, madarak, későn kivirágzott gyümölcsfák, zsenge levelű mandula. Felszökkenek a magasba és visszaeszkedem, de nem túl közel. Szülővárosom és az ismert vidék elhomályosul, az érdes tengerbe merülő, göcsörtös szigetcsoporttá válik. Úgy állok itt, mintha egy apró, szabad szemmel nem látható állatot rejtő terrárium fölé hajolnék, míg le nem hull az éj, míg az utcai lámpák fényköre nem szaggatja meg azt, mint pohár vékony pereme a tészta. Isztria háromszög alakú szilánkjába ágyazva, Pula része a színes nagyvilágnak.

Szárnyalásomat időnként légáramlatok lökései kísérik, melyek harsogása ebből a távolságból olyanak tűnik, mintha zene szólna: tompán, elrabolva a romantikától, elvágva a pátosztól, világosan, igazul, egyértelműen, bizonyosan, abból a célból, hogy megakadályozza a félelmet. Ritkás sötét színű zselén haladok át, körben a csillagánizs apró fehér termése légi planktonként szóródik szét, dinnyeillatú, a *bőrön* frissítő, sima és finom érzetet nyújt, akár a teljes tej.

Tudtam, ki vagyok, és mik e haldoklás előzményei, hogy ez egy egység, az első kimondott szótól, megtett lépéstől, születéstől, óvodától, iskolától, sötétségtől való félelemtől, bárányhimlőtől, mumpsztól, szétszört képzetek önző forgatagától elválaszthatatlan aktus, de ez mégiscsak jobban vonatkozott másvalakire, vagy másvalamire, valami homályosra, nehézsre, természetellenesre, szegyeteljesre, fájdalomásra, a falon túl lévőre. Mintha épp véget ért volna az álom, és kezdődött volna a valóság.

Míg haldokolsz, mindentől felsz, kivéve a halált, de ezzel nem árulok el titkot, hiszen minden halál, ahogy maga az élet is, személyes és teljesen eltérő bármely más haláltól. Ugyanolyan módon születünk, de különbözőképpen halunk meg, és ez csak az én halálom.

Tudtam azt is, hogy a testem máshol maradt, láttam, tudtam, hogy mindaz a gondosság és körültekintés, mellyel bántak velem, a félelemből, aggodalomból és reményből fakadt, hogy így valami helyrehozható, pedig nincs mit helyrehozni, a dolgok mindig olyanok, amilyeneknek lenniük kell, filigránul pontosak, beékelve az ok és okozat közé, világosak és logikusak még akkor is, amikor nagyon furának tűnnek. Édesapám igazgatta kezeimet és megpróbálta kiegyenesíteni a nyakamat, kisimitotta a hajamat az arcomból és elkezdte befonni, majd abbahagyta és ismét ujjaiával simította, fésülte, borzolta, majd ismét igyekezett kibogozni azt. Maria asszony talált egy gézdarabot a vasaló mellett a konyhában, benyálazta és elkezdte törölgetni velem a vért az ajkamról és megpróbálta letörölni a piros pöttyöket a kombinémről, de ettől csak csúnya sárga foltok keletkeztek rajta. A rendőrök azt mondták, hogy nem szabadott volna hozzám nyúlniuk, de szavaikban igazából nem volt szemrehányás, könnyebb volt elfordítani fejüket és egy kockás Lipa Mill íróőmbbe jegyzetelni. Egyik a másik válla fölött leskelődött, mintha először látott volna papírra vetett betűket... és azt mondták: *a testhez, a testhez nem szabadott volna hozzányúlni*. Testté váltam. Az emberek mindig

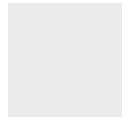
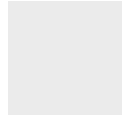
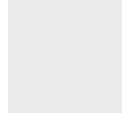
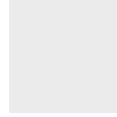
a testükkel foglalkoznak, bántalmazzák és ápolják, fényezik és hazudnak róla, életüket a testükre fecsérlik, végül pedig éppen a testek azok, melyek ténylegesen elárulják őket és meghalnak. Minden más megmarad. A test sem az többé, aminek gondoltuk.

A halál utolér minket napfényes napokon, a különféle színű műanyag rekeszekben barna és zöld üvegeket rakódó emberek kiáltozása közepette, a hajógyári munkások hazatérése idején, sűrű eső és bánatos hangok nélkül. Az életet a legkevésbé sem hatja meg a halál, ő ezer módon, érzéketlenül és gondtalanul halad, folyik, rohan. Az életnek nincs ideje habozni. Az utcán autók haladnak, a hatodikos Evelin, aki az utóbbi évben rettentően meghízott és pattanásos lett, lehajtott fejjel jön hazafelé az iskolából, a hetedik órától, egy tobozt rugdosva, az aszfalton egy krétával felrajzolt ugróiskola látható, a házunk bejárata előtt pedig egy nagy, átszűrt szív, benne gírbegurba betűkkel a *Bruno plus Nataša* felirat. Az élet él, a halál pedig azokra a helyekre is eljön, ahol előző éjjel nem huhogott bagoly, bármit is gondoljon erről Vukosava néni. A halál nem kanyargós utakon jár, nem gondolja meg magát, nem leselkedik, hogy aztán elálljon szándékától, ő lát és tud, és egy pillanat alatt megjön. Ez az igazság, minden más pedig csak egy kép és vigasz azok számára, akik talán sejtik, vagy csak félnek attól, hogy hamarosan ők kerülnek sorra.

A halálban felnősz és megérsz, készülsz a következő halálra, melyre ugyanúgy nem fogsz készen állni. Az emlékek megrepesztnek valamit, amit korábban bőrnek hívtunk, gyanakvást barázdálnak és ültetnek, valamint kérdéseket, melyekre meg kell találnod a válaszokat, melyekről korábban nem is tudtad, hogy léteznek. A halálban öregszel, de mint afféle mozgásképtelen beteg, meg vagy fosztva az élőkkel való kapcsolattól és az ügyek kezelésétől. A halálban végre megtudod, mit jelent halottnak lenni.

Bubreg Györgyi fordítása

NADIA TERRANOVA

Messina, 1977. Aurora, daughter of the diehard Fascist Silini, has been hiding in the bathroom to study to make sure she gets straight A's so she can get free of the family that is like a prison to her. Giovanni, who on the other hand has always been the reckless black sheep of the Santatorre family, hates his father for his "Communism, that reeks of defeatism", and is determined to start a real Marxist-Leninist revolution. The two young people meet at the university, and a few months later they're already expecting a baby. But life together proves to be very different from how they'd imagined it.

Nadia Terranova (1978, Messina) lives in Rome, works for several periodicals. She has written more awarded books for children. *The Backward Years* is her first novel, regarded as one of the best books of the year 2015 .

Messina, 1977, a főfasiszta Silini lánya. Aurora kislánykora óta a vécébe zárkózik be, hogy nyugodtan tanulhasson, mert azt reméli, akkor majd kiszabadulhat az otthoni fojtogató légkörből. Az öntörvényű Giovanni is kilógott a Santatorre családból, kommunista ügyvéd apját nem bírja elviselni „vereségszaga” miatt, miközben ő maga a Vörös Brigádokkal forradalmat szeretne csinálni. A két fiatal az egyetemen találkozik, és pár hónap múlva már gyereket vár. Együttélésük nem olyanok sikerül, amilyennek megálmodták, mégsem tudnak teljesen elszakadni egymástól.

Nadia Terranova Messinában született 1978-ban, jelenleg Rómában él, számos folyóiratnak dolgozik. Több könyvet írt gyerekeknek. *A fordított évek* az első regénye, elnyerte a Bagutta elsőkönyvesek díját, a Brancati, a Fiesole és Grotte della Gurfa díjakat.

EINAUDI, ITALY

GLI ANNI AL CONTRARIO

Seduta sul gabinetto, Aurora Silini si tappò le orecchie per concentrarsi sul libro di geografia che teneva aperto sulle ginocchia.

In corridoio i fratelli si stavano picchiando, presto qualcuno avrebbe bussato, e solo fingendo una lunga e penosa evacuazione poteva tenersi quella stanza tutta per se: il suo obiettivo era prendere un altro nove prima della fine del trimestre, anche se poi i genitori le avrebbero concesso al massimo un'occhiata distratta alla pagella. Di un'uscita premio neanche a parlarne: l'unico modo in cui il padre le lasciava trascorrere i pomeriggi era dentro casa. Una domanda in più, una curiosità sincera sui suoi studi, anche quelle erano speranze morte. Secondogenita di quattro maschi e due femmine, a tredici anni Aurora aveva collezionato urla e isterie sufficienti a stroncarle ogni anelito alla riproduzione. Non aveva mai giocato con le bambole ma sempre con pupi veri, però fin dalle elementari aveva scoperto che grazie allo studio poteva conquistarsi una zona di tregua e il rispetto degli adulti, almeno fuori casa. Nell'istituto religioso dove il padre, direttore del carcere cittadino e conosciuto in città come il fascistissimo, mandava le figlie femmine a diplomarsi, le suore la indicavano come alunna modello per le ribelli e indisciplinate. Marchiata da lodi tanto antipatiche, Aurora veniva esclusa dai gruppi e dalle comunelle delle compagne. Non le piaceva il muro che le suore le avevano alzato intorno, eppure perfino a quelle condizioni si sentiva meno sola che in famiglia.

Giovanni Santatorre, terzogenito di un avvocato comunista, era arrivato dopo una di quelle notti maliziose che a volte si improvvisano fra coniugi di mezza età. Quando aveva saputo di essere incinta la moglie si era lamentata col marito: e ora come lo cresciamo? L'avvocato si era acceso una sigaretta rispondendo che come avevano mangiato in quattro avrebbero mangiato in cinque, e lei non ebbe cuore di fargli notare che con tutti gli anni che avevano addosso il problema non sarebbero stati i soldi ma le energie.

Boccoli castani, occhi cerulei, un viso ombroso e nobile, l'ultimogenito dei Santatorre nacque e crebbe a un passo di distanza dai fratelli. Un bambino difficile, sottolineavano gli insegnanti, infastiditi, più che dalle sue introversioni, dalla propria incapacità di comprenderle. Giovanni trascorrevva i pomeriggi giocando a pallone in cortile fin dopo il tramonto, quando la madre lo chiamava dalla finestra. Abbandonava il campo malvolentieri, senza aver quasi mai segnato. In squadra gli piaceva mettersi i più deboli, quelli su cui nessuno avrebbe scommesso: equità e giustizia erano già affari suoi. A undici anni rubò la prima sigaretta dalla giacca del padre e cominciò a fumare conquistandosi l'ammirazione e il rispetto dei coetanei; alle medie lasciò perdere il calcio, in cui non si era mai distinto. Rubò slogan facili alla televisione e parole marxiste ai libri di casa, decise che la politica gli interessava e provò a guardare da vicino quella che faceva suo padre. Saltava la scuola per andare nella sezione dove l'avvocato era tesserato con tutti gli onori, ma trovò solo un cenacolo di vecchi signori che tutto facevano tranne che preparare la rivoluzione. Partecipò a una riunione dove all'ombra di un ritratto di Lenin si discusse di spartizione di seggi ed elezioni comunali; decisamente non erano quelli i compagni che cercava. Quando lo

vedevano arrivare, lo riempivano di regali per la famiglia: provole, vino, vassoi di cannoli. Giovanni ringraziava, ma dimenticava la roba lì. Fu chiaro a tutti che far entrare quel ragazzo nelle dinamiche del partito non sarebbe stato facile e qualcuno si lasciò scappare che il più piccolo dei Santatorre non era all'altezza del suo cognome, inciso sull'elegante targa dello studio in centro.

I Silini abitavano appena fuori città, sul mare, in una villetta indipendente: una scelta con cui il fascistissimo proteggeva l'isolamento che gli piaceva mascherare da tranquillità. Non avrebbe mai sopportato di vivere in un condominio, dover discutere con gente estranea di problemi come i rumori di vicinato, le spese comuni e la manutenzione dello stabile. Non voleva che qualcuno mettesse bocca nelle sue decisioni, doveva essere libero di curare o trascurare il giardino e il tetto, allo stesso modo in cui dava per scontata la propria signoria sull'educazione dei figli.

Dalle finestre si vedevano la Calabria e lo Stretto poco prima che sfoci in mare aperto, quel mulino di correnti dove lo Ionio sta per incontrare il Tirreno rendendo Messina la città dei due mari. I nomi dei quartieri che si susseguono sulla costa sembrano uno scherzo: Pace, Paradiso, Contemplazione. L'adolescente Aurora, non in pace, contemplava. Dietro le persiane di legno verde, chiuse un mese sì e un mese no perché c'era sempre un parente che moriva e bisognava osservare la penombra del lutto, Aurora spiava i silenzi dei pescatori e le avventure notturne delle lampare.

THE BACKWARD YEARS

Sitting on the toilet, Aurora Silini covered her ears so that she could concentrate on the geography book she had open on her knees.

In the corridor, her brothers were fighting. Soon someone would knock, and she would only be able to keep the room to herself by pretending she was going through a long and embarrassing attempt to empty her bowels. Her goal was to get another nine before the end of term, even if the most she could expect from her parents would be a distracted glance at her report card.

There was no room to even speak about a reward outing: the only way her father let her spend her afternoons was in the house. Even hopes of an additional question or genuine interest in her studies were long dead. The second-born of four boys and two girls, by the age of 13 Aurora had heard enough screams and emotional outbursts to suppress any yearning to reproduce. She had never played with dolls, only with real babies, but from elementary school she had discovered that thanks to her studies she could reach a truce with adults and gain their respect, at least outside the house. The nuns pointed her out as a model student to the rebels and undisciplined pupils in the religious institute where her father, the city jail director who was known in the town as the "extreme fascist", sent his daughters to study. Marked out by this unpopular praise, Aurora was excluded from the groups and gangs of her friends. She did not like the wall the nuns had built around her, but even in those conditions she still felt less alone than she did in her family.

Giovanni Santatorre, the third child of a communist lawyer, arrived after one of those mischievous nights that middle aged couples can sometimes improvise. When the wife found out she was pregnant, she moaned to her husband: and now how are we going to bring up the child? The lawyer lit a cigarette and replied that they had enough food for four, they would just make it enough for five. She did not have the heart to make him see that with all the years behind them the problem would not be money, but energy.

Brown curls, blue eyes, a dour and noble face, the last child of the Santatorre was born and grew up a little distant from his brothers. A difficult boy, the teachers noted, less annoyed by his introverted behaviour than by their own inability to understand it. Giovanni spent the afternoons playing football in the courtyard until after sunset, when his mother called him from the window. He left the field reluctantly, after almost never scoring a goal. He liked to include the weakest players in his teams, those that no one would have bet on: fairness and justice were already his business.

At 11 years old he stole his first cigarette from his father's jacket and started smoking, gaining admiration and respect from his peers. At middle school he gave up football, which he had never excelled at. He stole simple slogans from the television and Marxist words from books around the house, decided that politics interested him and tried to take a closer look at what his father did. He skipped school to go to the Communist Party office where the lawyer was a respected member, but all he found was a group of old men who did everything except prepare the revolution. He took part in a meeting where divvying up seats and local elections were discussed in the shadow of a portrait of Lenin; these were definitely not the friends he was looking for. When they saw him coming, they loaded him with presents for his family: provola cheese, wine, boxes of cannoli pastries. Giovanni thanked them, but left the things there. It was clear to all that letting that boy into the dynamics of the party would not have been easy and someone let slip that the youngest Santatorre could not live up to his surname, engraved on the elegant plaque at the lawyer's office in the centre of town.

The Silinis lived just outside the city, in a little detached villa by the sea: a choice the "extreme fascist" made so that he could maintain the isolation he liked to disguise as tranquillity. He would never have put up with living in a flat block and being obliged to discuss problems such as neighbours' noise, shared expenses and maintenance, with strangers. He did not want anyone to influence his decisions. He had to be free to look after or neglect the garden and the roof, in the same way he took his own authority over his children's education for granted.

From the windows you could see Calabria and the Strait just before it flowed into the open sea, that mill of currents where the Ionian is about to meet the Tyrrhenian, making Messina the city of two seas. The names of the districts that came one after the other along the coast seemed like a joke: Peace, Paradise, Contemplation. The adolescent Aurora contemplated, but was not at peace. Behind the green wooden shutters, closed one month then open the next because there was always a relative who died and one had to observe the semi-darkness of mourning, Aurora spied on the silences of fishermen and the nocturnal adventures of the night fishing boats.

FORDÍTOTT ÉVEK

A végén ülve Aurora Silini befogta a fülét, hogy jobban tudjon koncentrálni a földrajzkönyvére, mely a térdén hevert kinyitva.

Az előszobában a testvérei verekedtek, nemsokára valamelyikük rákopog. Csak hosszú, kínos üritkezést szinelve tudta kisajátítani magának a helyiséget: azt a célt tűzte ki, hogy még egy kilencrest begyűjt a negyedév végéig, még akkor is, ha a szülei legfeljebb egyetlen futó pillantásra méltatják a bizonyítványát. Jutalom kimenőről persze szó sem lehet: az egyedüli módja a délutánok eltöltésének, amit apja engedélyezett számára, az otthon ülés volt. Négy fiú- és két lánytestvére mellett a másodszült Aurora tizenhárom éves korára éppen elég üvöltözést és hisztit viselt már el ahhoz, hogy a reprodukciónak még a leghalványabb óhaja is kipusztuljon belőle. Sosem babázott, neki igazi babákkal kellett játszania, de már alsós korában rájött arra, hogy a tanulásnak köszönhetően fegyverszüneti övezeteket biztosíthat magának, és kivívhatja a felnőttek tiszteletét, legalábbis házon kívül. Apja, a városi börtön igazgatója, akit városszerte úgy ismertek, a „Főfasiszta”, egyházi iskolába járatta lánygyermekait az érettségig; az apácák Aurorát példaképként állították lázadó és fegyelmetlen társai elé. Megbélyegzett volt tehát az olyannyira ellenszenves dicséretnek miatt az iskolában minden közösségből, minden kis klikkből kizárattott. Nem örült ennek a falnak, melyet az apácák húztak fel köré, de még ebben a helyzetben is kevésbé érezte magát egyedül az iskolában, mint odahaza.

Giovanni Santatorre, egy kommunista ügyvéd harmadik gyermeke azon alattomos éjszakák egyike után jött a világra, amilyenek középkorú házaspárok között szoktak olykor spontán módon megcsinálni. Amikor a feleség megtudta, hogy terhes, így panaszkodott a férjének: hát ezt hogy neveljük fel? Az ügyvéd rágyújtott egy cigarettára és azt felelte, hogy ahol négyen esznek, ott az ötödiknek is jut, az asszonynak nem volt szíve megjegyezni, hogy az ő korokban már nem a pénz lesz a fő gond, hanem, hogy bírják-e erővel.

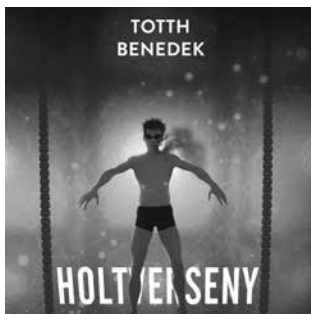
Gesztenyebarna fürtök, égkék szem, komoly, nemes arcél, Santatorréék legfiatalabb gyermeke megszületett, és testvéreitől jókora lépéssel lemaradva nőtt fel. Nem volt könnyű gyerek, ezt hangsúlyozták tanárai is, akiket nem is annyira a befelé fordulásra való hajlama ingerelt, hanem az, hogy ők maguk képtelenek voltak ezt megérteni. Giovanni egész délutánokon át focizott az udvaron, anyja alkonyat után kiáltott le neki az ablakból. Kedvetlenül hagyta ott a pályát, és szinte sosem lőtt gólt. A csapatban legszívesebben a gyengébbekkel tartott, azokkal, akikért senki sem adott volna egy lyukas garast sem: az egyenlőség és az igazságosság volt már akkor is a mindene. Tizenegy évesen kilopta apja zakószéből az első szál cigarettát, és dohányozni kezdett, ezzel kivívta a vele egykorúak csodálatát és tiszteletét; a felső tagozatban abbahagyta a focit, nem is volt hozzá különösebb tehetsége. Olcsó szlogeneket szedett föl a tévéből és marxista zsonglont apja könyveiből. Ellógott az iskolából, hogy eljárjon abba a pártszervezetbe, amelynek az ügyvéd köztisztviselőként álló tagja volt, de öregurak gyűlekezetére lelt, akik mindennel foglalkoztak, csak éppen a forradalom előkészítésével nem. Részt vett a gyűlésükön, amelyen egy Lenin-portré árnyékában közgyűlési mandátumok felosztásáról meg a helyhatósági választásokról vitakoztak; ezek a legkevésbé sem azok a bajtársak voltak, akiket ő keresett. Amikor meglátták, elhalmozták

a családjának szánt ajándékokkal: gőmböc sajtokkal, borral, krémes süteménnyel tálca-szám. Giovanni megköszönte, de otffelejtette a holmit. Mindenki számára világos volt, hogy ezt a fiút nem lesz könnyű beépíteni a pártgépezetbe, és valakinek még az is kicsúszott a száján, hogy Santatorréék legkisebb fia nem méltó a családnévre, mely elegáns réztáblára vésvé ott függött a belvárosi ügyvédi iroda ajtaján.

Siliniék a tengerparton laktak, mindjárt a városszélen, egy önálló családi házban: a „Fófasiszta” ezzel a döntéssel védte elszigeteltségüket, melyet szeretett nyugalomnak álcázni. Sosem viselné el a társasházi életet, hogy idegenekkel kelljen megvitatni olyan problémákat, mint a szomszéd zajongása, a közös költség vagy a ház karbantartása. Nem akarta, hogy bárki is beleszóljon a dolgaiba, ő szabadon akart dönteni arról, hogy gondozza vagy éppen elhanyagolja a kertet meg a háztetőt, miképpen arról is tökéletesen meg volt győződve, hogy gyermekei nevelése fölött teljhatalma van. A ház ablakaiból Calabriára és a Szorosra lehetett látni, az áramlatoknak arra az örvényére, ahol a Jón-tenger találkozik a Tirrén-tengerrel, hiszen Messina partjait két tenger is mossa. A part mentén sorakozó városnegyedek neve kész vicc: Béke, Paradicsom, Szemlélődés. A kamasz Aurora egyáltalán nem békésen, de szemlélődött. A zöld léces zsalugáter résein át, melyek egy hónapig be voltak csukva, aztán egy hónapra megint kinyitották őket, aszerint hogy éppen volt-e halott a rokonságban, hiszen a gyásznak felhomállyal kell megadni a tiszteletet. Aurora leste a halászok csendjeit, amint világítólámpásaikkal kalandoztak az éjszakában.

Lukácsi Margit fordítása

TOTTH BENEDEK

DEAD HEAT is a 'war novel' about adolescence. It tells the story of a group of young swimmers. They take drugs, have sex with whomever they can and use dope to keep up with trainings. One night they hit an old man on a dark road. The incident generates unresolvable conflicts and the finally results in tragedy no one would have imagined in a world where usually there are no consequences.

Benedek Totth was born in 1977 in Kaposvár, Hungary. He is a noted translator of English and American literature, among many others, he has translated novels by Cormac McCarthy, Aldous Huxley, Chuck Palahniuk and Hunter S. Thompson. He was a swimmer, spending his youth in trainings and competitions. DEAD HEAT is his first book. The novel won the Margó-award for the best debut novel of the year in Hungary, 2015.

A *Holtverseny* háborús regény a kamaszkorról. Egy csapat kallódó fiatalról szól. Mindennapjaikat a drogok, a szex és az edzések töltik ki. Egy éjjel az elkerülő úton száguldozva elütnek valakit, majd az áldozatot cserbenhagyva elhajtanak. Azonban hiába próbálnak úgy tenni, mintha semmi sem történt volna, a tragikus baleset olyan feloldhatatlan feszültséget gerjeszt, amely ebben a következmények nélküli világban sem maradhat következmények nélkül.

Totth Benedek író, műfordító, szerkesztő. 1977-ben született Kaposváron. Kortárs angol és amerikai irodalmat fordít, többek között Cormac McCarthy, Aldous Huxley, Chuck Palahniuk és Hunter S. Thompson műveit ültette magyar nyelvre. A *Holtverseny* az első regénye, amely 2015-ben elnyerte a legjobb elsőkötetes szerzőnek járó Margó-díjat.

MAGVETŐ, HUNGARY

HOLTVERSENY

Ahogy Zolika ráúszik a falra, határozott mozdulattal lehajolok, és két kézzel megfogom a rajtkő gumiborítású peremét. Mintha egy lassuló felvételen látnám Zolikát, de lehet, hogy tényleg egyre lassabban mozog, ahogy savasodnak az izmai, ahogy kezd bemerevedni a karja, a lába. Habzik körülötte a víz, a szertefröccsenő vízcseppek szikráznak a reflektorok hideg fényében. A kiáltások halkabbak, a zajok tompábbak lesznek, mintha egy üveg-bura alatt lennék. Egy pillanatig úgy érzem, Zolika soha nem fog beérni a célba, miközben a többiek még mindig teli torokból üvöltenek a hátam mögött. Most már nem nagyon tudnak tenni semmit, ők már leúszták a távot, csak én maradtam. Én vagyok az utolsó ember. Kétoldalt a versenybírók állnak, szigorú arccal figyelik, hogy szabályosan váltunk-e. Halál nyugodt vagyok, hatalmas az előnyünk. Kizárt, hogy ekkora hátrányt bármelyik utánunk kullogó váltó le tud faragni. Kacsa volt az első, nagyon nagyot hajtott, másfél teshosszot vert a mezőnyre, aztán következett a leggyengébb emberünk, de még neki is sikerült megtartania az előnyt, Zolika meg újabb fél métert adott a többieknek. Ekkora előnynél csak úgy lehet elcseszni, ha rosszul váltasz. Velem még sosem fordult elő, és az edzéseken is rengeteget gyakoroltunk. A váltás a világ legegyszerűbb dolga: addig nem ugrasz el, amíg a másik meg nem érinti az ujjával a falat. A folytonosság a lényeg. Mintha nem kettő, hanem egy ember lennél a váltótársaddal, mintha az ő meghosszabbítása lennél, egyetlen folyamatos mozdulat vagytok. Versenyen persze minden más egy kicsit, jobban fel vagy pörögve, meg minden, győzni akarsz. Én még sosem csesztem el váltást, de amikor dőlni kezdek a víz felé, már érzem, hogy túl korán indítom az ugrást. Amíg Zolika ujjá hozzá nem ér a fallhoz, a lábamnak a rajtkövön kell maradni. Az időmérő jelzi, ha korán rugaszkozom el. Pár éve még a versenybírók mondták meg, ha előbb ugrott valaki, ma már ebben is gépek döntenek. Mintha egy tizedmásodpercre megfagynék a levegőben. Talán a körmöm hegye még érinti a gumiborítást. Még jobban lelassul körülöttem a világ, az utolsó hang, amit hallok, mielőtt becsapódok a vízbe, Kacsa üvöltése, hogy „Nyomjadbazmegnyomjad”. Ha elcsesztem, milimétereken múlt.

Becsapok a célba. Mire holtversenyben beér a második meg a harmadik váltó, leveszem a sapkámot és a szemüvegemet, megtörlöm az arcomat, és kinézek a lelátóra. Rögtön látom, hogy valami gáz van. Bandibá feje a szokásosnál is vörösebb. Szinte már világít. Kikapaszkozom a medence szélére, derékig kihúzom magam, aztán tolok egyet karból, és kilépek a recés csempére. Ahogy kitörlöm a szememből a homlokomról lecsorgó vizet, Kacsa odalép hozzám, és csak annyit mond, hogy „Ezt elbasztad, bazmeg”. Megvonom a vállamat, nem tudom, mi a faszt mondják, tényleg elbasztam, de mutassanak valakit, aki soha semmit nem baszott el az életben. Visszamegyek a székekhez, és összeszedem a cuccomat, aztán elindulok az öltözőbe. Látom, hogy Bandibá üvölt meg integet, de leszarom. A faszom se fog odamenni. Inkább lehajtom a fejemet, és megyek tovább, végig a lelátó előtt, aztán le a lépcsőn a zuhanyzóba. Idelelt csend van, beállok az egyik fülkébe, és megnyitom a vizet. Egyre forróbbra állítom, egyre erősebben zúgok a fejemre. Nem hallok semmit, nem látok semmit. Aztán ahogy kilépek a vízszugár alól, és a törülközőm után tapogatózom, egyszer csak megérintek valakit. Letörlöm az arcomról a vizet, és kinyitom a szememet. Kacsa áll

előttem. Nem mond semmit, csak ököllel az arcomba vág egyet. Hirtelen fel sem fogom, mi történik, megszédülök, de sikerül megtartanom az egyensúlyomat. Ahogy lehajtom a fejem, vércseppek robbannak szét a vizes járólapon, egyre sűrűbben, mint egy szőnyegbombázás. A fájdalom, mint egy pókháló, szétterjed az arcomon. Felnézek. Kacsza pár lépésre áll tőlem, már jönne, hogy beverjen még egyet, de a Kishorvát lefogja. Elindulok felé, hogy megússem, de amikor felemelem a kezemet, valaki elkapja a karomat, és hátracsavarja. Zolika az elsősegélynyújtó helyhez kísér. A doki - fiatal, szemüveges csávó, strandpapucsban - letörölgeti az arcomról a vért, nézegeti egy darabig, óvatosan megtapogatja az orromat, az államat és a járomcsontomat, aztán azt mondja, ne aggódjak, nem tört el, csak megzúdított. Ha az ő orra lenne megzúdítva, biztosan nem lenne ilyen nyugodt. Majdnem beugatok neki, de látom, hogy nem egy faszfej, úgyhogy végül nem mondok semmit. A hűtőszekrényhez megy, kivesz a mélyhűtőből egy jéggel teli zacskót, visszajön a vizsgálóasztalhoz, és az arcomra teszi. Jólesik a hideg, mintha beledugnám a fejem egy horgászlékbe. Közben azon pörgök, hogy kinyírom azt a köcsögöt. Ha eltört az orrom, ha nem. Megkérem a dokit, hadd feküdjek még egy kicsit itt a vizsgálóasztalon, mire bólint, hogy érezzem otthon magam, aztán a csaphoz megy, és fertőtlenítővel kezét mos.

Kizárták a váltót. Különbön minek ugrott volna nekem az a köcsög. Leginkább azon parázom, mi lesz az arcommal, mert hiába jejelem, még mindig kurvára sajoj. Elég jól eltalált a rohadék, és valószínűleg Bandibától majd megkapom a párját. Mondjuk, botrány az biztosan nem lesz, de azért kíváncsi vagyok, hogyan kenik majd el a balhét. Kacsát nem fogják eltítani, erre nagy összegben mernék fogadni. A bunyót csak Zolika látta meg a Kishorvát. Zolikát majd megfenyegetik, hogy kinyírják, ha köp, a Kishorvátot meg lefizetik, és akkor nem fog pofázni. Nincsen semmi esélyem Kacsza faterjának ügyvédjei ellen. Ezek akkor is kitalálnak valamit, ha az a geci a lelátón ugrik nekem, ötszáz szemtanú előtt. Meg akart ölni, hogy megvigasztaljon, de megcsúszott a járólapon. Meg akartam verni, mert nem bírtam elviselni a kudarcot, ezért kénytelen volt védekezni.

THE RELAY

As Zolika is approaching the wall, I bend down and get a firm grip on the rubber-coated edge of the starting platform. It's like I am watching Zolika in slowmo but maybe he really becomes slower and slower as his muscles are burning and his limbs are becoming stiffer with every single move. The water is foaming around him and drops are glittering in the cold spotlight. Voices become lower, noises become muffled, as if under a bell jar. For a moment I feel that Zolika will never reach the wall while the others scream their lungs out behind me. There's nothing they can do. They've already done their part, and I'm the last to swim. On both sides strict faced referees are watching if the pass is ok. I'm cool as shit. We have a huge advantage. It's impossible for any of the other relays to reach us. Duck swam first, he worked really hard and beat the others by one and a half lengths, then came our weakest team member followed by Zolika, who increased our advantage by another half meter. Now we can only lose it if I fuck the pass up. I've never fucked it up and we practiced a lot in trainings. Passing is the easiest thing in the world: you don't jump off the

platform until the other touches the wall with his finger. Continuity is the key. You have to become one with your team mate, like you are his extension, one single continuous movement. Of course at a competition everything is a bit different. You are keyed up and all. You want to win no matter what. I've never fucked a pass up in my life, but when I start to lean towards the water I feel I've started the movement too early. My toes have to stay on the platform until Zolika touches the wall. The computer shows if I jump too early. A few years ago it was the referees who decided if you've jumped on time, now machines have taken over. For a split of a second I freeze in the air. Probably the tip of my toenail still touches the rubber covering. The world around me slows down even more, and the last voice I hear before I hit water is the Duck shouting, *Gofuckergoooo!* If I've screwed up, it must have been just a few millimeters.

I hit the touchpad. By the time the second and third relay finish in a tie, I've already taken off my swimming cap and goggles, wiped the water off my face, and I am looking up at the stand. I see at once that there's trouble. Daddy Andy's head is even redder than usual. It is practically glowing. I put my hands on the edge of the pool, pull myself up till my hips are out of the water, then push my body up and step on the rough surface of the tile. As I wipe the water running down from my forehead off my face, it is Duck walks up to me and says, *You fucked it, motherfucker!* I shrug, I don't have a clue what to say since I really fucked it, but show me someone who has never fucked anything in his life. I go to the chairs, pick up my stuff, and head for the changing room. I see Daddy Andy waving and yelling but I don't give a shit. I ignore him. I bend my head down instead and walk past the stand, then down the stairs to the shower. It's quiet down here as I step into a shower cabin and open the tap. I adjust the water to hotter and let it pour down my head. I can't hear anything. I can't see anything. As I step out of the cabin trying to grab my towel my hand touches someone. I wipe the water off my face and open my eyes. Duck is standing in front of me. He doesn't say a word just punches me in the face. I don't realize what is happening. My head is spinning but I don't fall. As I bend my head down drops of blood explode on the wet tile like a carpet bombing. Pain is like a spider web on my face. I look up. Duck is only a few steps away from me. He is coming at me to land a second punch on my bloody nose but Little Horváth holds him back. Now I fall on him but when I raise my fist to hit him someone catches my arm and bends it back.

Zolika takes me to the first-aid station. The doc - a young guy wearing spectacles and flip-flops - wipes the blood off my face, studies it for a while then touches my nose, jaw, and Cheekbone, and then says that I shouldn't worry: it's not broken, only bruised. If it was his face that was bruised, he wouldn't be this calm I bet. I almost say something but then change my mind because he seems like a nice guy. He goes to the freezer, takes out a plastic bag filled with ice and comes back to the examination table and puts the bag on my face. The cold feels good. Feels like I've put my head into an ice hole. Meanwhile I'm thinking of killing that motherfucker Duck. I don't care if my nose is broken or not. I tell the doc that I'd like to keep lying on the table for a while. He tells me to make myself comfortable, steps to the tap and washes his hands with disinfectant.

The relay is disqualified. I know this because otherwise that shithead wouldn't have knocked me out. Now I'm worried about my face since despite the ice it still fucking hurts. Duck landed quite a punch on me and it's very likely that I'll get another one from Daddy Andy. I'm sure there's going to be a scandal but I'm really curious how the incident will be

hushed up. Duck won't be suspended, I bet. Only Zolika and Little Horváth have witnessed the fight. They will threaten Zolika that they're going to kill him if he sings and they will probably bribe Little Horváth and he will never tell anyone. I have absolutely no chance against the lawyers of Duck's father. They would come up with something even if that motherfucker attacked me on the stand in front of five hundred people. He just wanted to soothe me that's why he tried to embrace me but slipped on the tiles. Or *I* wanted to beat *him* because I couldn't bear that we've lost the relay and he had to defend himself.

Translated by Veron Nagy

SAARA TURUNEN

TAMMI, FINLAND

Love/Monster is the story of a woman who searches the meaning escaping from a place to another. Instead of finding answers the only thing she comes across is her own shadow, the feeling of worthlessness, and the inability to love herself. The novel could be called as an artist's self-portrait that deepens into examination of cultural identity, gender and the demand of normality. The narrator's voice is often playful and funny and the novel examines its issues with lightness and humor.

Saara Turunen (1981) is an author, playwright, and director. Her plays have been translated into 12 languages and performed in several countries. She is known for her bold and direct style, and much of her work examines the themes of art and femininity. Her debut novel *Love/Monster* won the Helsingin Sanomat Literature Prize.

Saara Turunen könyve egy olyan nő története, aki elmenekül hazulról, keresi és állandóan változtatja a helyét a világban azt remélve, hogy ott vár rá a boldogság a következő sarkon. Hosszú utat kell megtennie, mire rájön, hogy nem a menekülés a megoldás. Az elbeszélő könnyed, játékos hangon tárgyalja egy nemzedék otthontalanságának, a kulturális identitásnak, a nemi szerepeknek és a normalitásnak a problémáit.

Saara Turunen (1981) finn író, drámaíró, színházi rendező. Színdarabjaival nemzetközi hírnévre tett szert, lefordították 12 nyelvre, bemutatták számos országban. Bátor és közvetlen hangjáról ismert, a művészet és a női lét és identitás témái foglalkoztatják. *Szerelemszörnyeteg* c. első regényével 2015-ben elnyerte a Helsinkin Sanomat rangos irodalmi díját.

RAKKAUDENHIRVIÖ

Itsenäisyyspäivä on ilonjuhla, sanoo isäni, vaikka synkempää juhlaa en ole eläissäni nähnyt. Seisomme kirkon pihalla, vieressä hautausmaa ja takana pimeä metsä. Panssarivaunut vyöryvät pitkin katuja, sotilaat marssivat ohitse ja laulamme virren, Herra johdata meidät halki synkän virran, me laulamme. Sotakoneet kaartelevat yläpuolella ja ihmiset ihailevat taidokkaita kuvioita hiljaisina kuin kivet. Lopulta kaikki nousevat autoihinsa, menevät koteihinsa ja laittavat oven perässään kiinni. Kirkon pihalle jää hiljaisuus ja taloihin syttyvät valot. Illan kohokohta on vakavien ihmisten hiljainen jono, joka lipuu presidentin linnan ovesta sisään. Jonottajat ovat pukeutuneet mustiin mekkoihin, vain muutama värikäs kaftaani erottuu joukosta. Erikoisuuden tavoittelua, tuhahtaa äitini ja juo väkevää puolukkamehua päälle. Isäni seuraa sotaveteraanien tutisevaa käyntiä niin haikeana, että voisi luulla hänen pian purskahtavan itkuun, mutta niin ei kuitenkaan käy, sillä isäni ei itke. Itkeminen ei ole isäni mielestä kovinkaan järkevää. Hänen kyynelkanavansa on kuivatettu jo silloin, kun hän oli lapsi. Iso poika ja tuolla tavalla, hänelle on sanottu, jos kyynleet ovat alkaneet valua. Ja niinpä kyynleet ovat haihtuneet, ne ovat piiloutuneet jonkekin sydämen sisälle ja tehneet siellä hiljaista työtään, joka on oikeastaan paljon petollisempaa kuin se, että antaisi niiden vain virrata ja sitten voisi taas nauraa.

Minä haluaisin joskus viettää sellaista ilonjuhlaa, jota amerikkalaiset ihmiset viettävät omana itsenäisyyspäivänään. Amerikan itsenäisyyspäivänä aurinko loistaa taivaalla, palmut huojuvat tuulessa ja ihmiset juovat kokteileja, joissa on sateenvarjoja. He eivät laula synkkiä virsiä eivätkä häpeä silmiä päästään vaan hymyilevät ja nauravat, ja you are so beautiful, he sanovat ja kilistävät lasejaan. Joka puolella on hirveästi ilmapalloja ja katosta tippuu hopeista hilettä presidentin päälle. Sellainen olisi paljon mukavampaa kuin synkkä metsä, kuuset ja panssarivaunut.

Tiedän tämän kaiken Amerikasta, sillä äitini on ollut nuorena vaihto-oppilaana ja albumissamme on kuvia, joissa äitini syö jättikokoista hampurilaista, vieraillee Grand Canyonilla ja laulaa Amerikan kansallislaulua käsi sydämellä. Äitini kävi myös matkamuistomymälässä ja osti sieltä sellaisen kyltin, jossa lukee God bless our home, ja se kyltti on vieläkin meidän eteisessä ja minä luen tekstin aina, kun kävelen sen ohi, mutta menee kauan ennen kuin saan tietää mitä se tarkoittaa. Meillä on perhetuttavat, joiden nimet ovat Mom ja Dad. Mom ja Dad asuvat Nebraskassa ja heillä on maissifarmi. Mom ja Dad lähettävät meille joka joulukuukokkiin muovisia joulupukkeja ja me yritämme lähettää heille vastalahjaksi valokuvan. Kuvassa esitämme ihan tavallista ja onnellista perhettä, jonka jäsenet istuvat kuusen juurella tonttulakit päässään, mutta pahaksi onneksi kuusen tähti on vinossa eikä kukaan hymyile, kaikki vain tuijottavat suu viivan muotoisena kameraa tai lattiaa. Äitini on pettynyt. On se kumma, ettei meidän perheeltä mikään onnistu, hän voivottelee. Eihän tällaista kuvaa nyt voi lähettää, ei kertakaikkiaan. Lopulta päätämme lähettää vain tavallisen maisemakortin, jossa on luminen metsä ja huurteiset koivut. Merry Christmas, siihen kirjoitetaan ja sillä siisti. Sitten äitini raataa niska limassa, sillä jouluna kotimme tulee olla niin puhdas, että kaikkialla kiiltää, vinkuu ja natisee. Raataminen huipentuu joulunaluspäiviin. Keittiön

kaapeille suoritetaan perinpohjainen puhdistus jokaista pippuria myöten, imuroinnin tahti kiihtyy ja kloorinhaju leijuu kaikkialla niin voimakkaana, että voisi luulla tulleen uimahalliin. Lopulta äitini on niin uupunut, että istuu vain tuolilla eteensä tuijottaen. Televisiossa julistetaan joulurauha. Täällä olisi nyt tämä joulurauhan julistus, sanoo äitini. Mutta eipä tätäkään varmaan kukaan halua katsoa, hän sanoo kohtalokkaasti. Ja äitini onkin oikeassa, sillä joulurauha ei ole kenenkään lempiohjelma, mutta äitini mieliksi katsomme sen silti. Vakavien ihmisten hiljainen lauma kuuntelee, kun mies parvekkeelta käskää heitä rangaistuksen uhalla olemaan meluamatta, häiritsemättä ja muiden joulurauhaa rikkomatta. Lopuksi vakavat ihmiset osoittavat suosiotaan. Rukkaset paukuvat pakkasessa ja torvisoittokunta soittaa sotilaallisen marssin.

Muiden mielestä joulussa siisteyttä tärkeämpiä ovat esimerkiksi lahjat ja on aivan sama, onko jalkalastojenkin päältä pölyt pyyhitty. Kukaan ei siis muista kiittää äitiäni kaikesta siitä vaivasta, jonka hän on joutunut joulun eteen näkemään. Ja niinpä äitini itkee joulupöydässä, koska kukaan ei arvosta häntä. Tumma pilvi leijailee olohuoneessa, luemme raamatusta kohdan, jossa sanotaan, että Jeesus tuo avun nöyryytetyille, ja siten laulamme virren. Minulle on kerrottu, että mummonikin oli aina itkenyt joulupöydässä. Ehkä se on siis suvussamme tapana. Mietin, tulisinko minäkin itkemään jouluisin. Toivon, että niin ei kävisi.

Joulut tuovat aina mieleeni erään tarinan, jonka olen lukenut kotimme kirjahyllyssä olevasta kuvaraamatusta. Tarina kertoo Martasta ja Mariasta. Martta siivoaa hullun lailla, koska Jeesus on tulossa kylään. Samaan aikaan Maria haihattelee peilin edessä ja kihartaa huksiaan. Mutta kun Jeesus saapuu, alkaa hän ensi töikseen flirttailemaan Marian kanssa eikä huomaakaan kiillotettua lattiaa tai silitettyjä ikkunaverhoja. Martta tulee tästä kovin katkeralle mielelle ja kysyy miksi Jeesus ei käske Mariaa auttamaan häntä, mutta Jeesus ei osaa arvostaa siisteyttä. Jeesus haluaa vain, että naiset kuuntelisivat hänen puheitaan. Jeesus pitää enemmän sellaisista naisista, jotka jaksavat ihailla häntä, eikä ymmärrä, että jonkun on myös pidettävä paikat puhtaana tai muuten koko talo peittyy roskaan. Lopeta jo se siivoaminen. Jeesus sanoo Martalle ja silloin Martan silmissä mustenee. Martta vihaa Jeesusta ja Martta vihaa Mariaa. Hän haluaisi hakata heidät kappaleiksi ja kaataa pissaa niiden kappaleiden päälle, mutta Martta on kasvatettu sillä tavalla, ettei hän koskaan tee mitään ylilyöviä tekoja vieraiden ihmisten läsnäollessa. Ja niinpä Martta vain hymyilee vaisua hymyä ja laittaa mopin nurkkaan kuivumaan, mutta samalla olohuoneen tunnelma muuttuu painostavaksi, eikä sinä iltana kenelläkään ole enää kovin mukavaa.

A DAY TO REJOICE

Independence Day is a day to rejoice, my father says, even though I've seen funerals that are more fun. We're standing outside the church, with the cemetery to one side and the dusky forest beyond. The tanks roll down the streets, the soldiers march past, and we warble out a hymn, the grim strains of Lord lead us across dark waters, we sing. The fighter planes wheel overhead and people admire their skilfully executed configurations, silent as stones. In the end, everyone climbs into their cars, drives home, and closes the door behind

them. The churchyard is dead as a doornail by the time the lights come on in the houses. The highlight of the evening is the subdued line of unsmiling people filing in through the doors of the presidential palace. They're wearing black dresses, but the odd colourful caftan stands out in the crowd. Desperate for attention, my mother huffs, downing a stiff glass of lingonberry juice. My father looks so moved as he watches the war veterans' unsteady teetering you might think he's about to burst into tears, but he doesn't, because my father isn't one for crying. It's a bunch of nonsense as far as he's concerned. His tear ducts dried up as a child. A big boy carrying on like that, he was told if tears started rolling down his cheeks. And so they've evaporated, they've holed up somewhere in his heart and done their work in silence there, which is far more treacherous than letting them just come and then he could laugh again.

Just once I'd like to celebrate this day of rejoicing the way the Americans celebrate their Independence Day. On American Independence Day, the sun shines in the sky, the palms sway in the breeze, and people drink cocktails out of glasses with umbrellas in them. They don't sing melancholy hymns or hang their heads in shame, they smile and laugh and say *you are so beautiful* as they clink glasses. There are balloons everywhere, and silver glitter showers down on the president's head. That'd be a lot more fun than a sombre forest, spruces and tanks.

I know all this about America because my mother was an exchange student when she was young and our photo album has pictures of my mother eating enormous hamburgers, visiting the Grand Canyon, and belting out the National Anthem, hand to her heart. My mother also went to a souvenir shop and bought a sign that reads *God bless our home* that still hangs in our entryway and that I read every time I walk past, but it takes years before I find out what it means. We have family friends whose names are Mom and Dad. Mom and Dad live in Nebraska and have a farm where they grow corn. Every Christmas Mom and Dad send us a package of plastic Santa Clauses and we try to send them a picture in return. In the picture, we're supposed to be a totally normal happy family, sitting at the base of the Christmas tree in our Santa hats, but just our luck, the star at the top of the tree is crooked and no one's smiling; we're all staring at the camera or the floor, our mouths taut lines. My mother is disappointed. It's uncanny how this family can never do anything right, she mopes. I can't send this, there's no way. In the end, we decide to send a normal card printed with a scene of a snowy forest and frosty birches. *Merry Christmas* we write and that's that. Then my mother works herself to the bone because by Christmas our home has to be so clean that everything gleams, snaps and squeaks. Her labours peak on the days before Christmas. The kitchen cupboards are scoured down to the last peppercorn, the pace of vacuuming picks up, and the smell of bleach is so strong you'd think you've stepped into a public swimming pool. By the end, my mother is so exhausted she just sits in the chair, staring straight ahead. There's a television broadcast from the cathedral. The Christmas Proclamation is on, my mother says, but I don't suppose any of you are interested, she continues dramatically. And my mother's right, because none of us really like the Christmas Proclamation but we watch it anyways to please her. A dumb herd of mirthless faces listens as the man on the balcony orders them, under threat of punishment, to refrain from making a fuss, creating a ruckus, or otherwise disturbing the Peace of Christmas. In the end, the mirthless crowd applauds. Mittens pop in the freeze and a brass band plays a military march.

For the rest of us, there are aspects of Christmas that are more important than a clean house. Like presents. We couldn't care less whether the baseboards have been dusted. And so no one remembers to thank my mother for all the trouble she's had to go through for Christmas, and she cries at Christmas dinner because no one appreciates her. A dark cloud floats in the living room, we read the part from the Bible that says that Jesus succours the humble, and then we sing a hymn. I've been told that grandma always used to cry at Christmas dinner, too. Maybe it's a tradition in our family. I wonder whether I'll spend my Christmases in tears. I certainly hope not.

Christmas always reminds me of this one story from the Picture Bible on our bookshelf. It's about Martha and Mary. Martha is cleaning like a madwoman because Jesus is coming over. Meanwhile, Mary is flitting around in front of the mirror and curling her hair. But when Jesus shows up, the first thing he does is start flirting with Mary, and he doesn't notice the polished floor or the ironed curtains. Martha is really bitter about this and asks why Jesus doesn't tell Mary to help her, but Jesus couldn't care less about how clean the place is. All Jesus wants is for them to listen to what he has to say. Jesus prefers the type of woman who admires him and simply doesn't understand that someone has to keep the place spic and span if they don't want the house to drown in filth. Put that brush down already, Jesus says to Martha, and Martha's eyes go black. Martha hates Jesus and Martha hates Mary. She feels like chopping them both up into bits and pouring piss over the pieces, but Martha has been raised to never overreact in the presence of strangers. And so Martha just smiles her faint smile and sets the mop in the corner to dry, but at the same time a gloom settles over the living room, and that evening no one has much fun.

Translated by Kristian London

ÖRÖMÜNNEP

A Függetlenségi Nap örömnünap, mondja apám, pedig életemben nem láttam komorabb ünnepet. A templom udvarán állunk, mellettünk temető, mögöttünk sötét erdő. Tankok vonulnak az utcákon, katonák menetelnek, és mi énekeljük, egyre csak énekeljük a Vezess, Uram a zavaros folyamom át című zsoltárt. Harci repülőök húznak el felettünk, az emberek némán, mint a kövek csodálják a mesteri alakzatokat. A végén beülnek az autójukba, hazamennek és becsukják maguk mögött az ajtót. A templom udvarán marad a csend, a házakban felkapcsolják a villanyt. Az est fénypontja a komoly emberek hosszú csendes sora, amely lassan halad előre a köztársasági elnöki palota ajtajában. A sorban állókon fekete ruha, csak néhány színes öltözk tűnik ki a többi közül. Feltűnési viselkedés, fortyan fel anyám, és erős áfonyalevet kortyol. Apám olyan mélabúsan figyel a háborús veteránok reszkető járását, hogy bármely pillanatban sírva fakadhat, de ez mégsem történik meg, mert apám nem sír. Apám szerint a sírás egyáltalán nem ésszerű. Az ő könnycsatornáit már gyermekkorában kiszárították. Nagyfiú nem viselkedik így, mondták neki, amikor folyni kezdtek a könnyei. Így hát elpárologtak a könnyek, elbújtak valahol a szív belsejében és ott végezték csendes munkájukat, s ez tulajdonképpen sokkal álnokabb, mint a sírás, ami után lehetne nevetni.

En szeretnék egyszer olyan örömnépet tartani, mint amelyet az amerikaiak a saját függetlenségi napjukon. Amerika függetlenségi napján ragyogóan süt a nap, a pálmafák hajladoznak a szélben és az emberek koktélokot isznak, amelyekben esernyők vannak. Nem énekelnek nyomasztó zsoltárokat és nem süllyednek szegényekben a föld alá, hanem mosolyognak és nevetnek, és you are beautiful, mondják, és koccintanak. Mindenütt rengeteg léggömb, és a mennyezetről ezüst csillám hullik az elnökre. Az ilyen sokkal kellemesebb lenne, mint a sötét erdő, a fenyők és a tankok.

Míndezt azért tudom Amerikáról, mert anyám fiatal korában ott volt cserediák, és az albumunkban vannak fényképek, amelyeken anyám óriási hamburgert eszik, a Grand Canyonba látogat, és kezét a szívére téve éneklí az amerikai himnuszt. Járt szuvenirboltban is, és egy olyan táblát vásárolt ott, amelyre azt irták God bless our home, és ez a tábla még most is az előszobánkban van és én mindig elolvasom, amikor elmegyek mellette, de sokára lesz még, mire megtudom, mit jelent. Családi ismerőseink vannak, akiknek Mom és Dad a nevük. Mom és Dad Nebraskában laknak és kukoricafarmjuk van. Minden karácsonykor egy csomag műanyag mikulást küldenek nekünk, mi pedig viszonzásképpen fényképet próbálunk küldeni nekik. A fényképen egészen hétköznapi és boldog család vagyunk, a karácsonyfa alatt ülünk, fejünkön karácsonyi sipka, de pechünkre ferdén áll a csillag a karácsonyfán és senki sem mosolyog, hanem összeszorított szájjal bámul a fényképezőgéphe vagy a padlóra. Anyám csalódott. Furcsa, hogy a mi családunknak semmi sem sikerül, panaszkodik. Ilyen képet nem lehet elküldeni, egyszerűen nem lehet. Végül úgy döntünk, hogy csak egy sima képeslapot küldünk: havas táj, erdő és zúzmárás nyírfák. Ráírjuk, hogy Merry Christmas, és kész. Aztán anyám lógó nyelvvel gürcöl, mert karácsonyra olyan tiszta lesz a lakásunk, hogy minden ragyog, csikorog és ropog. A gürcölés a karácsonyt megelőző napokon éri el tetőfokát. A konyhaszekrények alapos takarításon esnek át, egészen az utolsó borsszemig, a porszívózás útjében felgyorsul, és mindenhol erős klórszag terjeng, azt hihetné az ember, hogy uszodában jár. Végül anyám annyira kimerül, hogy csak ül a széken maga elé meredve. A televízióban kihirdetik a karácsonyi békét: Most hirdetik a karácsonyi békét, mondja anyám. De hát biztosan ezt sem akarja senki nézni, mondja vészjóslóan. És igaza is van, mert a karácsonyi béke egyikünknek sem a kedvenc műsora, de anyám kedvéért megnézzük. Komoly emberek csoportja hallgatja csendben, hogy egy férfi az erkélyről büntetéssel fenyegetve arra utasítja őket, hogy ne zajongjanak, ne keltsenek zavart és ne törjék meg mások karácsonyi békéjét. Végezetül a komoly emberek tapsolnak. A kesztyűk pattognak a fagyban és a fűvőszenekar katonai indulót játszik.

Mások szerint karácsonykor a tisztaságnál fontosabbak például az ajándékok, és teljesen mindegy, hogy le van-e törölve a por a szegélylécekről is. Vagyis senkinek sem jut eszébe megköszönni anyámnak azt a sok fáradozást, amit a karácsony érdekében tett. Így hát anyám sír a karácsonyi asztalnál, mert soha senki nem becsüli meg őt. Sötét felhő lebeg a nappaliban, felolvassuk a Bibliából azt a részletet, ami arról szól, hogy Jézus megsegíti a megaláztatottakat, ezután zsoltár énekelünk. Azt mesélték nekem, hogy nagymama is mindig sírt a karácsonyi asztalnál. Talán ez így szokás a családunkban. Elgondolkodom, hogy én is sírni fogok-e majd karácsonykor. Remélem, nem így lesz.

1 Skandináv, középkori eredetű jogi intézmény, melynek értelmében szigorúbban büntetik a karácsonyi időszakban (december 24. – január 13.) elkövetett bűncselekményeket. 1889 óta nincs jogi jelentősége.

A karácsonyról mindig egy történet jut eszembe, amelyet a könyvespolcunkon lévő képes Bibliában olvastam. A történet Mártáról és Máriáról szól. Márta takarít, mint az örült, mert Jézus jön látogatóba. Mária eközben a tükör előtt ábrándozik és a haját bodorítja. Azonban amikor megérkezik Jézus, rögtön Máriával kezd el flörtölni, és észre sem veszi a fényes padlót vagy a kivasalt függönyöket. Márta nagyon elkeseredik emiatt, és megkérdezi, Jézus miért nem utasítja Máriát, hogy segítsen, de Jézus nem értékeli a tisztaságot. Jézus csak azt akarja, hogy a nők hallgassák a beszédét. Jézus jobban szereti azokat a nőket, akik csodálják őt, és nem érti, hogy valakinek a tisztaságról is gondoskodnia kell, különben ellepi a szemét a házat. Hagyd már abba azt a takarítást, mondja Jézus Mártának, és ekkor elsötétül Márta szeme. Gyűlöli Jézust és gyűlöli Máriát. Fel szeretné darabolni őket és pisit önteni a darabokra, de Mártát úgy nevelték, hogy soha nem tesz túlzó dolgokat vendégek jelenlétében. Így hát csak bágyadtan mosolyog, és leteszi a felmosót száradni a sarokba, de ekkor már nyomasztóvá válik a nappali hangulata, és többé senki sem érzi túl jól magát azon az estén.

Huotari Olga fordítása

KRIS VAN STEENBERGE

The novel is set in a village of the same name in the Westhoek region of West Flanders, a place scarred by the Great War. The story begins with Elizabeth, a bright young woman living in Woesten. Hoping to escape from this small village, she marries a doctor from Brussels. Not long after their wedding, she gives birth to twin boys, one beautiful and blond, the other dark and deformed. Disappointed and disgusted, his father calls him Nameloos, denying him an identity and a legacy. After Elizabeth's death, the point of view switches to tell the story of the men she left behind. All will be crippled in one way or another, as there is no escape from the war that lingers in the shadows.

Kris Van Steenberge (1963) is a playwright, director and lecturer living in Lier, Belgium. There were the tales of his grandfather about the Great War, which inspired the core of his first novel *Woesten*.

A regény egy Woesten nevű faluban játszódik Nyugat-Flandriában, egy olyan vidéken, amelyen mély nyomokat hagyott az első világháború. Elisabeth, egy értelmes fiatal nő abban a reményben, hogy elmenekülhet ebből a kis faluból, hozzámegy egy brüsszeli orvoshoz. Nem sokkal az esküvő után ikerfiúknak ad életet. Az egyikük gyönyörű, széke fiúcska, Valentijn, a másik sötét, torzszülött, az apja Nameloosnak, Nevesincsnek hívja, megtagadja tőle az identitást és az örökséget. Elisabeth halála után a hátramaradó férfiak mind megnyomorodnak így vagy úgy, mert a háború ott settenkedik a nyomukban.

Kris Van Steenberge (1963) belga drámaíró, rendező és tanár, Lierben él. Nagyapjának a „Nagy Háborúról” mesélt történetei adták az indítást *Woesten* című első regénye megírására.

VRIJDAG, BELGIUM

WOESTEN

Haast iedere vrouw in deze stad is weduwe. Als je de verhalen hier mag geloven toch. Mijn weduwe is klein, rond de veertig, heeft varkenssoogjes en kan heerlijk koken. Een hart van goud. Weduwe Eduards heeft zich over mij ontfermd. Haar woning is niet zo groot en daar klaagt ze soms over. Ze droomt ervan om ooit een herenhuis in de bovenstad te betrekken. Het zal naar alle waarschijnlijkheid bij een droom blijven.

Ik heb een kamertje in de achterbouw, van drie op twee. Het is er vochtig. Bij hevige stortvlagen gutst het water onder het raamkozijn naar binnen. Het hout is vermolmd en rot als snot. Het dak loopt zo schuin af naar achteren toe, dat je enkel vlak bij de deur rechtop kan staan. Voor mij is dat uiteraard van geen belang. Het merendeel van de tijd lig ik op mijn bed.

Weduwe Eduards heeft haar man en haar zoon verloren aan de overkant. Spreek haar niet over Franse rivieren. Die namen wil ze nooit meer horen. Maar ze draagt haar lot moedig. Ze heeft van beide dierbaren een foto in een vergulde kader op de schouw staan en ze brandt elke dag een kaars voor ze. Telkens weer hetzelfde ritueel. Het stompje uit de blaker prutsen met een aardappelmes en het daarna, samen met de schilfers kaarsvet die op het tafelkleed gevallen zijn, in een kartonnen doos gooien die naast de schouw op de grond staat. De nieuwe kaars stevig vastzetten met enkele druppels gesmolten vet. De lucifer, die ze twee keer moet strijken voor hij opvlamt, langzaam uitblazen met getuite lippen, voor deze korte ceremonie roodgestift. Snel een gebed prevelen tot *My Lord* of zoiets. Met altijd weer het korte slotzinnetje in de stijl van: *see each other again*. Een vlugge zoen op de foto's, waarbij ze het glas van de kaders net niet raakt. Dat is het dan. Ritueel voorbij. Het leven gaat verder. Gek toch.

Ze hebben haar hart twee keer uit het lijf gerukt, de mannen die nooit de boot naar de overkant namen. De eerste keer via een eenvoudig schrijven. Een brief met de nodige stempels en handtekeningen, dat wel, maar het bleef een brief, een reeks aanslagen van letters op de typemachine om een einde te maken aan haar huwelijkse staat. Gewoon een brief met punten en komma's en ze zat meteen in de klote miserie.

De tweede keer verliep het hoffelijker. De dood werd toen op haar dorpel afgeleverd door verzilverde knopen en een paar gouden epauletten. Een officier van het leger zelf die het hoogstpersoonlijk kwam melden. Al moet de man er ook niet te veel woorden aan vuil gemaakt hebben. Maar hoeveel woorden bestaan er eigenlijk om aan een moeder het verlies van haar enige zoon bekend te maken?

Een verdwaalde kogel dan nog wel. In de hele soep van springstoffen en projectielen die ze weken aan een stuk rond je kop smijten, de duimen moeten leggen voor een dolend stukje staal. Het draagt niet bij tot enige heldhaftigheid. De arme knaap heeft er geen mensen mee gered, geen vlag trots neergepoot op een of andere hoek heroverd weiland, de natie geen scheet verder geholpen in dat ene onbewaakte moment. Hij zat misschien te kaarten, of zijn baard te scheren, of zijn voeten te wassen. En dan gaat zo'n kogel op wandel.

Hoe verdwaalt zo'n ding eigenlijk? Er werd zoveel geschoten. Soms zelfs gewoon om de tijd te doden. Je voelde het wanneer het menens was, of tijdverdrijf. In het eerste geval ging je meteen klaar liggen, het wapen in aanslag. Bij het andere bleef je gewoon zitten en je deed

verder waarmee je bezig was. Zolang je je kop maar onder het maaiveld hield. En dan fluit zo'n kogel de verkeerde kant op.

Misschien wel afgeketst op een loopgravenschop die hij zelf had laten rondslingeren. Verdwaalder kan toch niet.

De officier was er ook niet goed van. Zo eindigt iedere keer haar verhaal. Het zou er nog moeten aan mankeren. Dat hij er *wel* goed van was. Dat hij bij het zien van de zoveelste moeder die in tranen losbarstte, of krijste, of gewoon niets deed, alleen maar wat zenuwachtig frullen aan de strik van haar kleed, dat hij dan gewoon zijn uniformjas zou rechtekken en zou wegwandelen. Genietend van het lenteweer. In zijn gedachten reeds bij het gegrilde stuk rood vlees dat hij in zijn lievelingsrestaurant in zijn kas zou slaan. Of bij zijn eigen vrouw die hij straks nog maar eens een goeie beurt zou geven.

Maar neen, hij niet, want *hij was er ook niet goed van.* Ze heeft het mij al zo vaak verteld en telkens weer zegt ze het erbij. Alsof dat voor haar plots de hele reut rechtvaardigt. Dat daardoor die vier jaren in de kou en de stront vergoelijkt worden. Recht uw schouders kameraden, staakt uw smarten moeders, bezweet het vloeken en verdoemen thuisgebleven vaders, spaart u al die verwijten, want ook officieren die het persoonlijk komen melden *zijn er ook niet goed van.*

Dus kijkt omhoog, ontvouwt uw vaandels, rilt bij de trompetklanken die men blaast ter ere van uw geliefden en jubelt vanbinnen dat gij zelf nog leeft. De wereld is naar de kloten.

WOESTEN

Almost every woman in this city is a widow, at least if you can believe the stories going around. My widow is small, around forty. She has little piggy eyes and she's a wonderful cook, with a heart of gold. The Widow Eduards has taken pity on me. Her home isn't very big, and sometimes she complains about it. She dreams of one day moving into an uptown mansion, a dream that most likely will never come true.

I have a small room in the back, nine feet by six. It's quite damp. When there are squalls the water gushes in under the window frame. The wood is mouldy and as rotten as snot. The roof slopes at such an acute angle from front to back that you can only stand upright near the door. This is of no importance to me, of course. I spend most of my time lying in bed.

The Widow Eduards lost her husband and her son on the other side. Don't mention the names of any French rivers to her. She doesn't want to hear them ever again. But she bears her lot bravely. She has photos of each of her loved ones in gilded frames propped up on the mantelpiece, and she burns a candle for them every day. Always the same ritual. Digging out the stub with a paring knife and throwing it into the cardboard box on the floor next to the fireplace, along with the chips of candle wax that have fallen onto the tablecloth. Firmly securing the new candle with a few drops of melted wax. Then, with pursed lips painted red for this brief ceremony, slowly blowing out the match, which she has to strike twice before it catches fire. Murmuring a quick prayer to 'My Lord' or whatever. Always with the same short concluding line: 'see each other again'. A quick kiss on the photos without touching the glass of the frames. And that's it. Ritual over. Life goes on. Crazy, huh.

They tore her heart out twice, the men who never took the boat to the other side. The first time was simply in writing. A letter that, although it had the necessary stamps and signatures, was nothing but a letter, a series of characters struck by typewriter that put an end to her marital state. Just a letter with periods and commas, and all at once she found herself on a shit pile of misery.

The second time was more courteous. The death was delivered to her threshold by silver-plated buttons and a pair of gold epaulettes. An officer from the army came to report it to her in person, although the man didn't waste much time actually saying anything. But really, how many words does it take to inform a mother of the loss of her only son?

And by a stray bullet, no less. In the entire soup of explosives and projectiles that they throw at you non-stop for weeks on end, having to surrender to one meandering scrap of steel. Not a bit of heroism involved. The poor guy didn't save anybody by losing his life, didn't proudly plop down a flag on some captured corner of pastureland, didn't do the nation a fucking bit of good in that one unguarded moment. He may have been playing cards, or shaving, or washing his feet. And then this bullet decides to take a little walk.

How does a thing like that go astray anyway? So many bullets were fired, sometimes just to kill time. You could tell when it was serious or when it was just passing the time. In the former case you snapped to attention, your rifle at the ready. In the latter you stayed where you were and went on with whatever you were doing. As long as you kept your head down. And then one of the bullets goes zipping in the wrong direction. Maybe it ricocheted off a trenching shovel that he himself had left lying around. You can't get any more stray than that.

The officer was deeply disturbed, too. That's the way the story always ends. There would have been something wrong with him if he *hadn't* been deeply disturbed. If after seeing the ump-teenth mother burst into tears, or scream, or do nothing but nervously fiddle with the bow of her dress, he had simply straightened the jacket of his uniform and strolled away, enjoying the spring weather, in his mind already partaking of the grilled red meat he'd be devouring in his favourite restaurant, or going back home to his own wife, giving her another good tumble.

But no, not he, for *he was deeply disturbed, too.* She has told me the story so many times, each time with the same ending. As if for her that suddenly justifies the whole mess. As if it makes those four years in the cold and the shit seem better somehow. Straighten your shoulders, comrades. Stop your grieving, mothers. Cease your cursing and damning, fathers on the home front. Save all those reproaches for another time. For officers who come to report the news to you personally *are deeply disturbed, too.*

So hold up your heads, unfurl your banners, tremble at the sounds of the trumpet blast in honour of your loved ones, and inwardly cheer that you yourself are still alive. The world has gone to hell.

WOESTEN

Ebben a városban lassan már minden nő megözvegyült. Már ha lehet hinni a történeteknek. Az én özvegyasszonyom alacsony, negyven körüli, disznószemei vannak és istenien föz. Arany szíve van. Özvegy Eduardsné a pártfogásába vett engem. A lakása nem túl nagy, és

erre időnként panaszkodik is. Arról álmodik, hogy egyszer felsővárosi, úri házba költözhet. Ez minden valószínűség szerint meg is marad álmoknak.

Van egy kis szobám a melléképületben, háromszor kettes. Nyirkos. Nagyobb felhőszakadásokkor befolyik a víz az ablakkeret alatt. A fa korhadozik és rohadt, mint valami takony. A tető olyan meredeken lejt hátrafele, hogy csak az ajtó közelében lehet felegyenesedni. Nekem persze ez nem számít. Többnyire úgyis az ágyamon fekszem.

Özvegy Eduardsné a túlparton vesztette el a férjét és a fiát. Nem túl jó ötlet a francia folyókról beszélni előtte. Soha többé nem akar hallani róluk. De méltósággal viseli sorsát. Mindkét szerettéről egy-egy aranyozott keretű fényképet tart a kandallón, és minden nap gyertyát gyújt mellettük. Újra és újra ugyanaz a rituálé: a csonk eltávolítása a gyertyatartóból egy hámozókés segítségével az abroszra csöpögött viasszal egyetemben, hogy aztán az egész a kandalló mellett, a földön álló kartondobozba kerüljön. Az új gyertya rögzítése néhány csepp olvad viasszal. A csak második próbálkozásra meggyulladó gyufa elfújása kizárólag ehhez a ceremóniához vörösre rúszozott, csücsörítő ajkakkal. Gyorsan elmormogott imádság, valami My Lord, vagy ilyesmi. A végén újra és újra ugyanaz a zárósor: *see each other again*. Gyors csók a fényképekre az üveg megérintése nélkül. És kész is. Rituálé letudva. Az élet megy tovább. Kész örület.

Kétszer tépték ki a szívet a mellkasából; olyan férfiak, akik soha nem hajóztak át a túlpartra. Az első alkalommal csak egy egyszerű, írott értesítővel. Egy levél a szükséges pecsétekkel és aláírásokkal, semmi sem hiányzott róla, de attól még csak egy levél volt, egy sor, iróképen leütött betű, amely az ő férjes családi állapotának hivatott véget vetni. Csak egy pontokkal és vesszőkkel teli egyszerű levél kellett ahhoz, hogy az élete kártyavárként omljon össze.

A második már jóval emelkedettebb volt. Akkor egészen a küszöbéhez kézbesítette a halált néhány ezüstbevonatú gomb és egy pár aranyozott válldisz. A hadsereg egy tisztje személyesen jött a jelenteni hírt. Még ha nem is igen fecsérelte a szót. De hisz hány szóval is lehet közölni egy anyával egyetlen fia halálhírét?

Ráadásul egy eltévedt golyó. Robbanószerék és lövedékek egész kavalkadjában, amelyeket heteken keresztül a fejek mellett puffogatnak, egy eltévedt fémdarab az, amely leteríti az embert. Nincs benne semmiféle hősiesség. A szerencsétlen fiú senkit sem mentett meg élete árán, nem tűzött le büszkén semmiféle zászlót egyik vagy másik visszafoglalt mezőn, egy fikarcnyit sem járult hozzá nemzete védelméhez abban a bizonyos óvatlan pillanatban. Lehet, hogy éppen kártyázott, vagy borotválkozott, vagy a lábát mosta. És akkor csak úgy jön egy golyó.

Hogyan tud egy olyan izé tulajdonképpen eltévedni? Hisz annyit lőnek. Néha csak pusztá kedvtelésből. Mindig tudta az ember, hogy mikor lövöldöztek élesben, és mikor szórakozásból. Az első esetben az ember egyből hasra vágta magát a kibiztosított fegyverével. A másodiknál egyszerűen ücsögött tovább, és folytatatta azt, ami éppen csinált. A lényeg, hogy a fejünk ne látszódjon ki a füből. És akkor egyszer csak arra süvit egy eltévedt golyó.

Talán egy lövészároklapátról pattant oda, amelyet ő maga dobott felre hanyagul. Annál jobban már el sem tévedhetne.

„A tiszt ráadásul még csak nem is értette túlzottan a dologát.” Minden alkalommal így fejezte be a mesélést. Bár az csak tovább rontotta volna a helyzetet. Mármint ha jártas lett volna benne. Ha a sokadik zokogó, sikítózó vagy csak a ruhája masnijával idegesen babráló, reakció nélküli anya látványa ellenére, egyszerűen csak lesimitaná az uniformitását és elsétálna.

Élvezve a tavaszi időt. Gondolatban már a grillezett vörös húsnál járva, amelyet a kedvenc éttermében fog a bendőjébe tömni. Vagy épp a feleségénél, akit hamarosan jól el fog kapni.

De nem, ő nem, mert *ő még csak nem is volt túlzottan jó ebben*. Már megannyiszor elmesélte nekem az egészet, és ezt mindig hozzátette. Mintha ez számára ezt az egész mocskot megszentésévé tenné. Mintha ezáltal a hidegben és szarban eltöltött négy év egészen jelentéktelenné válna. Bajtársak, dagadjon melletek, anyák, ne sirjatok, hisz a hírt személyesen hozó tisztek *sem túlzottan jók* ebben.

Szegezzétek hát tekinteteket az ég felé, s bontsátok ki zászlóitok, s dobbanjon meg szívetek a trombitaszóra, melyet a ti szeretteitekért fújnak, és örvendeztetek, hogy ti magatok még éltek. Elkorcsosult egy világ ez.

Gergely Imre fordítása

OLIVIER WILLEMSSEN

Two boys in postwar Vienna learn about the world through the photographs that their father develops at home every day. They have never been outside. One morning they watch from their window as their father gets into a tram, but he never returns. The telephone rings, and Liesbeth promises to look after them. But her arrival keeps getting delayed and it turns out that Liesbeth has quite different plans for the boys.

Olivier Willemsen (1980) grew up on an old Dutch farm right on the border with Germany. He studied history in Amsterdam. He then worked as a freelance publicist and copywriter. He is now a full-time writer. His novel *Liesbeth's Coming Tomorrow*, was nominated one of the two best first novels of the year by the Dutch newspaper *Trouw*. His second novel is due in mid-2016.

A háború utáni Bécsben két fiú az apjuk által naponta előhívott fényképekből ismeri meg a világot. Még soha nem mentek ki a házból. Egy reggel az ablakból nézik, ahogy apjuk felszáll a villamosra, de soha többé nem tér vissza. A telefon megcsörren, és Liesbeth megígéri, hogy ő majd gondoskodik róluk. Az érkezése azonban egyre csak késik, és kiderül, Liesbethnek egészen más tervei vannak a fiúkkal.

Olivier Willemsen (1980) egy holland farmon nőtt fel, a német határ közelében. Amszterdamban történelmet tanult, majd szabadúszó publicistaként és copywriterként dolgozott. Ma főfoglalkozású író. A 2014-ben megjelent *Liesbeth holnap* érkezik c. regényét a *Trouw* holland napilap beválasztotta az év két legjobb első könyve közé. Második regénye 2016 közepén jelenik meg.

DE HARMONIE, THE NETHERLANDS

MORGEN KOMT LIESBETH

Morgen komt Liesbeth. We wachten al twee weken op haar. Soms stapt er iemand uit de tram die op Liesbeth lijkt. Dan drukken we ons tegen het raam. Zodra het licht wordt, zitten we daar in het raamkozijn. We kijken de eerste trams in de Gürtel leeg. En we kijken naar de sneeuw. De verse sneeuw op de daken tegenover ons, of die in de Gürtel beneden. We weten zeker dat Liesbeth morgen komt, maar we hoopten op wat eerder. Ze had dit zelf gezegd. 'Reken er niet op,' zei ze, 'maar misschien kom ik wat eerder.'

Het raam is koud. In de namiddagen, als tientallen mensen zich vanuit de trams verspreiden, kruipen we er minutenlang tegenaan om de gehele Gürtel te overzien. Dan glijden er waterdruppeltjes vanaf onze neus over de ruit.

Binnen is het gelukkig warmer. Als we voor het raam zitten voelen we de warmte in onze rug. Precies zoals vader de warmte in zijn rug voelt wanneer hij fotografeert. Nooit tegen de zon in fotograferen, leerde hij ons. Anderen leren dat ze een lucifer van zich af moeten strijken. Wij leerden dat we met de zon in onze rug moesten fotograferen. Tenzij we kunstenaars willen worden, zegt vader. Maar dat willen we niet. Het mag van hem, maar we willen het niet.

Iedere dag leggen we de sneeuw boven op de daken van de Gürtel vast. Op Liesbeth na vinden we de witte daken het fijnste uitzicht dat er bestaat. Daarom maken we er foto's van. We ontwikkelen de films in de avond. Dan is onze kamer donker. Hoewel, echt donker is het er niet. We laten het rood worden in onze kamer. Prachtig rooddonker kleurt het. De kamer gloeit 's avonds zoals de kippengrill voor de *Würstelstand* beneden. Vanuit het raamkozijn kijken we vaak naar de grill op het trottoir van de Gürtel. Er draaien vier kippen rondjes in. We kunnen ze beter bekijken als we de trap aflopen en door het raampje in de voordeur gluren. Altijd die vier langzaam ronddraaiende kippen. Soms ruiken we ze boven op onze kamer. Dan lijkt het alsof ze net voorbij zijn komen vliegen. Maar we weten dat kippen niet zo hoog kunnen vliegen. Laat staan dode kippen. Gisteren hebben we twee foto's gemaakt door het raampje beneden. Er draaiden drie kippen in de grill. Eén was er gevlogen. Vandaag draaien er weer vier.

Morgen gaan we foto's van Liesbeth maken. Sterker nog, vanaf morgen willen we eigenlijk alleen nog maar foto's van haar maken. Liesbeth vond het best. 'Nemen jullie er maar vijftig,' had ze gezegd. We zijn van plan om ze allemaal te ontwikkelen en in het rooddonker af te drukken. Daarna gaan we de kamer ermee behangen. Dat lijkt ons wel wat. Overal foto's van Liesbeth aan de muren. Haar portretten van voor, van opzij, maar ook als ze eieren voor ons bakt en vanuit de keuken naar ons glimlacht. Morgen is het eindelijk zover. We moeten het Liesbeth natuurlijk wel eerst even vragen. Ze wist niet of ze moe zou zijn van de reis. 'Het is niet niks, jongens,' had ze door de telefoon gezucht. 'Het is allemaal niet niks.' Als ze te moe zou zijn dan konden we maar beter geen foto's van haar maken, vond Liesbeth. Daar hielden we rekening mee. Je moet altijd overal rekening mee houden, en nooit tegen de zon in fotograferen, dat zegt onze vader. Maar dat zegt hij niet deze week. En hij zei het ook niet de vorige week of die daarvoor. Hij zegt het misschien nooit meer. Opeens was hij weg. Zijn fotocamera liet hij achter. We hebben geen idee waar hij is. Daarom komt Liesbeth morgen. Eindelijk komt Liesbeth.

2

We hebben al dagen vreselijke honger. Er is nu niets meer in huis behalve pepermunt. In de fototas die vader achterliet vonden we namelijk niet alleen zijn camera: we vonden er ook twee rollen PEZ-pepermunt in. We hebben nu honger met een frisse adem, dat wel. Vader fotografeert altijd met een frisse adem. Hij houdt er niet van om zichzelf te ruiken als hij de camera voor zich heeft.

Een week nadat vader niet was teruggekeerd ging de telefoon over. De hele dag rinkelde het toestel op de gang. Van vader mochten we nooit opnemen. Dat had hij ten strengste verboden. Hij was zelden streng, maar het opnemen van de telefoon had hij verboden. Toch sleepten we later die avond zijn fauteuil vanuit de kamer de gang in. De hoorn bibberde onrustig als een knalpijp. We klommen op de stoel en klemden hem tussen ons in. Hij trilde niet meer. We luisterden geconcentreerd. Er klonk een ruis. Het knisperde. We hoopten dat de stem van vader uit het geruis zou opdoemen. Hij zou beslist boos zijn, boos omdat we de telefoon hadden opgenomen. Maar opeens klonk de stem van Liesbeth. Ze zong door de hoorn. Het was de fijnste zangstem die we kenden. 'O jongens,' zong ze telkens. 'O arme jongens.'

Liesbeth legde uit dat ze pas over twee weken naar Wenen kon komen.

'Jullie vader is weg,' zei ze, zonder dat we ernaar vroegen, en: 'Reken er niet op, maar misschien kom ik wat eerder.'

We vertelden Liesbeth dat we sinds een paar dagen vreselijke honger hadden. Dat het aanvoelde alsof er spijkers in ons staken. Onze maag begon steeds meer pijn te doen door die spijkers. Liesbeth beloofde eten mee te brengen.

'Tassen vol met eten,' zei ze.

We zagen die tassen voor ons. Daar kregen we nog meer honger van.

'Jullie moeten snel sterker worden,' zei Liesbeth ook. 'Nu klinken jullie verslapt, en verslapt heb ik niets aan jullie.'

Daar had ze gelijk in. We voelden ons al een tijd verslapt, en Liesbeth moest iets aan ons hebben – al wisten we niet goed wat ze met dat laatste bedoelde.

Ze zou beginnen met zuurkool. Het eerste dat Liesbeth morgen voor ons gaat bereiden is zuurkool. Een grote pan vol. Daar worden we snel sterker van volgens haar.

'Wij zijn dol op zuurkool,' riepen we, en we sprongen op de fauteuil in de gang.

'Dat weet ik jongens,' antwoordde Liesbeth.

Natuurlijk wist Liesbeth dat.

Juist voordat haar fijne stem uit de hoorn verdween, zei ze nogmaals: 'Dus jongens: reken er niet op, maar misschien kom ik wat eerder.'

Tot die tijd moesten we geduld hebben. Geduld hebben en pepermunt eten.

LIESBETH'S COMING TOMORROW

I

Liesbeth's coming tomorrow. We've been waiting for her for a whole two weeks. Sometimes someone gets out of the tram who looks like Liesbeth. Then we press our faces against the glass. As soon as it gets light, we sit there in the window. We watch the first trams emptying

out into the Gürtel. And we watch the snow. Fresh snow falling on the roofs opposite, or down below on the Gürtel. We know for sure that Liesbeth's coming tomorrow, we'd just hoped she'd come sooner. She said so herself. 'Don't count on it,' she said, 'but I might come a bit sooner.'

The window is cold. In the afternoons, when dozens of people spill out of the tram, heading in different directions, we lean up against it for minutes at a time, so we can see the whole Gürtel. Drops of water run down the pane from where our noses touch it.

But luckily it's warm inside. When we sit in the window we can feel the warmth on our backs. Just as father feels the warmth on his back when he's taking photographs. Never photograph into the sun, he taught us. Others are taught to strike matches away from them. We were taught to take photographs with the sun behind us. Unless we want to become artists, father says. But we don't. It's not that he wouldn't let us; we just don't want to.

Every day we record the snow on the roofs of the Gürtel. Except for Liesbeth, we can't imagine a more beautiful sight. That's why we take pictures of it. We develop the films in the evenings. Our room's dark then. Though it's not really dark. We make it red. A lovely red gloom. In the evening the room glows like the chicken grill in front of the hot dog stall down below. We often watch the grill on the pavement of the Gürtel from the window. Inside it, four chickens go round in circles. We can see them better if we go downstairs and peep through the little window in the front door. Always the same four chickens going slowly round and round. Sometimes we can smell them up in our room. It's almost as if they've just flown past. But we know chickens can't fly that high. Especially not dead ones. Yesterday we took two pictures through the little window downstairs. There were three chickens in the grill. One of them had flown away. Today there were four of them going round again.

Tomorrow we're going to take pictures of Liesbeth. In fact, as of tomorrow we only want to take pictures of her. Liesbeth said we could. 'Go ahead – take fifty,' she'd said. We're going to develop them all and print them in the red gloom. Then we're going to paper the walls with them. That would look good, we think. Photos of Liesbeth all over the walls. Portraits of her from the front and from the side, but also pictures of her frying eggs for us and smiling at us from the kitchen. Tomorrow the great day will finally come. Of course, we'll have to ask Liesbeth first. She thought she might perhaps be tired after her journey. 'It's a bit much, boys,' she'd sighed down the phone. 'It's all a bit much.' If she was too tired, it would be better not to take any pictures of her, Liesbeth thought. We were taking account of that. You always have to take everything into account, and never photograph into the sun, that's what father says. But he's not saying it this week. And he didn't say it last week or the week before. Maybe he'll never say it again. Suddenly he was gone. He left his camera behind. We have no idea where he is. That's why Liesbeth's coming tomorrow. Liesbeth's coming at last.

2

We've been terribly hungry for days now. There's no food left except for peppermints. In the camera bag that father left behind, we didn't just find his camera, you see – we also found two packets of PEZ peppermints. We're still hungry, but at least our breath smells fresh. When he's taking pictures, father's breath is always fresh. He doesn't like to smell himself when he's behind the camera.

A week after father didn't come back, the telephone rang. The telephone in the hallway rang and rang all day. Father never let us answer the phone. He strictly forbade it. He wasn't strict on the whole, but he forbade us to answer the phone. Later that evening, though, we

dragged his armchair from the sitting room into the hallway. The receiver was wobbling on the hook, like a shaky exhaust pipe. We climbed onto the chair and wedged it between us. It stopped wobbling. We listened hard. There was a sort of far-off hum. The line crackled. We hoped that father's voice would come out of the hum. He'd be cross, for sure. Cross at us for answering the phone. But suddenly we heard Liesbeth's voice. It sang through the receiver. The loveliest singing voice we'd ever heard. 'Oh boys,' she kept singing, 'Oh you poor boys.'

Liesbeth explained that she wouldn't be able to come to Vienna for another two weeks. 'Your father has gone,' she said, without us asking, and, 'Don't count on it, but I might come a bit sooner.'

We told Liesbeth that we'd been terribly hungry for several days now. That it felt as if we had nails sticking into us. Our stomachs were beginning to hurt more and more because of the nails. Liesbeth promised to bring food with her.

'Bags full of food,' she said.

We could just picture those bags. That made us even hungrier.

'You need to get your strength up as quickly as possible,' Liesbeth went on. 'Right now you sound weak. And if you're weak, you're no use to me.'

She was right about that. We'd been feeling weak for a while now, and we needed to be of use to Liesbeth – even if we didn't know what she meant by that.

She said she'd start with sauerkraut. The first thing Liesbeth's going to make for us tomorrow is sauerkraut. A great big pan of it. That'll soon build up our strength, she reckons. 'We love sauerkraut,' we cried, and jumped up and down on the armchair in the hallway.

'I know that, boys', Liesbeth answered.

Of course Liesbeth knew that.

Just before her lovely voice vanished from the receiver, she repeated, 'So boys, don't count on it,' she said, 'but I might come a bit sooner.'

Until then we had to be patient. Be patient and eat peppermints.

LIESBETH HOLNAP ÉRKEZIK

I

Liesbeth holnap érkezik. Már két hete várjuk. Időnként leszáll valaki a villamosról, aki Liesbethre hasonlít. Olyankor az ablakhoz nyomjuk az arcunkat. Amint kivilágosodik, odaülünk az ablakhoz. Nézzük, ahogy a Gürtel első villamosai kiürülnek. És a havat nézzük. A friss havat szemközti háztetőkön, vagy lent, a Gürtelen. Biztosan tudjuk, hogy Liesbeth holnap érkezik, de azért reméltük, hogy korábban jön. Ő maga mondta: – Ne számítsatok rá – mondta –, de lehet, hogy valamivel hamarabb érkezem.

Hideg az ablak. Délutánonként, amikor a villamosokból emberek tucatjai tödulnak ki, perceként át az ablakhoz préselődünk, hogy belássuk az egész Gürtelt. Olyankor vízcseppek gördülnek le az orrunktól, végig az ablaküvegen.

Bent, szerencsére, melegebb van. Amikor az ablakhoz ülünk, a hátunkon érezzük a meleget. Pontosan úgy, ahogy apánk a hátán érzi a meleget, amikor fényképez. Nem szabad a nappal szemben fényképezni, tanította nekünk. Mások azt tanulják meg, hogy a gyufát

maguktól elfelé kell meggyújtani. Mi azt tanultuk meg, hogy úgy kell fényképezni, hogy a hátunk mögött legyen a nap. Hacsak nem akarunk művészek lenni, mondja apánk. De mi nem akarunk. Ő megengedné, de mi nem akarunk.

Minden nap megörökítjük a Gürtel menti háztetőkön csillogó havat. Liesbethen kívül a fehér háztetőket tartjuk a legcsodálatosabb látványnak, ami csak létezik. Ezért készítünk fényképeket róluk. A filmeket esténként hívjuk elő. Olyankor sötét van a szobánkban. Nincs azonban teljesen sötét. Vörös fényt csinálunk a szobánkban. Gyönyörű vöröslő sötétet. A szoba esténként úgy izzik, mint a lenti *Würstelstand* grillcsirke-sütője. Az ablakból gyakran bámuljuk a Gürtel járdáján lévő grillt. Négy csirke forog rajta körbe-körbe. Jobban meg tudjuk szemlélni, ha lemegyünk a lépcsőn és a bejáraton lévő kis ablakon kikukucskálunk. Mindig négy, lassan körbeforgó csirke. Néha még fent, a szobánkban is érezzük az illatukat. Olyankor úgy tűnik, mintha éppen elrepültek volna mellettünk. De tudjuk, hogy a csirkék nem tudnak ilyen magasra felrepülni. A dóglött csirkék meg pláne nem. Tegnap két fényképet készítettünk a lenti kis ablakon keresztül. Három csirke forgott a grillen. Az egyik elrepült. Ma megint négy forog.

Holnap Liesbethet fogjuk fényképezni. Sőt, holnaptól valójában csak Liesbethet akarjuk fényképezni. Liesbeth nem bánta. – Akár ötven képet is csinálhattok – mondta. Azt tervezzük, hogy mindet előhívjuk és a vöröslő sötétben nyomatokat készítünk belőlük. Azután kitapétázzuk velük a szobánkat. Egész jó ötletnek tűnik. Liesbeth fotói borítják a falakat. Portrék szemből és oldalról, de olyan is, amikor tojást süt nekünk és a konyhából ránk mosolyog. Holnap végre eljön az ideje. Természetesen, először meg kell kérdeznünk Liesbethet. Nem tudta, hogy elfárad-e majd a hosszú úttól. – Nem semmi ám, fiúk – sóhajtott a telefonba –, egyáltalán nem semmi. Ha fáradt, jobban tesszük, ha nem fényképezzük, vélte Liesbeth. Ezt mindig figyelembe vettük. Mindig mindent figyelembe kell venni, és nem szabad a nappal szemben fényképezni, ezt mondja mindig apánk. De ezen a héten nem mondja ezt. És a múlt héten sem mondta és az azelőtti héten sem. Talán soha többé nem mondja. Egyszer csak eltűnt. A fényképezőgépet itt hagyta. Fogalmunk sincs, hol van. Ezért érkezik holnap Liesbeth. Végre megjön Liesbeth.

2

Napok óta szörnyen éhesek voltunk. Már semmi más nincs itthon, csak mentolos cukorka. Az apánk által itt hagyott fotós táskában ugyanis nem csak a fényképezőgépet találtuk meg – két rúd PEZ mentolos cukorra is bukkantunk. Most éhesek vagyunk, de legalább friss a leheletünk. Apánk mindig friss lehelettel fényképez. Nem szereti, ha a saját szagát érzi, miközben maga elé tartja a fényképezőgépet.

Egy héttel az után, hogy apánk nem jött haza, megszólalt a telefon. Egész nap csengett az előszobában lévő készülék. Apánk nem engedte, hogy felvegyük. Ezt a legszigorúbban megtiltotta. Ritkán volt szigorú, de azt, hogy a telefon felvegyük megtiltotta. Aznap este mégis kivonszoltuk a karosszékét a szobából az előszobába. A telefonkagyló türelmetlenül remegett, mint egy kipufogócső. Felmáztunk a székre és magunk közé vettük. Már nem reszketett. Figyelmesen hallgatóztunk. Zúgás hallatszott. Sercegett. Reméltük, hogy a zúgásból apánk hangja bukkan fel. Egészen biztosan dühös lesz, dühös, mert felvettük a telefont. De hirtelen Liesbeth hangja hallatszott. Énekelt a kagylóban. Ez volt a legcsodálatosabb hang, amit csak ismertünk. – Ó, fiúk – énekelt egyre -, ó, ti szegény fiúk!

Liesbeth elmagyarázta, hogy miért csak két hét múlva tud Becsbe jönni.

– Apátok elment – mondta, anélkül, hogy kérdeztük volna. – Ne számítsatok rá, de lehet, hogy valamivel hamarabb érkezem.

Elmondtuk Liesbethnek, hogy néhány napja szörnyen éhesek vagyunk. És hogy ez olyan érzés, mintha szögeket szúrtak volna belénk. A szögek miatt egyre jobban fáj a gyomrunk. Liesbeth megígérte, hogy ételt is hoz.

– Sok táskával – mondta.

Magunk előtt láttuk a táskákat. Ettől még jobban megéheztünk.

– Gyorsan meg kell erősödnötök – tette hozzá Liesbeth. – A hangotok alapján nagyon legyengültetek, és legyengülten nem veszem semmi hasznokat.

Ebben igaza volt. Már egy ideje tényleg gyengének éreztük magunkat, és Liesbeth hasznára kell lennünk, bár nem igazán tudtuk, mit is értett ez utóbbi alatt.

Savanyú káposztával kezdi majd. Az első étel, amit Liesbeth holnap főzni fog nekünk a savanyú káposzta lesz. Egy teli fazékkal. Szerinte ettől majd megerősödünk.

– Imádjuk a savanyú káposztát! – kiáltottuk és felugrottunk az előszobában lévő karosszékre.

– Azt tudom, fiúk – felelte Liesbeth.

Persze, hogy Liesbeth tudta ezt.

Mielőtt eltűnt volna a csodálatos hangja a kagylóból, még egyszer elismételte: – Tehát, fiúk, ne számítsatok rá, de lehet, hogy valamivel hamarabb érkezem.

Addig türelmesen kell várunk. Türelmesen várunk és mentolos cukorkát ennünk.

Máthé Veronika fordítása

GABRIELA YBARRA

CABALLO DE TROYA, SPAIN

In this autobiographical novel Gabriela Ybarra tries to understand her relationship with death and the family through the analysis of two events: the murder of her grandfather in 1977 by ETA and the death of her mother in 2011 from cancer. The *Dining Guest* is telling a story of a historical conflict in a personal space, and trying to escape victimhood and is recognizing the importance of making death visible in order to come to terms with it.

Gabriela Ybarra was born in Bilbao in 1983. She studied business administration and management at the University Pontificia de Comillas, got a master degree in *marketing* at the New York University, she has spent 3 years there. Now she is living in Madrid, works with analyzing social networks and preparing marketing studies. *El comensal* is her first novel.

Gabriela Ybarra önéletrajzi regényében megpróbálja tisztázni a halálhoz és a családjához való viszonyát két esemény kapcsán: 1977-ben az ETA elrabolta és kivégezte a nagyapját, Javier de Ybarrát, Bilbao volt polgármesterét. Édesanyja halálos betegsége váltja ki a szembenézést az el nem végzett gyász munkával és az addig fel nem vállalt politikai örökséggel.

Gabriela Ybarra Bilbaoban született 1983-ban. Vállalkozásvezetést és vállalati adminisztrációt tanult a Pontificia de Comillas egyetemen, marketingből szerzett MA fokozatot a New York Egyetemen. Ott élt három évig, aztán Madridba költözött, ahol társadalmi hálózatok elemzésével és piackutatással foglalkozik. Az *Asztali vendég* az első regénye, 2015-ben jelent meg.

EL COMENSAL

Antes de la muerte de mi madre yo vivía como si lo normal fuera morir de viejo. Imaginaba mi corazón parándose en la víspera de mi ciento un cumpleaños, después de pasar la tarde jugando a las cartas y mojando cruasanes en el té. Antes no pensaba en la muerte. O pensaba poco. Ahora creo que lo más corriente es morir antes de tiempo, como mi abuelo Javier, o como mi madre, o como una amiga de una amiga a la que atropelló un coche que se saltó un semáforo en la Castellana. La muerte antes de tiempo es siempre violenta, irse joven lo es. Igual que partir de un disparo es siempre antes de tiempo. No importa la edad.

He encontrado una foto de mi madre en el desierto de Atacama. El archivo se llama Mamá en el valle de la Muerte y en la imagen aparece ella sentada frente una pared de rocas rojas. He encontrado también una nota que apunté sobre ella en un cuaderno:

Es habitual que, tras la muerte de un ser querido, sus familiares y amigos miren y compartan fotos para recordarlo. En esta situación, la percepción de los espectadores suele estar alterada. Nada parece fortuito, todo son pistas capaces de aclarar las causas del fallecimiento.

En la fotografía anterior, mi madre está sentada al pie de una pared rocosa en el valle de la Muerte, Chile. Yo también tengo retratos en este valle, pero estos serán irrelevantes hasta que me muera.

Cada vez que pienso en mi madre la recuerdo vulnerable, aunque creo que antes de su enfermedad no la veía así. Este pensamiento es una construcción que mi cabeza ha hecho a posteriori, mientras buscaba indicios que pudieran anticipar su muerte. Ahora, cuando imagino su cuerpo, lo primero que me viene a la cabeza es el eczema que tenía en la mano izquierda y que se rascaba sin parar. Solo temí de verdad por su vida una vez, cuando sufrió un desprendimiento de placenta durante el segundo mes de embarazo de mis hermanas mellizas. Yo tenía siete años y habíamos ido de Bilbao a Madrid a pasar la Navidad con mis abuelos maternos. Aquel día vi a mi tía abuela llevando un gurrúño de sábanas manchadas de sangre por el pasillo de casa de mi bisabuela. Faltaban pocos días para Nochebuena y pensé que era una fecha terrible para quedarse huérfana. Mi madre gritaba mientras la trasladaban de la habitación a la cocina con el camisón sucio. Por el camino dejó un reguero rojo y acuoso, que seguí hasta que alguien me agarró y me obligó a sentarme en la sala de estar entre la televisión y mi bisabuela. La pantalla estaba encendida. Escuché un alarido al fondo del pasillo que llegó hasta mi reverberando entre la porcelana. Me senti desdichada y mi desgracia se mezcló con los anuncios de la tele: pastas de dientes, salsas de tomate, el BabyFeber. Empecé a llorar y mi bisabuela me pidió que le alcanzara la caja de bombones que guardaba en el secreter. Se llevaron a mi madre por la puerta de atrás para no ensuciar la escalera principal. Yo no la vi irse, pero la imaginé descendiendo en camilla por unas escaleras angostas. Dejé la caja de bombones encima de la mesa y volví a salir corriendo a mirar la mancha sobre el colchón. La toqué y estaba caliente.

Mi madre estuvo encamada siete meses, no se podía mover porque, si no, o mis hermanas o ella se morirían. Mi tía abuela y yo la visitábamos cada tarde, y aunque todos decían que su salud iba mejor, cada vez que la miraba veía gurruchos de sábanas manchados de sangre. Ahora creo que esta angustia no se me quitó nunca. Hoy tengo la sensación de que cada vez que veía a mi madre en camisón, sentía que estaba a punto de desangrarse y desaparecer.

THE DINING GUEST

Before the death of my mother I lived as if the normal thing was to die at an old age. I imagined my heart stopping on the eve of my hundred and first birthday, after having spent the afternoon playing cards and dipping croissants in my tea. Before, I did not think about death. Or thought just little of it. Now I think it is more common to die prematurely, as my grandfather Javier, or my mother, or a friend of a friend who was hit on the Castellana by a car which skipped the traffic light. The untimely death is always violent, to pass away young also is. Like passing away from a shot is always early. Age does not matter.

I found a picture of my mother in the Atacama Desert. The file is called Mum in the Death Valley and in the picture she is sitting against a wall of red rocks. I also found a note about her which I put down in a copybook:

It is customary that after the death of a loved one, the family and friends watch and share photos to remember him. In this situation, the perception of viewers is often altered. Nothing seems fortuitous; all of them are hints able to clarify the causes of death.

In the previous picture, my mother is sitting at the foot of a rocky wall in the Death Valley, Chile. I also have pictures taken of me in this valley, but these are irrelevant until I die.

Every time I think of my mother I remember her as vulnerable, but I think that before her illness I did not see it that way. This thought is a construction that my mind has made *a posteriori*, while searching for clues that might anticipate her death. Now, when I imagine her body, the first thing that comes to mind is the eczema she had on her left hand and which she scratched incessantly. I really feared for her life just once, when she suffered a detached placenta during the second month of pregnancy with my twin sisters. I was seven and had gone from Bilbao to Madrid to spend Christmas with my maternal grandparents. That day I saw my great aunt carrying a pile of bloodstained sheets down the aisle of my grandmother's house. Christmas Eve was a few days away and I thought it was a terrible time to become orphaned. My mother cried while she was taken from the room to the kitchen with the dirty nightshirt on. On the way she was leaving a red and watery trail that followed until someone grabbed me and forced me to sit in the living room between the television set and my great-grandmother. The screen was on. I heard a yell down the hall that came to me reverberating through the chinaware. I felt miserable and my sorrow

was mixed with the ads on TV: tooth pastes, tomato sauces, the Baby Feber. I began to weep and my great grandmother asked me to reach for the chocolate box she kept in the secretary. They took my mother by the back door to avoid contaminating the main staircase. I did not see her leave, but imagined her coming down on a stretcher through the narrow staircase. I left the box of chocolates on the table and I came running out to see the stain on the mattress. I touched it and it was hot.

My mother was bedridden for seven months, she could not move because if she did, either my sisters or she would have died. My great aunt and I visited her every afternoon, and although everyone said that her health was better, every time I looked at her I saw pile of bloodstained sheets. Now I think that this anxiety has not passed ever. Today I have the feeling that every time I saw my mother in her nightgown, I felt she was about to bleed to death and disappear.

ASZTALI VENDÉG

Anyám halála előtt én úgy éltem, hogy a normális dolog az, ha az ember idősen hal meg. Elképzelttem, amint a szívem a százegyedik születésnapom előtti estén megállt azt követően, hogy a délutánt kártyázással töltöm és rongyoskiflit mártogatok a teámba. Azelőtt nem gondoltam a halálra. Vagy csak keveset. Most azt hiszem, hogy a leggyakoribb dolog idő előtt meghalni, mint Javier nagyapám is, vagy anyám, vagy az egyik barátnőm barátnője, akit elgázolt egy kocsi, amelyik átment a piroson a Castellánán. A korai halál mindig erőszakos, fiatalon elmenni is az. És az is, ha valaki egy golyó által hal meg idő előtt. A kor nem számít.

Találtam egy fényképet anyámról az Atacama sivatagban. A fájlnak az a neve, hogy Anyu a Halálvölgyben, és a képen egy vörös sziklafal előtt ül. Egy feljegyzést is találtam, amelyet róla készítettem egy füzetbe.

Az a szokás, hogy ha egy szerettünk meghal, akkor a család és a barátok képeket nézegetnek róla, amit aztán meg is osztanak egymással, hogy emlékezzenek rá. Abban a helyzetben a nézők észlelése megváltozik. Semmi sem titkos, minden csak egy nyom, amely a halál okaihoz elvezethet.

Az előző képen az anyám egy sziklafal lábánál ül a chilei Halálvölgyben. Rólam is készültek ott képek, de addig nem lesz jelentőségük, amíg meg nem halok.

Valahányszor az anyámra gondolok, sebezhetőként emlékszem rá, bár azt hiszem, hogy a betegsége előtt nem ilyennek láttam. Ez a gondolat egy olyan kreálmány, amelyet az agyam rakott össze utólag azalatt, hogy kerestem halálának előjeleit. Most, amikor elképzelem a testét, az első, ami beugrik, az az ecnémája, amely a balkezén volt s amelyet folyton-folyvást vakart.

Csak egyszer féltettem igazán az életét, amikor levált a méhlepénye a terhessége második hónapjában, amikor ikerhúgaimmal volt terhes. Hét éves voltam akkor és Bilbaóból

Madridba utaztunk, hogy ott töltsük a karácsonyt anyai nagyanyáméknál. Azon napon láttam, ahogy dédnagynéném egy halom véres lepedőt cipel végig dédnagyanyám házának folyosóján.

Pár nap volt csak hátra Szentestéig, és én arra gondoltam, hogy milyen rettenetes lenne elárvulni pont azon a napon. Az anyám ordított, amíg átvitték a szobából a konyhába a szennyes hálóingében. Ahogy ment, egy vörös és nedves csikot hagyott maga után, amit egészen addig követtem, amíg valaki meg nem ragadt, és le nem ültetett a televízió és dédnagyanyám közé. A készülék be volt kapcsolva. Hallottam a folyosó végéről jövő sikolyt, amelyet visszhangoztak a porcelánedények. Szerencsétlennek éreztem magam, és boldogtalanságom összevegyült a tévé fogkrém, paradicsomszós, gyereklázmérő reklámjaival. Sírva fakadtam, és a dédnagyanyám megkért, hogy adjam neki oda azt a bonbonos dobozt, amelyet a szekreterben tartott. Anyámat a hátsó ajtón keresztül vitték el, hogy ne piszkolja össze a nagylépcsőt. Nem láttam, ahogy elmegy, csak elképzeltem, hogy hordágyon cipelik le őt a keskeny lépcsőkön. Otthagytam a bonbonos dobozt az asztalon, és elszaladtam, hogy megnézzem a matracon lévő foltot. Megérintettem. Még meleg volt.

Az anyám hét hónapig nyomta az ágyat, és meg nem mozdulhatott, mert akkor vagy a húgaim vagy ő meghalhattak volna. A dédnagynéném és én látogattuk meg őt minden délután, s bár mindenki mondta, hogy javul egészségileg, valahányszor ránéztem, megjelent előttem a véráztatta lepedőhalom. Azt hiszem, ez a szorongásom nem múlt el soha. Ma az az érzésem, hogy valahányszor megláttam az anyámat hálóingben, úgy éreztem, hogy el fog vérezni és eltűnik majd.

G. Nagy Kinga fordítása

In cooperation of:

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

Ministry of Foreign Affairs of the
Netherlands

osztrák) kulturális (fórum^{bud})

**STATENS
KUNSTRÅD**
DANISH ARTS COUNCIL

DÁN
NAGYKÖVETSEG

DÁN KULTURÁLIS INTÉZET

WITH THE SUPPORT OF
THE FLEMISH GOVERNMENT

finnagora

FILI SUOMEN KIRJALLISUUDEN TIEDOTUSKESKUS
INFORMATIONSCENTRALEN FÖR FINLANDS LITTERATUR
FINNISH LITERATURE INFORMATION CENTRE

**INSTITUT
FRANÇAIS**
BUDAPEST

**GOETHE-INSTITUT
BUDAPEST**

swiss arts council
prohelvetia

Svájc.

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Svájci Nagykövetség Magyarországon

CLP CAMÕES
CENTRO DE LÍNGUA PORTUGUESA
DO CAMÕES, I.P. EM BUDAPESTE

C CAMÕES
INSTITUTO
DA COOPERAÇÃO
E DA LÍNGUA
PORTUGAL
MINISTÉRIO DOS NEGÓCIOS ESTRANGEIROS

VELEPOSLANIŠTVO REPUBLIKE SLOVENIJE
SZLOVÉN KÖZTÁRSASÁG NAGYKÖVETSÉGE

HARMUS © SINCE 1991

A Bolgár Országos
Önkormányzat

INSTITUT KSIĄŻKI

©POLAND

LENGYEL
INTÉZET
INSTITUT
POLSKI

Bolgár
Kulturális
Intézet

ELit Literature House Europe
literaturehouseeurope.eu

EUNIC

PROJEKT **Lettre**
INTERNATIONALE

Co-funded by the
Creative Europe Programme
of the European Union

PUBLISHED BY EURÓPAI KULTURÁLIS ALAPÍTVÁNY, BUDAPEST, IN CONNECTION TO THE PROJECT
ELIT EUROPEAN LITERATUREHOUSE WITH THE SUPPORT OF CREATIVE EUROPE PROGRAMME

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Az elsőkönyvesek könyvei és a róluk készült kiadványok a Fesztivál B67-es standján / Books and publications of the first novelists at Festival stand B67

Önálló melléklet az elsőkönyvesekről a *Népszabadság* 2016. április 21-i, az *Élet és Irodalom* 2016. április 15-i és a *Lettre* tavaszi számában / Special supplements on the First Novelists in the April 21 issue of the daily *Népszabadság*, in the April 15 issue of the weekly *Élet és Irodalom* and in the Spring issue of the Hungarian edition of the European cultural journal *Lettre Internationale*

EDITED BY: EVA KARADI (LETTRE@C3.HU) ■ DESIGN BY: KATALIN CSIZMADIA (KATART-TIPOGRAFIKA,
E-MAIL: KATART@T-ONLINE.HU) ■ LAYOUT BY: ATTILA SZABÓ (HOUDINI BT., INFO@HOUDINI.HU)
■ PRINTED BY: ROBINCO KFT. (NYOMDA@ROBINCO.HU)